DELAVRANCEA

LUCEAFĂRUL

DRAMĂ IN V ACTE

BUCUREŞTI
EDITURA LIBRĂRIE SOCEC & CO., SOCIETATE ANONIMĂ
1910

www.dacoromanica.ro

LUCEAFĂRUL

www.dacoromanica.ro

DE ACELAŞ AUTOR

SULTĂNICA

HAGI-TUDOSE

PARAZIŢII

INTRE VIS ŞI VIAŢĂ

LINIŞTE, — TRUBADURUL

APUS DE SOARE, dramă în IV acte

VIFORUL, dramă în IV acte

ATELIERELE SOCEC & Co., SOCIETATE ANONIMĂ

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ	D-l	*C. Nottara*
LOGOFĂTUL BALOŞ	„	*V. Leonescu*
VORNICUL GROZEA	„	*I. Petrescu*
PÂRCĂLABUL MIHU, în urmă hatman	„	*G. Achile*
PÂRCĂLABUL MATIAŞ	„	*A. Barbelian*
POSTELNCIUL BALOTĂ	„	*N. Grigorescu*
PÂRCĂLABUL LICIU	„	*Z. Bârsan*
SPĂTARUL ŞANDRU	„	*A. Atanasescu*
BIV-VEL LOGOFĂTUL TROTUŞAN	„	*I. Livescu*
PAN CRASNAŞ	„	*N. Bulandra*
PAN COSMA	„	*M. T. Cosmin*
CHELARUL HÂREA	„	*A. Mihalescu*
MOGÂRDICI	„	*I. Brezeanu*
SANDOMIR	„	*C. Duţulescu*
CORBEA	„	*N. Soreanu*
CREMENE	„	*C. Nedelcovici*
DOFTORUL ŞMIL	„	*P. Liciu*
I-iul OSTAŞ	„	*M. Vârgolici*
Al II-lea OSTAŞ	„	*C. Nedelcovici*
Al III-lea OSTAŞ	„	*G. Constantinescu*
Al IV-lea OSTAŞ	„	*N. Săvulescu*
UN COPIL DE CASĂ	„	*P. Iancovescu*
O ISCOADĂ	„	*V. Malcoci*
ANDREA	„	*Almuly*
ANTONIO	„	*Niculescu*
I-iul PESCAR	„	*G. Constantinescu*
Al II-lea PESCAR	„	*M. Vârgolici*
Al III-lea PESCAR	„	*I. Georgian*
Al IV-lea PESCAR	„	*V. Malcoci*
Al V-lea PESCAR	„	*P. Iancovescu*
ELENA DOAMNA	D-ra	*El. Mihăilescu*
OANA	D-na	*O. Bârsan*
GENUNEA	D-ra	*Tina Barbu*
	„	*Agepsina Macri*
NASTASIA	„	*A. Liniver*
DOLCA	„	*E. Ciucurescu*

Boeri, Ostaşi, etc.

www.dacoromanica.ro

LUCEAFĂRUL

ACTUL I

Zidurile crenălate ale castelului din Suceava. La mijloc un turn mai înalt. Pe supt turn o poartă de zăbrele groase de fier prin care se vede curtea castelului. In dreptul porţii, o punte, lăsată peste şanţul cu apă, se sprijină pe două lanţuri groase. Pe dinăuntru, dealungul zidurilor, un brâu de scânduri pe cari se plimbă ostaşi de pază. La apus, Luceafărul argintiu.

SCENA I

MOGÂRDICIU, CORBEA, SANDOMIR şi CREMENE, pe brâul de scânduri, cu sarici lăţoase, cu arcuri şi cu suliţi. Mogârdiciu, cu vestminte de războiu pe supt sarică, cam cu chef, stă jos pe brâu şi cu capul pe zid. Ceilalţi nu se văd încă.

MOGÂRDICIU, în partea stângă a porţii.

Afurisită za... Numai curea şi oţele... Aş fi înghieţat de n'aşi fi luat sarica... Vinul ţine de cald... dar, ploscă mică, vin bun şi foale găurite... dă...

S'apropie încet, din partea opusă, Corbea, Sandomir şi Cremene.

www.dacoromanica.ro

SANDOMIR

Cine-i acolooo?

MOGÂRDICIU, *tresărind.*

Cine să fie?

CREMENE, *întinde arcul.*

Cin'e-acoloo... că dau...

MOGÂRDICIU

Cremene, să nu dai că te fac iască... Mă... (Se pitulă și se ridică). Eu sunt... Ce ești nebun?... Nu sunt eu mai mare, mă?

CREMENE, *abià ținându-și râsul.*

Dupe coif, așà ar fi, dar nu după ce este supt coif. Nu te uità la za, ci la zidurile Sucevii... Zidurile Sucevii stau în picioare, fiindcă și noi stăm în picioare... Zaoa ta umblă pe două cărări...

MOGÂRDICIU

Nu mai spune... Va să zică, ea e de vină... Bîr! frig al dracului!

Corbea, Sandomir și Cremene, trec de cealaltă parte la Mogârdiciu.

www.dacoromanica.ro

CREMENE

Cum o duci cu veghia, bădiță Mogârdiciu?

MOGÂRDICIU

Mi-e frig, mi-e foame—şi foamea ca foamea — dar mi-e sete...

CREMENE

Bădiță Mogârdiciu, dormişi ceva?

MOGÂRDICIU

Cine? Eu? Şăgueşti?... Am umblat, am învârtit lancea, am întins arcul, am...

SANDOMIR

...mângâiat plosca...

MOGÂRDICIU

Ei, da, de ce nu?

SANDOMIR

...Mă lăsai într'o rână...

MOGÂRDICIU

Hî-hî!

www.dacoromanica.ro

SANDOMIR

... şi, ca omul... închisei ochii, să văd cum îmi şade...

MOGÂRDICIU

Hî-hî!

SANDOMIR

Stelele reci ca-n nopţile de primăvară... Mă uit la ele, ele se uită la mine...

MOGÂRDICIU

Tocmai!

SANDOMIR

Până mă fură o dulce aromială...

MOGÂRDICIU, râzând.

A, a, aşà e!

SANDOMIR, repede.

Şi paza?

MOGÂRDICIU

Ce? ce?... Nu e adevărat... Zisei eu c'am adormit?... Tu ziseşi!

www.dacoromanica.ro

SANDOMIR, strânge de mână pe Mogârdiciu.

Oh, ce mai sutaş!

MOGÂRDICIU

Au!... Adică de ce nu te rogi tu, Sandomir neică, de moş-tău Groza, să mă lase chielar cum poruncì Ştefăniţă, două zile înainte d'a murì?

SANDOMIR

De moş Groza? Un'te poţi apropià...

ÇORBEA

E ostaş în toată legea!

MOGÂRDICIU

E, vorbì şi mutu!... „E ostaş în toată legea!"... E, Sandomire, Sandomire, dacă ai vrea tu, ai zice tătână-tău, logofătului Baboş, să mă lase ce apucasem să fiu... Fiecare cu ale lui. El cu condeiul şi cu paloşul, eu cu cheile şi cu boloboacele, el cu divanul şi cu oştile, eu cu gârliciul şi cu tâlvul... Dracul mă puse să nu mă dăsbrac de za şi să n'arunc coiful şi sabia asta? Na... cap sec şi beţiv fudul... Şi chielar şi înzăoat... până m'apucă vremea logofătului Baloş şi-a pârcălabului

www.dacoromanica.ro

Groza... A! şi grozav mi-e de silă de meseria de ostaş! N'aş tăià un puiu de găină să mă tai!... Ce râdeţi?... Vouă vă vine uşor... Sandomir nalt ca un stejar, Cremene lat în spete cât trei, şi Corbea scuipat ostaş, negru, tăcut, ca o stâncă... Eu? Un burduf pe două picioare! Şi ce picioare... şontâc... şontâc...

CREMENE

Ei, cum trăişi tu cu Ştefăniţă, cu acea vijelie care răsturnă tot într'o clipă?

MOGÂRDICIU

Mai mult răsturnat...

SANDOMIR

N'aveà ce răsturnà...

MOGÂRDICIU

Turnà, turnam, până cădeam... Şi-mi plăceà şi de frică...

CREMENE

De frica cui?

MOGÂRDICIU

A lui!

www.dacoromanica.ro

SANDOMIR

Erà fioros?

MOGÂRDICIU

Frumos şi încruntat; micşor, şi păreà ca un munte; vesel şi trist; viteaz, şi plângeà ca un copil; mândru, şi se jucà cu mine ca mâţa cu şoricelul. Or nu se născuse deplin, or născut deplin să-l fi luat din iele... Cine ştie?... „Mai rabdă Mogârdiciu... mai rabdă, şi mie mi-e sete..." Par'că l'auz... Ş'a-treeazi căzù capul lui Arbore, ş'al lui Toader, ş'al lui Nichită, ş'al lui Căţeleanu, ş'al lui Iremia, ş'al lui Săcueanu, ş'al lui Condrea, ş'al lui Sima, ş'al lui Cărăbăţ... Eram beat-mort când începù urgia. Când trântì întâiul topor, sării din somn. Auzii glasul mulţimii care se rugà de Domn. La al doilea, mă trezii d'a binele. Eşii din gârliciu, alergai şi văzui!... (Ş'acoperă faţa). Oh! sunt clipe dela Dumnezeu când ai vrea mai bine să fii orb decât să vezi!... (Dă cu tăişul mâinei). Eh!... Eh!... Eh!... Capul lui Cărăbăţ să rostogolì bolborosind... Slava Moldovei îl blestemà! Şi bătrânul Arbore, portarul Sucevii, care'i fuse ca un părinte!... Eh! (Dă cu tăişul palmei)... N'aş vrea să fiu nici pârcălab,

www.dacoromanica.ro

nici hatman, nici vornic, nici logofăt, nici Domn!... Dar doamna Tana... Oh! Ce frumuseţe şi ce nenorocire!... Să zice...

SANDOMIR

Ce să zice?

MOGÂRDICIU

Că ea l-ar fi otrăvit...

SANDOMIR

Ş'a plecat nejudecată?

MOGÂRDICIU

Intreabă pe tat-tău Baloş, că el ţine locul Domnului...

CREMENE

Şi unde-a plecat?

MOGÂRDICIU

In Muntenia. Erà munteancă, fată a lui Neagoe Basarab. A sărutat pe jupânesele şi fetele curţii, şi s'a suit în odac. Femeile plângeau. „Un'te duci, Domniţă?“ — „La călugărie“. Ş'a sărutat pe sor'ta Genunea, ş'a umplut-o de lacrimi, ş'a eşit pe poarta asta, şi s'a dus la vale, şi s'a perdut în neguri.

www.dacoromanica.ro

CORBEA, șoptește.

Genunea!

MOGÂRDICIU

Ce ziseși?

CORBEA

Nimic.

SANDOMIR

Cocoșii au început să cânte, și luceafărul să se stingă.

CREMENE

E steaua care să stinge cea de pe urmă. Uitați-vă... ca și cum ar clipì.

CORBEA

Mâine iar răsare, ș'apoi iar răsare, și'n veci va răsărì.

SANDOMIR

Mult o s'o ducem noi fără domn?

MOGÂRDICIU

N'ar vreà tat-tău să fie?

SANDOMIR

Na!

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

Bă zău c'ar fi bine. Om bun şi drept... Că pe tine — cât e el de mare — şi te pune de veghiă ca pe orice copil de casă... S'ar duce vestea de Bubuig-Vodă...

CREMENE

Ori Groza...

SANDOMIR

Trebue să fii viţă domnească...

MOGÂRDICIU

Poi, Toader Baloş, să zice c'ar fi boer vechiu, vechiu, de vr'o 300 de ani şi mai bine, şi că s'ar fi trăgând, dupe spiţă, din franţuji, şi mai de dincolo...

CORBEA

De hotărît, îmbătrânesc copil de casă! Pe cine păzim, noi? Ce păzim, noi?

CREMEME

Castelul din Suceava...

SANDOMIR

Şi Suceava...

www.dacoromanica.ro

CREMENE

Și țara...

CORBEA

Eh! boerii să ceartă pe cin's'aleagă... Vorbe... vorbe... Eu să strâng calul în scări, și să mă duc, și să mă'ntorc viu sau să mă sfârtece dușmanii, și să mă ia în copitele cailor!

Se aude un auit. Toți tresar.

MOGÂRDICIU, speriat.

Cine să fie?

SANDOMIR

E glasul lui Groza...

MOGÂRDICIU

Haiti! Fiecare la locul lui!

Corbea, Sandomir, și Cremene se scoboară și trec în dreapta porții. Se duc. Se fac nevăzuți.

SCENA II

MOGÂRDICIU

Singur, își așează coiful, ia sulița și se uită din cotro a venit uetul.

MOGÂRDICIU

Cine-i acolooò?... Aici, Mogârdiciu!... Sunt caraulă... Nu răspunzi?... Nu?... (Dârdâe). Mi-e

www.dacoromanica.ro

frig... ba şi frică... Nu s'aude nimeni... Să mă las p'o parte... (Nu se mai vede). Cine-i acolooò?... Dă lozinca... Vorbeşte... Ori numai să urli... ca potăile la lună?... D'ar fi fost logofătul Baloş l-ar fi luat gura pe dinainte, ş'ar fi strigat: bu-bu-buuu!... Neamul bubuiugilor!... Sandomir al lui Bubuiug... Frumos nume... Ce mi-e Mogârdiciu, ce mi-e Bubuiug (Ridică capul). Un foşnet?... S'apropie?... Mi s'a părut... (Nu se mai vede). Aşà... (Cântă o melopeie veche). Du, du, du, du... Du, du, du, du...

In vremea aceasta s'apropie un om ostenit, înfăşurat într'un veşmânt gros şi lung până'n pămînt. Trece puntea, pune mâna pe toarta porţii şi bate de câteva ori într'o bucată de fier. Răsunetul se pierde departe.

SCENA III

PETRU RAREŞ şi MOGÂRDICIU

MOGÂRDICIU, sare în sus şi se uită peste Rareş.

Cine-i acolò?... Nu răspunzi?... Să nu dai că mă mişc... adică să nu te mişti că dau... (Tremurând). Născătoare, o fi, or n'o fi?... Dacă n'ar fi fost n'ar fi bătut... dacă e de ce tace?... Ce vrea?... Ce vrei, mă omule?...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Om bun...

MOGÂRDICIU, îl vede.

Bunul să-ţi cază la inimă... Om bun sunt şi eu... Adică bun-bun, da... hî... hî!... Şi cum te chiamă, mă omule?

PETRU RAREŞ

Petru...

MOGÂRDICIU

Petru... Petru... Petru mă chiamă şi pe mine... Eu spui policra: sutaşul Petru Mogârdiciu, fost ajutor al căpitanului copiilor de casă, fost chielar al Măriei Sale Vodă, luatul din văzduh... Că numai pe vite le chiamă fără policră: Miercana, Dumana, Lăbuş... Hoţul!

PETRU RAREŞ

Petru Rareş Majearul...

MOGÂRDICIU

Cum-cum?

PETRU RAREŞ

Petru...

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

P'al treilea nu l-am înţeles.

PETRU RAREŞ

Majearul...

MOGÂRDICIU

Mă-ga... Aşà... Nu cunosc... Eu auzisem altfel... Că nu puteam crede...

PETRU RAREŞ

Deschide-mi, şi Sf. Petru să-ţi deschiză porţile raiului...

MOGÂRDICIU

A! asta de loc... alilalte cât mai târziu...

PETRU RAREŞ

Sunt rupt de oboseală...

MOGÂRDICIU

Eu te-am rupt? De m'ai rupe'n bucăţi ş'asta n'o fac.

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

D'aş fi un câine spart de mistreţ te-ai îndurà...

MOGÂRDICIU

Spart-nespart, aşà ne-au poruncit logofătul ăl mare Toader Baloş Bubuiug, şi Groza ăl mai mare peste oşti, că până n'ar spune lozinca să nu deschidem... Şi eu nu ţi-o spui, spune-o tu, şi dau porţile de perete...

PETRU RAREŞ

...L'am cunoscut pe Toader... Erà pisar pe vremea lui Ştefan-cel-Mare, sfântul meu părinte...

MOGÂRDICIU

Cum-cum?

PETRU RAREŞ

...L-am cunoscut pe Groza... Erà copil de casă... Douăzeci şi trei de ani am petrecut printre străini, mai mult închis ca slobod... De câte ori n'am tras zăvorul ista, de câte-ori n'am pus mâna pe toarta asta, şi de câte-ori n'am izbit aşà... (Bate în poartă. Mogârdiciu să sperie). O!

www.dacoromanica.ro

pământ sfânt al ţărei mele! (Se închină şi sărută pământul). Te moaie de lacrămile astea mai nainte d'a te dospì cu sângele meu!

MOGÂRDICIU

Ai?... E cam nebun... (Tare). Ascultă!

PETRU RAREŞ

Ascult.

MOGÂRDICIU

Ai ceva arme la d-ta, să nu dăm de vr'un beteşug... Ia apropie-te, şi... să nu te mişti că dau... (Ridică arcul). Nu prea mult... Să văz... Scutură dulama... (Se pleacă după zid).

PETRU RAREŞ

Cum vrei să vezi de te pleci dupe zid?

MOGÂRDICIU

Asta e treaba mea... Vreau să te văz fără să mă vezi... Uu! Corbea! Cremene! Sandomir!

Corbea, Cremene şi Sandomir, vin repede.

www.dacoromanica.ro

SCENA IV

PETRU RAREŞ, MOGÂRDICIU, CORBEA, CREMENE şi SANDOMIR

MOGÂRDICIU

Bine că venirăţi... Un nebun... Să'nchină, sărută pământul... Ce o fi vrând? nu ştiu...

SANDOMIR

Ce vrei, străine?

PETRU RAREŞ

Vreau ce vrea Moldova şi Dumnezeu!

MOGÂRDICIU

Nu vă spusei eu?... Dar ce vrea Dumnezeu şi ce vrea Moldova?

PETRU RAREŞ

Dumnezeu vrea legea, şi Moldova pe Ştefan cel-Mare!

MOGÂRDICIU

E, Ştefan e ţărână...

PETRU RAREŞ

Cel ce-a perit trăeşte încă, cel ce trăeşte va perì iar şi din el va răsărì iarăşi..

www.dacoromanica.ro

SANDOMIR

Ce glas! Iţi merge la inimă...

CREMENE

Par'c'ar fi cu minte... dar, nu pricep...

PETRU RAREŞ

In curând vei pricepe... Chiemaţi pe Baloş şi pe Groza... Acì, dinaintea castelului să judece şi să-aleagă.

Corbea face semn lui Cremene ca să'i chieme.

MOGÂRDICIU

Ce-o fi vrând?

CORBEA

N'a spus?

MOGÂRDICIU

Ce-a spus?

CORBEA

Mult...

MOGÂRDICIU

Ai priceput?

www.dacoromanica.ro

CORBEA

Priceput.

MOGÂRDICIU

Tot?

CORBEA

Cât e dat omului să priceapă; că e un om, Mogârdiciu.

MOGÂRDICIU

Eu de loc.

PETRU RAREŞ

Ascultă Mogârdiciu... căci Mogârdiciu te chiamă...

MOGÂRDICIU

Doar n'a să mă chieme Ma-jea-rul!

PETRU RAREŞ

... ţie ţi-am spus ceea-ce ei nu ştiu, şi par'că-aş fi suflat vorbele mele într'o jitniţă, au pe gârliciul pivniţii de subt privdorul castelului...

MOGÂRDICIU, râzând.

Da, cunosc!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

De e cineva om îl cunosc nu după chipul lui...

MOGÂRDICIU

Dar, dupe ce?

PETRU RAREŞ

... ci după sufletul lui...

MOGÂRDICIU, râzând.

Eu n'am suflet?

PETRU RAREŞ

Ba ai, dar e întunecat...

MOGÂRDICIU, râzând, dă sarica jos şi arată la cap.

Ei, nu vă spusei eu?

PETRU RAREŞ

O! poţi să pai şi mai înzăoat... Sub platoşa ta, dar fi şi de 50 de oca, stă un suflet bun şi moleşit...

MOGÂRDICIU

Ai?

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

... iar nu suflet bun dar tare cum se cuvine unui ostaş. Şi cin'şi-a bătut joc de tine c'un coif de vicleim şi c'o za par'c'ar fi de râmlean? Ei, d'ar purta-o un om din Râm de acum cinci-spre-zece sute de ani... Dar o porţi tu, Mogârdiciu...

MOGÂRDICIU

Mi se pare că m'a luat la vale...

PETRU RAREŞ

E un mare meşteşug să-înbraci pe un om cu vestminte omeneşti şi să nu paie om...

MOGÂRDICIU, supărat.

Poi te-aş poftì să vii şi mâine... să-ţi deschiz...

PETRU RAREŞ

Mâine se va vedeà dacă astăzi n'ai fost paiaţă. Un fier mâncat de rugină îl arunci în foc şi'n apă, şi s'alege ceva... Nasul tău prea e roşu şi prea ţi-e frică de suliţa pe care o ţii în mână...

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU, vrea să-l împungă cu suliţa.

Uite... Uite...

CORBEA, dându-i peste suliţă.

Il cunoşti ?

MOGÂRDICIU

Nu.

CORBEA

Atunci ?

MOGÂRDICIU

Dar vrei să-mi fie prieten? Ei, ce are, mă rog, nasul meu?... Cam roşu, ca un măr domnesc, din pricina soarelui. Uite-acolò, da ce, ţi-am cerut pe fiică-ta, or pe sort'ta, de nevastă?

PETRU RAREŞ

Fată n'am, soră... o fi trăind ?

MOGÂRDICIU

Ai or n'ai ?

PETRU RAREŞ

O fi mai trăind?

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU, râzând.

De s'a născut şi n'a eşit cu picioarele înainte, trăeşte... Să n'ai nici-o grijă...

PETRU RAREŞ

A!... Nu, nu să cade să mă supăr de-o închipuire de om...

MOGÂRDICIU, râzând.

Inchipuit, eu?

PETRU RAREŞ

Inchipuit? nu; închipuire? da.

MOGÂRDICIU, râzând.

Ei, nu vă spusei eu?

S'aude o mişcare.

CORBEA

Sît!... Logofătul Baloş cu mersul lui de neam ales şi Groza, cu părul roşcat ca focul, cu barba alburie... cât e de gros şi calcă a lup flămând...

SCENA V

Logofătul BALOŞ, pârcălabul GROZA, CREMENE, PETRU RAREŞ, CORBEA, MOGÂRDICIU şi SANDOMIR

MOGÂRDICIU, de sus.

Nu deschide, stăpâne...

www.dacoromanica.ro

SANDOMIR

Ziua, singur, fără arme... nu poate fi decât un om bun...

Corbea, Mogârdiciu, Sandomir, se dau jos. Poarta se ridică şi apar în pragul punţei logofătul Baloş cu toţi ceilalţi. Petru Rareş îşi descoperă capul şi să pleacă înaintea lor.

LOG. BALOŞ, dupe ce măsoară din ochi pe Petru Rareş.

Şi de un'te-a suflat vântul?... De te-aduce vr'o judecată, s'o facem. De aduci vr'o ştire, s'o ascultăm. De te mână vr'un gând rău... n'ai nemerit-o... Ce vrei, străine? Spune pe şleau.

PETRU RAREŞ

Străin am fost pe Vosfor, supt cerul, pe apa şi pe pământul cel mai blagoslovit de Dumnezeu. Străin şi închis am fost în cele şapte turnuri gălbui de lângă marea albastră ca peruzeaua. Fugar şi huiduit, am trecut munţii de pe la mijlocul Turciii. De multe ori am înfundat ocniţele cetăţilor Semendria, Haliciu, Buciaciu, Cameniţa şi Cerni-Ostrov. Am împlinit 43 de ani, şi mai mult de jumătate din viaţa mea, m'a supus Atotţiitorul

www.dacoromanica.ro

la toate încercările, şi m'a bătut cu toate nenorocirile, şi m'a rănit cu toate suferinţele. Pe Iov nu crez să-l fi chinuit mai mult, căci în sufletul meu simţ toate plăgile de pe trupul lui Iov. Şi Iov nu s'a îndoit de mila celui de sus... Şi eu am crezut neclintit în tăria lui vecinică...

PÂRC. GROZA, către Baloş.

Bine grăeşte!

PETRU RAREŞ

Mă iartă boerule...

PÂRC. GROZA

Vorbeşte...

PETRU RAREŞ, către Baloş.

...dar, dupe câte-am îndurat, îmi tăiaşi curajul dela început...

LOG. BALOŞ

Ce ţi-am zis, eu?

PETRU RAREŞ

Că sunt străin!

www.dacoromanica.ro

LOG. BALOŞ

Străin... de Suceava...

PETRU RAREŞ

De castelul aista? De m'aţi legà la ochi, pe dibuite v'aş duce şi v'aş spune unde a fost cămara de odihnă a lui Ştefan-cel-Mare, unde iatacul doamnei Maria, unde al armelor, unde paraclisul cu iconostasul la care îngenuchià cel care n'a îngenuchiat înaintea nimărui... M'au cunoscut trecătorile, drumurile, munţii cărunţi, apele limpezi, şi codrii albăstrii ai Moldovei... adică le-am cunoscut pe toate în zilele grele şi zilele de slavă... Şi tocmai aici să fiu străin? Aici, unde-am crescut, unde am încălecat caii domneşti, fără şea, fără frâu, cu mâna înfiptă în coama lor, gonind ca o stafie supt privirile Archanghelului pe care'l văz or-unde mi-întorc ochii, pe care'l auz or-unde mi-aţintesc urechia, pe care'l simţ pretutindenea, în mine şi afară din mine!

PÂRC. GROZA, mişcat.

In el? Cine să fie ăsta?

LOG. BALOŞ

Ei, cine eşti?

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Petru Voevod!

Toţi tresar.

LOG. BALOŞ

Petru Pribeagul?

PETRU RAREŞ

Am pribegit 22 de ani, dar nu sunt Petru Pribeagul, ci Petru Rareş, fiul Rareşoaii, ş'al... (Se închină).

PÂRC. GROZA

Şi-al?

PETRU RAREŞ

Şi-al lui Ştefan-cel-Sfânt!

LOG. BALOŞ, emoţionat.

Tu?

PETRU RAREŞ

Eu, Baloş! Ştiu că eşti logofătul Toader Baloş, te-am cunoscut acum 30 de ani, erai diac al treilea. Intr'o zi, scrieai un sinet de danie, şi cerneala să-întinse la un mislete, şi

www.dacoromanica.ro

pătaşi pielea de viţel. Logofătul Tăut asvârlì cu călimările, şi 'ţi rupse urechia. (Baloş, fără să vrea, să pipăe la urechia stângă). Mă'n vârteam pe lângă tine. (Imi ziceai „Petru cucuetu"). Când sângele începù să picure pe obrazul tău, eu începui să plâng şi sărutai pulpana bătrânului Tăut, şi 'i zisei: „Eu sunt de vină, pan logofete!" Mă luă de chică, mă răsucì şi mă dete afară. Peste-o săptămână te duceai la pârcălăbia Novogradului, neputând răbdà ruşinea d'a fi lovit pe nedrept de marele logofăt... Dar... mă uit... mă uit... şi nu te mai cunosc...

LOG. BALOŞ

Eu... nu te cunosc... Imi spui întâmplări adevărate, dar, tocmai fiindcă sunt adevărate, câţi nu le-or fi ştiind?

PETRU RAREŞ

Mă cunosc clucerul Moghilă, pârcălabul Grumază, vornicul Jurj, şi câţi alţii cărora le săriam pe genuchi şi le petreceam deştile răschirate prin păr şi prin barbă...

PÂRC. BALOŞ

O! e de mult... I-acoperit pământul! Morţii

www.dacoromanica.ro

nu pot a vorbire despre noi, noi putem să vorbim despre ei...

PÂRC. GROZA

Eu aş şti p'un Petru — cam ca tine de nalt, frumos băetan — nu zic, frumos eşti şi tu; — cu mustăcioara subţire — tu ai barbă înspicată şi mustăţi negre şi lungi; — alb şi rumen la faţă — tu eşti prăjit de soare; — subţire şi sprinten — tu eşti pietros şi voinic. Vremea a prefăcut boerimea şi ţara. Şi tu — de vei fi àla — n'ai scăpat neatins. Din mândreţea de copil te văz bărbat sdravăn, dacă ai fi ala. Ar trebuì să se ridice Maria Sa dela Putna şi să mărturisească că tu eşti Petru al Răreşoaii ş'al... (Se închină). Altfel, nu glumim! Cu dovezile ce dăduşi... ai umpleà ţara de sămânţa lui Ştefan-cel-Mare!... Corbea, Sandomir, Cremene, să...

Face semn să-l iea.

PETRU RAREŞ

Numai în castelul din Suceava nu fusesem închis...

MOGÂRDICIU, râzând.

A, e bine la noi! Umbră... cât lumea! Dormi şi habar n'ai de e ziuă, de e noapte...

www.dacoromanica.ro

Guzgani... câţi pofteşti... cenuşii, şi mari, şi lacomi... Trei tătari, şcoşi dela răcoare, unul n'aveà nas, altul urechi, ş'al treilea... la o mână cu trei deşte şi la un picior cu două... E, ai dracului guzgani...

PETRU RAREŞ

Să vă dau şi alte dovezi...

LOG. BALOŞ

Da, căci, din ce-ai spus, ar trebuì să dovedeşti dovezile tale... Cremene, chiamă şi pe ceilalţi din castel.

Cremene se duce.

PETRU RAREŞ

Da, să vie toţi, să scoatem lumina de supt obroc.

MOGÂRDICIU

S'o scoatem... de ce să n'o scoatem?... Dacă o vrea să iasă... Nu vă spuneam eu?

CORBEA

Nu te-amesteca!

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

De ce să nu m'amestec?... Boerii au dreptate... Un pârlit, află din auzite, c'ar fi gol scaunul Moldovei, şi ţop şi el... „Eu sunt Petru, copilul Răreşoaii ş'al lui..." Doamne iartă-mă! (Se închină).

Vin boerii pan Trotuşanu, pan Mihul, pan Liciu, pan Şandru, pan Matiaş, pan Crasneş, pan Cosma, pan Albotă, chelarul Hârea şi Cremene.

LOG. BALOŞ

Boeri, care din voi cunoaşte pe drumeţul acesta?... Să mărturisească.

ALBOTĂ

Chipeş om, dar nu-l cunosc.

CRASNEŞ

Să-l vedem... Nu-l cunosc.

TROTUŞANU

Mai de grab aş cunoaşte ce este decât cine este, cât face decât cine l-a făcut. Ar fi ostaş, aşà s'ar crede dupe uitătură. Ochii lui joacă, ne măsoară, şi ne coprinde; mâna dreaptă are bătături, semn c'a tras paloşul

www.dacoromanica.ro

de multe-ori în viaţă, şi-o ţine deslipită de trup ca şi cum ar fi gata de trântă dreaptă.

MATIAŞ

Şi ce vrea, logofete Baloş?

LOG. BALOŞ

Zice c'ar fi Petru...

TOŢI

Care Petru?

LOG. BALOŞ

Al Răreşoaii... ş'al... (Se închină).

TOŢI

Ei!... Să dovedească!

MOGÂRDICIU

Boeri d-voastră, de mine dete cu ochii întâiu şi întâiu... şi mi-a spus alte alea... că „cel ce-a perit trăeşte încă..." Dacă-a perit cum de trăeşte, dacă trăeşte cum d'a perit? Asta e vorbă? Şi şi-a făcut cruce, şi s'a plecat, şi-a sărutat pământul... E cam...

Petru Rareş priveşte apăsat pe Mogârdiciu care începe să se clatine şi să deà îndărăt.

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Nu mă cunoaşteţi, nu vă cunosc. Ne vom cunoaşte. De o lună am părăsit Polonia. Am lăsat la graniţele ei 4000 de călăreţi pe care craiul Poloniei mi'i pusese la poruncă, să mă arunc asupra Moldovei şi să mă sui în scaunul ei. Nu am vrut. Cine domneşte în silnicie, nu e domn. Şi-am zis călăreţilor, gata de pradă, că „nu trebue.“ Intr'un suflet trecui Prutul. Să zice că cocorii se-îmbată de bucurie, ca de vin, când se întorc primăvara şi'şi găsesc cuibul. D'aş puteà să sorb aerul Moldovei cu patima cu care'l sorbii la întâia zi, dupe 22 de ani de pribegie suflarea mea v'ar arde şi aţi simţì din cine mă trag şi ce dreptăţi înfăţişez eu vouă! Deh, să las inima. Inimă fără cap, corabie fără cârmă... Ajunsei la Hârlău. Văzui pe bătrâna mea maică. Crezui c'aş fi omorât-o strângând-o în braţele mele. Imi dete o Vivlie şi îmi zise: „Acì zice despre tine tată-tău!“ Iacă Vivlia. (Scoate o carte de supt dulamă). Şi iacă ce se glăsueşte la faţa a doua dela evanghelia lui Marcu: „La a cincisprezecea zi a lunei lui Avgust 6992, Maria a născut un copil care se va chemà Petru. Şi acest fecior să se ştie că este din Maria şi

www.dacoromanica.ro

din Ştefan Voevod. Scris'am eu, Luca Arbore, portarul Sucevei.“ Iscălit: „Iò Ştefan Voevod.“ Cunoaşteţi scrisul lui Luca Arbore şi-al voevodului vostru... Ei, socotiţi...

Dă cartea în mâna Logofătului Baloş. Boerii se grămădesc.

LOG. BALOŞ

Da... da... parc'ar fi...

PÂRC. GROZA, emoţionat.

Da, al lui... Slovele cletănate...

LOG. BALOŞ, lui Groza.

Cum îţi tremură mâna...

PÂRC. GROZA

Imi tremură... nu ştiu de ce...

PÂRC. LICIU

Am, colea, un sinet de împărţeală, dela milostivul. S'apropiem iscăliturile. Aşà... aşà... acelaş mers... aceiaş aruncătură... aidoma... Doar că'n carte s'a iscălit mai neted şi'n sinet mai tremurat. A fost mai tânăr... erà mai bătrân...

www.dacoromanica.ro

TROTUŞANU

Scrisul lui Arbore, îl cunoaşteţi?

MIHUL

De ce? N'ar fi destul iscălitura Domnului?

ŞANDRU

De ce?

COSMA

Cum e asta?

TROTUŞANU

Nu pricepeţi? Una de alta se ţin: scrisul şi iscălitura. Dacă alt cineva a isvodit scrisul lui Luca, atunci şi iscălitura Domnului e mincinoasă. Nu credeţi ochilor care mai totdauna vă înşeală, ci minţii care numai câteodată se înşală.

PETRU RAREŞ

Aşà e, are dreptate boerul.

Mişcare între boeri.

TROTUŞANU

Eu, în vremea din urmă, cunoscui scrisul lui Arbore. Slovele lui ca stârcii... De... prea

www.dacoromanica.ro

e bine scris... Deşì e cam de mult... leat 6992... Să fi scris el?... N'aş ştì ce să zic... Altfel... Dumnezeu să-l erte, că Ştefăniţă îi ticluise o carte către Petru-Vodă... (Priveşte spre Petru)... să fi jurat că e de el... Şi să mă ertaţi... Să zicem că scrisul ar fi al lui Luca Arbore şi iscălitura a lui Ştefan Voevod... A cui e Vivlia asta?

PETRU RAREŞ

A Mariei a fost, acum e a mea.

TROTUŞANU

A fost a cuiva şi acum e a altcuiva... Punga asta e a mea, dar punga asta am putut s'o fur...

PETRU RAREŞ, trăsărind.

Eu să fur?

TROTUŞANU

Nu te supărà...

MOGÂRDICIU

O! domol, iea-o domol...

www.dacoromanica.ro

TROTUŞANU

... că supărarea dovedeşte când că e aşà, când că nu e aşà. Unii se supără cu dreptate, alţii cu strâmbătate... Cum am puteà să hotărîm de mânia d-tale fără să te cunoaştem?

PETRU RAREŞ, cutremurându-se.

Va să zică am furat-o... o!

TROTUŞANU

Nu... nu... Şi nu zic că „nu" să împotriveşte lui „da"... Ai adus o carte. In carte un sinet. In sinet un scris şi dupe scris o iscălitură. Iscălitura seamănă cu a Voevodului Ştefan. Scrisul, pe fiinţă de adevăr, nu-l cunoaşte nici-unul c'ar fi al portarului Arbore. Atunci cum vrei să credem că iscălitura ar fi adevĕrată?... Şi însfârşit... câţi ar fi... luat vivlia asta dela Răreşoaia, ar fi copii lui Ştefan-cel-Mare?

PETRU RAREŞ emoţionat.

A! izgonit de Bogdan, prigonit de Ştefăniţă, şi când nu e nimeni pe scaunul Moldovii, necrezut de nimeni şi urgisit de toţi!

Se aude un fâşiit uşor.

www.dacoromanica.ro

LOG. BALOŞ

Ce e, Corbea?

CORBEA

Vin jupânesele.

MOGÂRDICIU

Ca nişte hulubaşi domneşti care-şi părăsesc cuiburile calde, aşà merg de tihnit şi de molcom...

PETRU RAREŞ, tresare.

A, trăeşte Oana?

LOG. BALOŞ

Trăeşte, biata Oană...

PETRU RAREŞ

Biata?... De ce?

LOG. BALOŞ

De multe... de multe... că'ţi înghieaţă inima...

Vin, şi se aşează înprejurul log. Baloş, Oana, Nastasia, Genunea şi Dolca.

PETRU RAREŞ, după ce le priveşte pe toate.

Care e Oana?

www.dacoromanica.ro

CREMENE

N'o cunoaşte? A!

MOGÂRDICIU

De un's'o cunoască? Ce-a mai văzut-o?

Boerii privesc cu deosebite înţelesuri. Trotuşanu face un gest de îndoială.

PETRU RAREŞ, emoţionat.

Cine e Oana?

OANA, liniştită.

Eu sunt.

PETRU RAREŞ, înmărmurit.

Tu eşti?... Ah!...

OANA

Ce vrea străinul acesta?

PETRU RAREŞ

Dela toţi „străin“ m'a mâhnit, dela tine mă năbuşe! Bine ar fi fost să fi fost surd în clipa în care deschiseşi buzele! Nu mă judecà dupe chip. Văz cum nenorocirile au săpat urme adânci şi 'ntr'al tău... Când mă gândesc... O! dar nu-ţi spune nimic glasul meu?

www.dacoromanica.ro

OANA, mirată.

Nu!

PETRU RAREŞ

Nu'ţi-aduci aminte...

OANA

Nu te cunosc!

PETRU RAREŞ

A! staţi boeri!... Aţi auzit că Ştefan însemnà pe copii... cel puţin pe cei făcuţi cu Rareşoaea, biată maică-mea...

OANA, mirată.

El... Petru Rareş? ...Î...

PETRU RAREŞ, dă dulama jos şi rămâne într'o armură. Se deschie şi îşi arată spata dreaptă.

Priviţi... Iacă semnul că sunt al lui Ştefan Voevod...

LOG. BALOŞ

Văz un cerc... dar, ştiu eu...

PÂRC GROZA

Cercul cu care însemnà... mă iartă... vitele domneşti ca să nu se amestece cu alte herghelii...

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDIGIU

Şi cu cirezile de boi...

PETRU RAREŞ, lui Mogârdiciu.

Tu...

Mogârdiciu se dă afund în mulţime.

TROTUŞANU

Semnul acesta a putut fi făcut acum 40 de ani, dar şi acum 10 ani. Ş'apoi ce copil, d'al lui Ştefan-cel-Mare, aţi aflat — cum zice dumnealui — însemnat cu fierul roşu la naştere?

OANA

Pe mine m'a înfierat, dar nu pe spata dreaptă, ci pe umărul stâng, şi nu c'un cerc ci cu'n luceafăr.

TROTUŞANU

Ce deosebire!

LOG. BALOŞ, către femei.

Ce ziceţi şi D-voastră?

NASTASIA

Cum ar pătrunde mintea noastră unde nu pătrunde a d-voastră? Să dovedească că e co-

www.dacoromanica.ro

pilul Rărеşoaii ş'al lui... Eu sunt femee, şi când vreau ceva pot, dacă dreptatea e de partea mea. Ce crezi, Dolca, că într'una îndrugi că văduvia Moldovei se va sfârşì...

DOLCA

Ce să crez?

LOG. BALOŞ, lui Rareş.

O biată bătrână-bătrână, de pe vremea Domnului... Ghiceşte ce va fi...

DOLCA

Nu ghicesc maică, ci ce va fi câteodată mi se arată. Aşà mi s'arătă şi drumul Domnului p'o lumină, că nu e nici noapte, nici zi... Când sosì străinul ?

MOGÂRDICIU

Veni aşà nechiemat de nimeni... Adevărat, că nu te-am chemat eu?... Luceafărul dimineţei să stingeà, că n'aş fi putut citì, cu toate că n'am învăţat să citesc. Şi mi-erà frig, şi mi-erà somn, şi mi-erà sete...

Groza îi face semn să tacă.

www.dacoromanica.ro

DOLCA

Că va venì, va venì... d'ar c'a picat...

GENUNEA, în extaz.

A picat! a picat!... Aseară visai că Vodă intră'n Castel fără de veste... şi azi... iată-l!...

TROTUŞANU

E! închipuiri de copil...

LOG. BALOŞ, surâzând.

Un plod răsfăţat... Cin să se uite în gura ei?... Nunea, nu mai spune prostii...

GENUNEA

Tată, aşà erà... Cum îl văz... Nu mă credeţi?... Bine...

PETRU RAREŞ, care tot timpul s'a gândit, tresare.

Inainte d'a vă părăsì...

PÂRC. GROZA

Greu să ne părăseşti! Or vei fi domn, or vei fi dat judecăţii ca înşelător de domnie!

PETRU RAREŞ, scoate un pumnal.

Inainte d'a vă părăsì...

www.dacoromanica.ro

PÂRC. GROZA

Ei, aia poţi s'o faci...

PETRU RAREŞ

...am să vă spui un basm pe care nimeni nu-l ştie...

MOGÂRDICIU

Uite, uite, iar l-a apucat... iar sărută pământul...

Petru Rareş se uită ţintă la Mogârdiciu. Mogârdiciu dispare.

PETRU RAREŞ

A fost odată un Kesar, bun ca pâinea caldă, viteaz cât nu-i stà cetate înainte, bătrân că n'a murit decât când a vrut, şi cu credinţă în Dumnezeu, că lumea îi ziceà cel sfânt. Pe lângă el se pripăşiseră o fată şi-un băiat. Şi fata erà mai mică şi băiatul mai mare. Şi amândoi crescură sub privirile lui ca două flori sub razele soarelui. Şi nu ştià unul de altul al cui e şi din ce neam s'ar trage. Şi crescură în neştiinţă. Fetii îi ziceà Sulcina şi băiatului Drumeş. Kesarul îi iubeà

www.dacoromanica.ro

ca pe ochii din cap. Și Sulcina erà bălae, cu părul galben ca spicul copt și rotunjit pe spate... Ca al dumitale...

GENUNEA, îl privește în extaz.

Da ? ca al meu?

PETRU RAREȘ

...că par'că ar fi fost băeat... ca dumneata...

GENUNEA

Așà sunt eu? Imi pare bine...

PETRU RAREȘ

Și abia împlinise pe la Florii 14 anișori... și Drumeș 21... Kesarul erà bolnav. Intr'o zi, ce'i abătù, să cotropească un ținut ceziceà că e al lui, și erà al lui într'adevăr. Kesarul plecă și luă cu dânsul și pe Drumeș. Și Drumeș să bătù ca un zmeu că iubeà pe Kesar, și pasămite și pe fata cu părul galben ca spicul copt. Și se întoarse Kesarul biruitor dar și mai bòlnav. Intr'o zi Drumeș eșì din întâmplare pe un ceardac descoperit... cum ar fi acela unde lucrau fetele Domniței Maria...

www.dacoromanica.ro

OANA

De unde ştie, omul acesta, ceardacul castelului ?

PETRU RAREŞ

... şi văzù pe Sulcina care se duceà repede pe lângă o fântână de piatră, ca aceea din ograda castelului vostru...

OANA, tresărind.

De unde ştie, aşà de bine, ce este'n castelul pe care nu l-a văzut niciodată?

PETRU RAREŞ

...Şi Drumeş oprì pe Sulcina. — Ce fugi Sulcino? — Nu, Drumeş. — De ce-ţi sunt ochi roşii? Ai plâns? — Nu. — Ba da, ochii tăi sunt turburi... — Ce ochi să rămâe senini, când ai bunului Kesar ard!

OANA, agitată.

Dar nu erà nimeni acolo!

PETRU RAREŞ

— O lecuţă de odihnă şi să'ntremează zmeul bătrân, şi să face bine... — Bine? Bine

www.dacoromanica.ro

să-i deà Dumnezeu! Bine! — Şi ţie Sulcino. —
— Şi d-tale Drumeş.

OANA, în prada emoţiei.

O! maică a Domnului, iar înebunesc ca pe vremea lui Ştefăniţă!... Treci la sfârşit... Cum s'a sfârşit?

Mişcare între boeri.

PETRU RAREŞ

La sfârşit?... Kesarul, bòlnav rău, sta întins într'un iatac, cum ar fi acela de aici... din stânga... în mijloc, te sui p'o scară, faci la dreapta, deschizi o uşe, şi cobori trei trepte...

LOG. BALOŞ

De unde ştii ce n'ai văzut?

Mirare între boeri.

PETRU RAREŞ

Kesarul erà numai cu Sulcina. Ş'o dată venì, ca scos din fire, Drumeş. — Doamne, m'a dus iubirea ca vântul şi m'a întors grija ca gândul. — Veneà dela maică-sa, trimis de Kesar. Şi Kesarul se ridică într'o rână şi 'i zise cu un glas plin de înţeles. — Tot? — Tot, Măria ta!... Sulcino să mă iubeşti ca p'un frate!" Şi ea: — Cum ţi-am spus, Drumeş...

www.dacoromanica.ro

— Ca p'un frate bun, din aceiaşi mamă şi din acelaşi... — Cum?... — Din aceiaşi mamă... — Da frate! Şi se îmbrăţişară, şi plânseră. Şi bătrânul Kesar îi blagoslovì...

OANA, izbucneşte.

O! vin'o încoa fratele meu ăl bun de mamă şi de tată!

Petru Rareş şi Oana, plâng şi se înbrăţişează.

PÂRC. GROZA

Fratele ei?

LOG. BALOŞ

Voevodul nostru!

TROTUŞANU

Os din osul lui Ştefan-cel-Mare!

Toţi îngenuche.

PETRU RAREŞ, Oanei.

Nu, nu mai plânge... Toate au sfârşit... Viaţa noastră ca şi durerile tale! (Boerilor) Sculaţi! Mai bine vreau să văz p'un bărbat mort decât în genuchii. Staţi drepţi şi voi sta drept, şi cu dreptate voi cârmuì Moldova! (Să uită la Mogârdiciu care tremură). Şi tu, gură rea...

Ii face semn să se apropie.

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU, dă în genunchi.

Om bun, Măria ta...

PETRU RAREŞ

Om bun sunt şi eu...

MOGÂRDICIU, spăimântat.

Aşà m'a făcut mama...

PETRU RAREŞ

Mă-ta te-a făcut om ca pe toţi oamenii şi tu te-ai făcut neom... Nu vorbesc cu necaz... De azi, ai să încaleci calul...

MOGÂRDICIU, cu teroare.

Mai bine taie-mă, Măria ta...

PETRU RAREŞ

Te voi legà p'un cal şi 'n cea d'întâi bătălie, şi 'n cel d'întâiu rând, vei fi şi tu...

MOGÂRDICIU, cade jos.

Ih!

PETRU RAREŞ

Să te taie duşmanii or să te-'ntorci om... Boeri, avem de lucru... Să lucrăm!

---

www.dacoromanica.ro

ACTUL II

Tabără de partea stângă a râului Suceava.
Cortul lui Petru Rareş în faţă, mai în fund acela al lui Groza. Se perd în depărtare corturile ostaşilor având în vârfurile lor deosebitele steaguri ale boerilor. Să vede oraşul Suceava. Intrare în dreapta, în stânga şi în fund. Câţi-va copaci...

SCENA I

MOGÂRDICIU şi SANDOMIR

La o mescioară Mogârdiciu se 'ncearcă să facă o scrisoare. Pe obrazul stâng are cicatricea unei tăeturi adânci.

MOGÂRDICIU, cu figura luminată.

Aşà... ba nu... Am sărit o slovă... Care dracului de slovă?... Sandomir, tu eşti cărturar, am scris bine? „Dâ-a-gâ-ă Mă-i-ie, că sâ-â-t be-i-ne şi îţ schi-i-u ca-să af-af că-m... că-m... ult aîş da casă af-af...

SANDOMIR, râzând.

Cui scrii?

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU, serios.

Ei!... Pe la Braşov, lângă Feldioara...

SANDOMIR

Ei, cui, ei ?

MOGÂRDICIU

Ei... drăguţei mele... E, şi de ce nu?... Ce râzi? Ce râzi?... Nasul meu nu mai e vânăt ca orşavul de prune...

SANDOMIR, râzând.

E frumoasă ?

MOGÂRDICIU

Cum să nu?... Cam groscioară, cam otova, că nu ai ştii unde i-ar fi mijlocul... Mâinile, ca ţurloaele mele... Şi obrajii rumeni şi tari, să spargi nuci cu cărămida... E zidită din plin, şi ai ce sărută... Şi bună, bună, ca smântâna... Eu îi ziceam „hai!“ ea „hai!“... Of! mi-e dragă, Sandomir dragă!... Să fie trei ani de când n'am văzut-o, mititica!...

SANDOMIR

E romancă?

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

Da, săsoaică? Doamne, iartă-mă!... Din Săcele... Am lăsat-o la un sas cu anul... Ce râzi?... Când vornicul Groza îşi trase oştile, eu îi zisei: „Mă duc Marie!“ şi mă înnecară lacrămile. Şi ea: „d'apoi oi umblà sănătos“. Şi mă privì blând ca un viţel... Ce râzi?... Că n'o fi ca boeroaicele voastre... să le faci mototol, ca p'un ştergar, şi să le bagi în sân! Mă crezi?... Eu n'o puteam ridicà de jos... Că sus ar fi rămas de nu s'ar fi pus ea jos... U! u! bat-o focu şi norocu!

SANDOMIR, râzând.

Şi e cu anu?

MOGÂRDICIU

Ai?... Cu anu fireşte... n'o să fie cu ziua!

SCENA II

MOGÂRDICIU, SANDOMIR, CORBEA şi CREMENE.

CREMENE

A, ce mai faci Mogârdiciu?... Sandomir? Să fie patru ani de când nu v'am văzut... Cum o duci cu băuturica?

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

Slavă Domnului... adevărat Domnului... Ne-am lăsat, şi eu de ea, şi ea de mine...

CREMENE

Cine-ar fi zis?

MOGÂRDICIU

Vodă a zis... Şi ce vrea Vodă aia e!... Că mă luă şi mă dete pe mâna a trei pui de zmei... Pâine, brânză, apă şi cal... Şi trei săptămâni mă goniră legat de cal. In ziua întâia, maică măiculiţa mea, crezui că murisem... A douazi, murisem şi înviasem... Şi după trei săptămâni, uşurel ca o pană...

CREMENE

Mare minune...

SANDOMIR

Dintr'un bleau să stoarcă aur!

Corbea surâde.

MOGÂRDICIU

Ce mă, mutule, nu este aşà?

www.dacoromanica.ro

CORBEA

De n'ar fi fost Vodă cum e, tu ai fi fost cum erai...

MOGÂRDICIU

Bine, călare, călare... O pornirăm în secuime. Pe mine mă puse în streajea întâia, cu cercetaşii, să vestim care pe unde e... Copoi alergând de còlo colò, pe dâmburi, prin mocirle, prin stufişuri... Pământul mi se păreà ca'n palmă... Dădui de duşmani, închisei ochii. Mă repezii, fără să vreau, cu vr'o douăzeci de voinici, ca într'o ocnă. Ii spărserăm. A doua oară ţinui ochii deschişi cât putui. Şi „hea" ei, „hea" şi eu. Ii risipirăm... Azi aşà, mâine aşà, până mă deprinsei cu moartea şi începui să trăesc. Pe noi moldovenii ne-a fost aşezat Dumnezeu aşà, că de voim să trăim să învăţăm să murim... La rând... fiecare... Că de'ţi vine rândul, svârli mâinile într'o parte, pui capul la pământ şi pace... Ia să vă spui eu una... N'o s'o credeţi... De frică, îndrăsnesc... In fite-ce noapte îmi zic: „Mâine am să mor!" — „Ei şi dacă-ăi murì, ce?"

CORBEA

Aşà te vreau, Mogârdiciu!

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU, ca şi cum ar jucà.

He-he-he!

CREMENE

Nu pricep aşà prefacere.

MOGÂRDICIU

Ce nu pricepi, tu?... De mult n'ai văzut pe Vodă Rareş!... Când se uità, măsoară. Face semn unuia, să iasă. Ţinteşte ochii ca păcura. Şi zice: „Viaţa ta ca şi-a mea d'o-potrivă. De ce ţi-e frică?... Să nu mergi de voi rămâneà la urmă..." Şi-şi ţine cuvântul... Ei, mă, flăcăi, mă, ce lumea asta? Au un muşuroi de furnici, au un cârd de şoimi. Dupe cum e Vodă e şi ţara! Că nu e ţară ticăloasă nicăeri. Ci, domn, craiu, kesar, ticăloşi. Eu, beţivul de pe vremea lui Ştefăniţă, ajunsei miaşul cu scările de fier supt Petru Vodă...

CREMENE

Da, cin'te-a sărutat pe obraz?

MOGÂRDICIU

La Feldioara, un cavaler, turnat în fer, c'o sabie dreaptă şi grea... Şi m'am repezit,

www.dacoromanica.ro

lac de sânge, pe el... că auzii pe Vornicul Groza... „snopeşte-l, Mogârdiciu, snopeşte-l!“ Ah! vornicul Groza e şi mare! Dar să'l vezi la mânie! Ca un uriaş să năpusteşte! Dupe ce fărâmarăm oastea craiului Ferdinand, am zăcut la Feldioara ca la două săptămâni... că de nu zăceam n'aş fi dat peste Maria...

SANDOMIR, râzând.

A! îi ticlueşte cărţi...

CREMENE

Ştii să scrii?

MOGÂRDICIU

E, e... ceac-pac.. nu ca logofătul Toader!

CREMENE

Mie nu mi-a intrat în cap...

SANDOMIR

Dacă nu iubeşti...

CORBEA, pe gânduri.

Şi dacă-ai iubì?

www.dacoromanica.ro

SANDOMIR

Ce nu face omul când iubeşte! Omul deştept e mai deştept, nărodul e mai nărod. Omul deştept... nu ştie carte? Să pomeneşte într'o bună zi scriind. Nărodul, merge pe calea bătută? Să pomèneşte dând în gropi...

SANDOMIR

Ei, pe la voi cum fuse, Cremene?

CREMENE

Cum să fie? Ca pe la tătari... I-am bătut? S'au dus în pustiuri. Ne-au bătut? Am tulit-o înapoi. Şi iar i-am bătut, şi iar ne-a bătut, şi iar i-am bătut, până au căzut la pace... Şi-am intrat la dragoste c'o tătarcă...

MOGÂRDICIU

Ptiu! Spurcatule!

CREMENE

Nu cum crezi tu... O fetişcană măruntă, subţirică, cu niţel păr bălaiu, cu ochii mici-mici, pornind dela tâmple în jos. Şase luni a râs fără să-mi dau seama de ce. Când fu să plecăm eu o sărutai...

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

Şi eu am sărutat pe Maria... zău, aşà!

CREMENE

...şi ea'mi zise: „tu moldavska... he, he... (Semn că se duce) şi tu..." (Semn că nu se mai întoarce). Şi începù să plângă, să plângă...

MOGÂRDICIU

Maria mea n'a plâns... De ce n'a fi plâns? Râsete.

CREMENE

O luarăm înapoi. Ea, biniişor, se aţinù de oblîncu şelei, şi merse, şi oftă, ca la două ceasuri. Scoase din sân o turtă albă, mi-o dăte şi'mi făcù semn... „Moladavska... îm... îm . „O sărutai. Inchise ochii şi mă sărută. O lăsai în drum şi pornii. Mă uitai îndărăt. Ea, acòlo. Târziu, întorsei capul. Ea, ca o mogâldeaţă, acòlo. Până n'o mai văzui... Şi aşà!... Dar tu, Corbeo, cum făcurăţi la Obertin?

Mogârdiciu se uită să nu vie Petru Rareş.

CORBEA

La Obertin ne bătù Dumnezeu, nu ieşii. Că, s'arătă pe cer o stea cu coadă, cu coada în-

www.dacoromanica.ro

cotr'o vine Moldova şi cu capul luminos încotr'o cade Polonia. Şi Tarnovski, hatmanul leşilor, plătì bocitoare să căineze p'ai noştri că vor fi bătuţi... Cum află Petru Vodă, le trase vergele la spate şi le luă la goană. Dădù bătălia şi pierdurăm... Eu căzusem... A treia zi mă deşteptă o nălucă blândă, blândă... o!

SANDOMIR

Aşà a fost să fie.

CREMENE

Da, ce e cu năluca ceia, Corbeo?

CORBEA

Nu ştiu.

SANDOMIR

Erà frumoasă?

CORBEA

Da.

MOGÂRDICIU

Erà bălae?

CORBEA

Da.

SANDOMIR

O iubeşti?

www.dacoromanica.ro

CORBEA

Î...

SANDOMIR

Ai mai văzut-o?

CORBEA

Da.

CREMENE

Ia-i vorbit?

CORBEA

Nu.

MOGÂRDICIU

Ba eu s'o văz p'a mea toată ziulica i-aş vorbì. I-aş zice: „hai!" şi mi-ar răspunde: „hai!" (Sandomir şi Cremene râd). Ce râdeţi?

CREMENE

Şi ce faceţi în tabără?

SANDOMIR

Muncim.

MOGÂRDICIU

Ne trudim ciolanele să nu să deprindă cu lenea. (In stânga se aude zgomot). Vine!

Câte şi patru şed drepţi.

www.dacoromanica.ro

SCENA III

PETRU RAREŞ, log. BALOŞ, vist. MATIAŞ, spăt. ŞANDRU, d-rul ŞMIL şi cei de mai sus.

Petru Rareş cu braţul drept înfăşurat, şi dupe el vin boerii.

PETRU RAREŞ, îşi scoate coiful. Se vede o şuviţă de păr alb.

Bine, Corbea? (Corbea tace şi dă din cap. Rareş surâde). Bine, Sandomir?

SANDOMIR

Să trăeşti, măria ta!

PETRU RAREŞ, necontenit gesticulează cu mâna a rănită.

Semeni cu tat-tău. Da, da, ai cu cine semănà.

LOG. BALOŞ

Incepe şi el... ce să facă?

PETRU RAREŞ

La luptă pui capul în piept şi te duci, şi'n urma ta ceata, şi'ncotrò s'aude „bu-bu-bu“ acòlo eşti tu şi ceata ta. Tocmai că tat-tău. Neamul Bubuiugilor... Mogârdiciu, bine? Mai... (Semn că trage la măsea).

MOGÂRDICIU, ruşinat şi sfios.

A! nu, măria ta!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ, lui Cremene.

A!... Tu cine eşti?... Î... Miaşul Cremene... De patru ani nu te-am văzut... Da, ba... v'aţi purtat bine... Mai ales două cete de ţărani... V'aţi coborît prin Buciag?... Aţi vânat cai sălbatici?

CREMENE

Vânat, Măria ta.

PETRU RAREŞ

Ce-aţi ucis mai mult?

CREMENE

Armăsari, măria ta.

PETRU RAREŞ

Aşà e... Ca şi oamenii, armăsarii trec în faţa primejdii şi cu copitele lor, de trei ori ca copita calului nostru, bat tina pe loc, în ploaia săgeţilor, până să nomolesc şi 'i prind tătarii cu arcanele.

CREMENE

Şi 'i mănâncă la chiefuri mari...

PETRU RAREŞ

A, da, să zice că au carne dulce şi tătarii au carne spurcată... (Il bate pe umăr). Bine...

www.dacoromanica.ro

Bine... O! dacă toţi ostaşii mei ar fi ca voi... aş luà Buda, şi 'n locul steagului verde cu cornul de lună pe turnurile ei, ar fâlfâì prapurul Moldovei!

LOG. BALOŞ

Au să fie, că au de unde învăţà.

SMIL

Dacă'mi dai voe... Nu tot cu mânul ăl rănit... Incă cinci-şase zile... doar n'a fi foc...

PETRU RAREŞ

Te-am adus din Crâm ca să... De ce venişi trei zile dupe... O! Săraca Maria, doamna tinereţelor mele chinuite!... Să uit... Să mă gândesc la Elena Despotovna... Şi nu pot să uit...

VIST. MATIAŞ

Dacă omul şi-ar aduce aminte de toate în fite-ce clipă, pe lume n'ar mai fi decât spânzuraţi şi nebuni...

PETRU RAREŞ

Da, da... Te-am adus din Crâm să-mi fii slugă şi tu mi-eşti stăpân, Smil...

www.dacoromanica.ro

SMIL

Cine slujeşte e stăpânul adevărat. Sluga face ce vrea sau ce poate. Stâpânul primeşte că n'are încotro. Va să zică el suferă ca să'l slujească altul, în loc să se slujească singur. Care va să zică stăpânul e slugă şi sluga stăpân... Şi dacă ţi-e slugă Martin şi Neacşu, de ce n'aş fi eu stăpân pe mâna care te doare? Când te slujesc acolò unde te doare, Măria ta te supui... Cine e stăpân şi cine e sluga?

PETRU RAREŞ

Tu, Şmil... glumind strecori adevărurile...

SPĂT. ŞANDRU

Dar când măria sa porunceşte să-ţi... (Semn că'i taie capul). Cine e stăpân şi cine e slugă?

ŞMIL, râde.

Măria sa e slugă, căci binevoeşte a'mi luà de pe umeri ceea-ce nu-mi face trebuinţă. (Sever). Nu cu aea, nu cu aea... Măria ta... Am să ţi-o leg de gât...

PETRU RAREŞ, surâzând.

Smil, aşà vorbiai cu părintele meu, Ştefan-cel-Mare?

www.dacoromanica.ro

ŞMIL

A!... Ştefan?... Ştefan erà bătrân şi eu tânăr... Măria ta, eşti tînăr...

PETRU RAREŞ

O! tânăr!

ŞMIL

...şi eu butrân. Pe vremea lui Ştefan de m'ar fi tăiat mi-ar fi părut rău. Pe vremea măriei tale... aş scăpà d'o belea. Pe Ştefan nu'l căutam eu, ci mai mult el pe mine. O singură dată a ţipat, când l-am ars la picior, şi atunci a avut tăria să se prefacă că spune cum a ţipat tatăl său Bogdan ucis la Răuseni... Măria ta gemi uneori...

PETRU RAREŞ

Gem dar rabd.

ŞMIL

Rabzi dar gemi.

PETRU RAREŞ

A... acela erà un sfânt!

ŞMIL

Care stăpâneà durerea!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Şi eu sunt un om...

ŞMIL

Luptând cu durerea... (lui Baloş) Grozav seamănă cu taică-său!

PETRU RAREŞ

O! Şmil, Şmil...

ŞMIL

Iar cu aia?... Dumnezeu a făcut pe om cumpănit, că de l'ai tăià în două, ce ar fi într'o parte, ar fi şi'n ceailaltă. Doui ochi, două urechi, două picioare, două mâini. De se îmbolnăveşte un ochiu, vezi cu celălalt, de se bolnăveşte un picior, apeşi mai mult pe celălalt, şi de surzeşti d'o urechiă auzi cu ceailaltă... Măria ta faci ca un surd de o urechiă care ş'ar plecà urechia a surdă ca să auză şoaptele...

PETRU RAREŞ, zâmbind.

Ei, cum e asta, Şmil?

ŞMIL

Cum să fie? Mai mişcă şi cu stânga nu tot cu dreapta... Crezi că D-zeu ţi-a atârnat pe stânga de geaba?

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Copiii, doftorii şi femeile, stăpânii noştrii... Câţi suntem Corbea?

CORBEA

Trei...

PETRU RAREŞ

Şi cu cinci ai lui Cremene, fac?

CORBEA

Trei şi cinci...

PETRU RAREŞ

Trei mii cinci sute... Sgârcit la vorbe, adevărat ostaş... Lucrează, flăcăii?... Nu puneţi buştenii groşi... Să treacă Suceava cum or puteà... Şi călăreţii de câte trei ori pe zi...

MOGÂRDICIU

Cât e timpul bun...

PETRU RAREŞ

Cât e apa mare... Baloş... (Intinde mâna stângă).

LOG. BALOŞ

Iacă-le, măria ta.

Ii dă 4 pergamente cu 4 peceţi roşii.

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Corbea... Sunt patru sineturi pe cari le dau la patru cete de ţărani, boerindu-i pentru purtarea lor cea falnică. Viteji au fost, viteji'i fac. Ceata lui Pistriţu, a lui Fuior, a lui Stâncă şi-a lui Buză lată. Ii pui în stăpânire ohavnică asupra moşiilor şi pustiurilor ce le grăesc la fite-ce sinet pentru fite-ce ceată. D'acì înainte să fie oameni slobozi, ei şi urmaşii lor. Mâine vor primì postav de vestminte, cai domneşti, frâuri şi şei cu scări de fier. Duceţi-vă, adunaţi'i şi citiţi-le... Smil... (Ii face semn să iasă).

Vin din dreapta vornicul Groza, Trotuşanu şi pârcălabul Liciu.

SCENA IV

PETRU RAREŞ, log. BALOŞ, vist. MATIAŞ, spăt. ŞANDRU, vorn. GROZA, TROTUŞANU, şi pârc. LICIU.

PETRU RAREŞ

Venirăţi... Vine şi Doamna?

PÂRC. LICIU

Da, măria ta.

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Turcu a plecat?

VORN. GROZA

Plecă, măria ta.

PETRU RAREŞ

Să se ducă... Turci, lacomi, nu se mai satură. Şi nu vor dar, ci vor...

LOG. BALOŞ

Haraciul pe patru ani...

PETRU RAREŞ

Cum?

LOG. BALOŞ

Merge p'al cincelea de când...

PETRU RAREŞ

Meargă şi p'al zecelea... peşchieş, dar, da... haraciu, plată de supus... nu!

LOG. BALOŞ

Haraciu, ne cer...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Nici peşcheş!... Am cheltuit destul cu Ungaria, cu Polonia şi cu Tătarii... O! de ce nu se uneşte creştinătatea supt Kesarul Carol şi nu porneşte ca un potop să prididească puterile lui Soliman şi să asvârle pe necredincioşi dincolo de mările frumoase şi greceşti! Bani, bani, pentru Sultan, pentru Vizir, pentru paşale... O ţară de vândut... şi le cumpără pe toate! Banii ne trebue să plătim joldul ostaşilor, să clădim locaşe pentru ertarea păcatelor noastre şi pentru cei ce vor venì după noi ca să ne cinstească ştiindu-ne cine-am fost... Impodobeşte Voroneţul, zideşte din pajişte Pobrata, biserica s-tului Dumitru din Suceava, biserica Uspeniei din Baia, s-ta Parascheva din Târgu-Frumos, biserica din Hârlău, mânăstirea Secul din munţii Neamţului, dă ce'i trebue bisericei piscupale din Vad... Banii să isprăvesc... Şi d'aş aveà n'aş da turcului măcar de l'aş vedeà cu ochii scurşi!

VORN. GROZA, trage sabia.

Să'i dăm...

SPĂT. ŞANDRU

Până n'o mai puteà!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

O, dacă obştea creştinilor s'ar adunà într'un sobor, i-aş spune eu câte păcate are şi de ce'şi bate joc de ea fiara din Ţarigrad...

PÂRC. LICIU

Aş slujì, cu dragă inimă, cu steagul nemţesc, spaniol, or fraţuzesc, pe d'asupra prapurului nostru...

TROTUŞANU

Visuri...

PETRU RAREŞ

Cine nu visează, nu vede. Cine nu vede, nu se apără. Cine nu se apără, piere... Şi pentru cei sortiţi peirei nu ne răcim gura de giaba...

TROTUŞANU

Viaţa este un vis...

PETRU RAREŞ

Vis... când se sfârseşte viaţa... ¡Dar ce lăsăm dupe noi urmaşilor noştri e şi-un fapt şi-un drept şi-o putere de-a trăì.... Moşte-

www.dacoromanica.ro

nitorii noştri nu ne vor măsurà viaţa dupe bucuriile ei, ci dupe jertfele pe care le-am făcut ştiind că ne jertfim pentru bucuriile lor... Eu, m'am suit pe Ceahlău şi-am făcut ochii roată, şi-am plâns ascultând, ca în vis, jalea aceluiaşi ne-am risipit la trei coroane deosebite... În Ardeal să lasă pe trei văi — a Someşului, a Mureşului, şi-a Oltului — moldoveni sadea... M'am tras pe munte'n jos şi-am privit pe trecătoarea Oituzului, ca pe-o fereastră, şi-am visat! Şi-am biruit la Feldioara, la Braşau, la Cetatea de Baltă, la Ciceiu, la Rodna, la Unguraş, la Bistriţa, oştile craiului Ferdinand şi-ale Kesarului Carol. Am stăpânit Ardealul, şi n'am eşit din el decât ameninţat de bunul meu prieten Ianăş Zapolia... eh!... că să plânge Turcului... ah! Turcu!... de nu mă voiu întoarce acasă la mine. Nu vă uitaţi c'am fost când cu Ferdinand, când cu Zapolia, întâiu cu Ferdinand, apoi cu Zapolia, şi iar cu Ferdinand, şi iar cu Zapolia... Am înşelat ca să nu fiu înşelat! Mi-e tot una au cu Zapolia, au cu Ferdinand. Numai să deprind pe moldoveni să se plimbe d'a 'cindea muntelui ca la ei acasă!... Că ar fi vr'o pri-

www.dacoromanica.ro

mejdie d'ar fi Ferdinand pe scaunul Ungariei, fiind fratele Kesarului care împărăţeşte peste atâtea limbi şi neamuri?... Năluciri!... Să ne apropiem noi de Kesar, să-i scurtăm din drum, luând Ardealul!... O! eu am visat! Să viseze şi urmaşii mei!

VIST. MATIAŞ

Ai făptuit... Ferdinand îţi întăreşte stăpânirea Bistriţei, a Rodnei, a Ciceiului, a Unguraşului, a cetăţei de Baltă, cu satele lor dinprejur.

PETRU RAREŞ

Am adăogat la visele marelui Ştefan şi visul meu! Am moştenit Ciceiul şi Cetatea de Baltă, am crescut moştenirea cu Rodna, cu Unguraşul şi cu Bistriţa... Ah! Şmil, Şmil, vindecă-mi mâna că am de lucru cu leşii... Pocuţia, cea cu 300 de sate şi 50 de târguri e-a noastră!... Ah!...

Se plimbă agitat.

TROTUŞANU

Norod mic, vise mari...

VORN. GROZA

Şiit! Taci!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ, tresare.

Mic eşti tu! Moldova nu e mică!... Neamul care să crede mic se micşorează!... In lume nu poţi trăì cerşind căci nu e loc de pomană pentru cerşetori!

TROTUŞANU

Să se împlinească rândurile... prea au perit mulţi...

PETRU RAREŞ

Să nu număraţi şi să nu vă număraţi! E cin' să numere!... Uf!... Duceţi-vă şi rânduiţi c'au să pice copiii lui Gritti... (Boerii es prin stânga). Eeee, Trotuşanu e mâhnit... nu e slujbă pentru el!... Şi mai sunt şi alţi boeri... hî...

SCENA V

PETRU RAREŞ, GENUNEA şi mai târziu ŞMIL.

GENUNEA, intră prin dreapta, bate din picioare, şi'şi pune mânele la ochi.

Te-am speriat?

PETRU RAREŞ

Oh, mi-a sărit inima!

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Cine sunt eu?

PETRU RAREŞ

Tu?... Baba Dolca.

GENUNEA

Nu.

PETRU RAREŞ

Oana...

GENUNEA

Nu... Are să vie.

PETRU RAREŞ

Despotovna!

GENUNEA

Nu...

PETRU RAREŞ

Ei, cin' să fie... cin' să fie?...

GENUNEA

Nu ghiceşti?

PETRU RAREŞ, râzând.

Dacă te-ascunzi...

www.dacoromanica.ro

GENUNEA, îşi iea mânele dela ochi.

Eu sunt, măria ta!

PETRU RAREŞ

Tu?... Tu eşti o pasăre măeastră care iei grijile şi dai bucuriile.

GENUNEA

Eu?... O! ho! ho! (Sare repede la Rareş şi dă să'i iea mâna). A, nu p'asta... că mi-a zis Şmil p'astălaltă...

Ii sărută mâna. Rareş o sărută pe obraz. Genunea îl sărută repede pe obraz.

PETRU RAREŞ

A?... Ce-ai făcut?

GENUNEA

N'am făcut bine, măria ta?

PETRU RAREŞ

Aşà face numai Doamna Elena...

GENUNEA

Aşà face numai Doamna Elena... Şi de ce face numai Despotovna?

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Fiindcă m'am cununat cu ea, Nunea... cu tine...

GENUNEA

Da, cu mine nu te-ai cununat...

PETRU RAREŞ

A! nu mai începe... Te spui tătână-tău, să te-astâmpere că eşti neastâmpărată...

GENUNEA

O, i-am spus tatii, de mult...

PETRU RAREŞ

Ei, şi ce ţi-a zis?

GENUNEA

M'a certat... Mi-a spus că măria ta eşti mare şi eu sunt mică, că eşti stăpân şi eu sunt roabă, că eşti bărbat şi eu fată...

PETRU RAREŞ

Ei, şi tu ce-ai zis?

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Ce să zic? nimic.... Toate le ştiam fără să mi le fi spus nimeni...

PETRU RAREŞ

Ascultă, Nunea!... Cum venişi înaintea celorlalte?

GENUNEA

Călare...

PETRU RAREŞ

Călare?... Voiniceşte?

GENUNEA

Da... voiniceşte...

PETRU RAREŞ

Am să te fac mieaşi de viteji, ca pe Sandomir...

GENUNEA

Ah! ce bine-mi pare!... Tata mi-a făgăduit că mâine mă face viteaz, şi pururea mâine e azi, şi nu mai vine mâine, şi mereu aşa... El râde şi mie'mi vine să plâng... Vreau, măria ta, cu măria ta la războiu!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

La războiu?... O! războiul e crâncen şi tu eşti fragedă. La războiu e urlet, şi nâncheza de cai, şi ţipete de oameni, şi lacrămi, şi sânge, că doi munţi de s'ar izbì în capete n'ar fi aşà de cumplit...

GENUNEA

Te văz or unde întorc ochii... Şi de-i închiz te văz şi mai bine... Când mă culc, zic în gând: „Doamne, dă Domnului nostru biruinţă asupra duşmanilor noştri, viaţă nesfârşită şi fericire... neturburată cu Elena Despotovna, Doamna noastră!"

PETRU RAREŞ

Da, da, neturburată...

GENUNEA

Şi mi-apari şi mai frumos, şi mai viteaz...

PETRU RAREŞ

Nunea, tu ştii ce simţi?

GENUNEA

Eu, ce simţ?

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Tu ştii ce vrei?

GENUNEA

Nimic, să te privesc...

PETRU RAREŞ

Du-te, Nunea, du-te... Or nu. (O iea de mâini şi să uită drept în dreptul ochilor ei). Tu ştii că am Doamnă?...

GENUNEA

Da...

PETRU RAREŞ

... că am copii?...

GENUNEA

Da...

PETRU RAREŞ

... că sunt... priveşte bine... că sunt bătrân...

GENUNEA

A, nu...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

... că tu eşti fata celui mai credincios şi celui mai mare din sfetnicii mei?...

GENUNEA

Da...

PETRU RAREŞ

... că tu eşti fecioară...

GENUNEA

Da ... da...

PETRU RAREŞ

Ei, atunci, ce vrei?

GENUNEA

Să te văz biruind cum biruişi d'atâtea ori...

PETRU RAREŞ

Sunt ostaş... dar sunt Domn!... Vino încoa, Nunea, să te sărut... (O sărută în creştet şi-şi lasă capul pe capul ei). Dumnezeu mi-a primit rugăciunea mea pornită din inimă curată... Mi-a gonit patima care se ivise pe furiş... şi-'n sufletul meu a revărsat pace şi linişte! (O sărută din nou). M'ai înţeles, Nunea?

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Da, măria ta, da!

PETRU RAREŞ

E, ai să mergi la războiu...

GENUNEA

Cu măria ta...

PETRU RAREŞ

Cu mine... Roagă-te de Şmil să-mi îndrepte mâna... şi gata...

GENUNEA

Unde e Şmil?... Şmil!...

Şmil vine prin dreapta.

ŞMIL

Cine mă chiamă?... D-ta, Nunea?

GENUNEA

Mâna Domnului la loc, de grab, să suflì şi să-i treacă...

ŞMIL, surâzând.

Suflì în foc când să stinge, şi focul s'aprinde de grab... Mâna Domnului nu s'aprinde... ea trebue să se prinză încet, încetişor... D-ta ştii să ţeşi pânză?

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Da, ştiu...

ŞMIL

Ce-ai gândì de mine când ţi-aş aduce tort în jurubiţe, şi ţi-aş zice: „Nunea, până mâine să fie cămaşa gata“?

GENUNEA

Să urzesc, să pui pe sul, să ţes, să nălbesc, să croesc, să cos... Aş gândì că eşti nebun...

ŞMIL

Că sunt nebun?... Iu nu gândesc aşà de d-ta. Iu am răbdare şi aştept să urzească, să ţeasă, să nălbească, rana Domnului. Şi peşte 6 zile... când cămaşa va fi gata... voiu suflà şi'i va trece într'o clipă...

GENUNEA

Cine ţese rana Domnului?

ŞMIL

Eu ştiu? Poate ăl de sus... Ştiu că ţese, şi pânza e gata mai curând sau mai târziu...

www.dacoromanica.ro

Ca la femei... Una vrednică, alta leneşe... Una în două săptămâni n'are ce-alege... alteia, două luni... şi'i mai trebue încă două...

PETRU RAREŞ

Ai înţeles Nunea?

GENUNEA

Rana... pânza... Nimic...

ŞMIL

Da ce trebue?... Tânără eşti, frumoasă eşti, cu minte, nu ştiu... Ce'i trebue?... Ce'i trebue ei, nu e treaba mea... şi treaba mea, nu'i trebue ei...

PETRU RAREŞ

Şmil...

ŞMIL

Eacă-ascult...

PETRU RAREŞ

Ce-ai face tu dacă o păsărică ar sburà din colivia vecinului în braţele tale?

ŞMIL

D'ar fi frumoasă, i-aş smulge câteva pene... şi aş duce-o iar în colivia vecinului.

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Şi dacă-ar venì iarăşi?

ŞMIL, râzând

Ar venì iarăşi?... Las'să vie... Dacă'i place...

GENUNEA

A nu, şase zile... prea mult!

PETRU RAREŞ

E, şi dacă păsărica n'ar pricepe ce vorbim...

ŞMIL

N'ar pricepe ea... (Se uită la Genunea. Ridică din umeri).

PETRU RAREŞ

Şi dacă vecinul ţi-ar fi prietenul cel mai bun... şi tu Domnul ţării?...

ŞMIL

Iu... (Se uită la Genunea) i-aş zice: Genunea...

GENUNEA

Ce e Şmil?

ŞMIL, o dă la oparle.

Iu i-aş zice aşà... Vin să te sărut, şi aş

www.dacoromanica.ro

săruta-o cum sărutaţi voi pe Maica Domnului...

GENUNEA

Pe mine?

PETRU RAREŞ

Aşà am făcut şi eu cu ea...

GENUNEA

Cu mine?

PETRU RAREŞ

Da, cu tine! (O îmbrăţişează. Apar din dreapta Elena Doamna, Oana, Nastasia, Dolca, hatmanul Mihu, Crasneş şi Cosma. Petru Rareş o lasă repede pe Genunea). Deşì n'aş fi avut de ce...

ŞMIL

Norii pătează cerul pentru cei de jos...

SCENA VI

PETRU RAREŞ, GENUNEA, ŞMIL,
ELENA DOAMNA, OANA, NASTASIA, DOLCA,
hatmanul MIHU, CRASNEŞ, COSMA şi mai
pe urmă CORBEA

OANA, să repede la Domn şi'l sărută mâna.

A, fratele meu ăl bun şi Domnul nostru ăl mare, când te uiţi tu la mine, mi-aduc

www.dacoromanica.ro

aminte că, tu şi cu mine, suntem din aceeaşi mumă şi din acelaşi tată; tu zămislit dupe o biruinţă şi eu înainte d'a birui... Şi de aceea eşişi tu băiat şi eu fată... Frumoasele tale plete cum le-au încăruntit grijele ţării...

ELENA DOAMNA

Doamne, (Ii sărută mâna, o sărută pe obraji). îmi lăsai copiii jucându-se d'a ostaşii... Iliuşcă trântì pe Ştefănel şi Ştefănel voì să muşte pe Iliuşcă... Il oprii: „nu, mamă, că nu e la războiu". Şi el, cu lacrimile 'n ochi: „Să nu afle tata!" O! Despotovna, părăsişi astfel de copii pentru asemenea sărutări... Ce fericită eşti!

GENUNEA

Ce fericită eşti!

ELENA DOAMNA

Nu e-aşà, Nunea ?

PETRU RAREŞ

Şi Dolca, de ce s'a ţinut dupe voi ca un câine bătrân şi credincios?

ELENA DOAMNA

De azi dimineaţă, ne-a zis, acì mie, acì

www.dacoromanica.ro

Oanei, acì Nastasiei: „Să mă duceţi la Domn, c'am să'i vorbesc". Şi ea, care nu mai vede, vorbeşte de vedenii.

NASTASIA

Nu vede şi-a început să nu mai auză.

PETRU RAREŞ

Bunico, vino 'ncoà.

DOLCA, tremurând.

Par'că-auz glasul lui...

PETRU RAREŞ

Nu într'acolo, bunico... Acì... Aşà...

DOLCA, tremurând.

Să sărut mâna lui Petru, fiul lui Stefan, nepotul lui Alexandru, ctitorii Moldovei...

PETRU RAREŞ

Nu... nu aşa bunico...

DOLCA, îi pipăe mâna rănită.

Inelul cu pecetea... mâna...

PETRU RAREŞ

A, bunico, mă doare...

www.dacoromanica.ro

DOLCA

Eu ţi-am pricinuit durerea?

ŞMIL

Tu nu mai eşti pricină nici de dureri, nici de bucurii...

DOLCA

Ce-ai zis, măria ta?

PETRU RAREŞ

Ce te-aduce, bunico?

DOLCA, tremurând.

Azi-noapte — cum pirotiam cu cojoaca în spinare — o dată se făcù lumină, ş'un înger picá din cer, şi'mi zise: „Spune Domnului să nu-i tae, să nu-i spânzure, să nu-i tragă în ţeapă, să nu-i otrăvească, să nu-i înnece". Şi mi-a zis: „Spune Domnului să se strângă de pe drumuri, ca să nu se 'ntoarcă şi biruitor şi biruit". Şi perì şi îngerul şi lumina... E poruncă dela cel care porunceşte celor văzute şi nevăzute, şi ţine pământul pe ape şi nu i-ar fi întru nimic să'l sufle ca p'un gunoiu din palmă... Să m'asculţi, maică, că nu m'asculţi pe mine!

www.dacoromanica.ro

COSMA

Cam greu ce vrei d-ta, mătuşe...

CRASNEŞ

Să nu se întoarcă biruitor şi biruit...

Elena Doamna şi Nastasia se închină.

PETRU RAREŞ, pe gânduri.

Ce vă închinaţi? Credeţi ce spune bătrâna?

ELENA DOAMNA

A, nu, măria ta, dar vorbele ei...

NASTASIA

Şi cum stă!

DOLCA, cu ochii spre cer.

I-am spus... I-am spus...

Elena Doamna se vâră ,în Petru Rareş. Genunea îl iea de pulpana vesmântului.

ŞMIL

Urmele unei case prădate de tâlhari... La început nu-i cunoaştem şi ne jucăm cu ei, pe urmă le facem cunoştinţă şi ne plac, şi'i chiemăm, şi vin... apoi se'nmulţesc şi stau pe capul nostru, şi încep să ne fure, şi în cele din urmă ne jefuesc...

www.dacoromanica.ro

ELENA DOAMNA

Cine Şmil?

ŞMIL

Tâlharii...

ELENA DOAMNA

Care tâlhari?

ŞMIL

Ăi care-ţi plac şi d-tale... şi-mi sunt cam grei mie... Ăi care te fac pe d-ta aşà de frumoasă şi pe mine aşà de uràt... Anii, măria ta... anii, care i-au prădat auzul văzul, mirosul şi minţile!

PETRU RAREŞ, pe gânduri, caută.

Să nu'i tai, să nu'i spânzur... Ţî... (Să duce la o peşteră. Priveşte. Să gândeşte). A! să vie Corbea!... Bunico, ce-ai visat se va izbândì.

DOLCA, tremurând.

N'am visat, am văzut... Şi ce văz, de când nu mai văz, se-împlineşte...

Intră Corbea şi zărind pe Genunea încremeneşte.

PETRU RAREŞ

Corbea, ai vr'un ostaş zidar?... Unde te uiţi?...

www.dacoromanica.ro

CORBEA

Cum, măria ta?

PETRU RAREŞ, restit.

E vr'un ostaş zidar?

CORBEA

Nu măria ta, nici-un ostaş nu e zidar... Sunt mai mulţi care au fost zidari şi sunt ostaşi... Unul a zidit la meterezele Ciceiului din porunca Vlădichii dela Vad... dar Vlădica dela Vad a luat pe Vlad din Ciceu şi l'a pus ostaş...

PETRU RAREŞ, zâmbind.

Să te ferească Dumnezeu de mutul care vorbeşte!... Ei, mă, omule, ai un ostaş — fie şi Vlad al Vlădichii dela Vad — care să zidească această bortă?

CORBEA

Am!

PETRU RAREŞ

Să vie încoa, cu mistrie, cu pietre şi cu moloz...

Corbea ese repede prin dreapta. Vin şi ceilalţi boeri.

www.dacoromanica.ro

SCENA VII

Cei de sus şi log. BALOŞ, vorn. GROZA, vist. MATIAŞ, ANDREA, ANTONIO, un calău şi mai mulţi iunaci.

LOG. BALOŞ

S'apropie, măria ta...

VIST. MATIAŞ

Să văd... şi n'au să se mai vază!

ELENA DOAMNĂ

Vin talieni?

GENUNEA

Vin?

OANA, din mulţime.

Nu li se vede faţa, cernită ca şi sufletele lor... Ori ce-au făcut, Dumnezeu să le erte păcatele!

ŞMIL

Nu să poate, măria ta, fără să'i judeci...

PETRU RAREŞ

Cum, să'i osândesc fără judecată?

www.dacoromanica.ro

ŞMIL

Şi dacă nu i-ai osândì?

PETRU RAREŞ

Mă osândesc ei pe mine!

VORN. GROZA

Sabia a căzut. Şi ei, venind încoa, sunt ca nişte osândiţi care ar merge cu capetele în mâini la înmormântarea lor...

PETRU RAREŞ

Să plece calăul!

Calăul se duce.

VORN. GROZA

De ce?

ŞMIL

Să se ducă la dracu să'i ceară capul pe tipsie...

Intră cei doi fii ai lui Gritti, Andrea şi Antonio, legaţi cu mâinele la spate şi cu zăbranice negre lăsate pe feţe. Dupe ei un zidar cu mistria, ciocanul şi găleata cu moloz. Doi ostaşi i-aduc petre. Mogârdiciu comandă alaiul. Un ungur duce pe o tavă capul lui Gritti acoperit cu un ştergar. Să opresc. Ungurul pune jos capul lui Gritti. Din mulţime s'aude un oftat.

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ, desveleşte capul lui Gritti.

E capul lui Gritti...

MAI MULŢI

A! al lui Gritti?

PETRU RAREŞ

... ocârmuitorul turcesc al Ungariei... D'ar fi fost capul lui plin de minte ca buzunarile lui de bani, ar fi râs şi azi, ş'ar fi povestit, cu strălucirea lui uşoară, întâmplările din Seraiu şi plimbările de pe Vosfor şi de pe mările furioase şi schimbătoare la faţă! Şi d'ar puteà să mişte buzele, cum curge din şipot apă nesfârşită, aşà ar năvălì minciunile cu înfăţişarea adevărului! (Ungurul îi dă o scrisoare). Dela Zapolia? S'o citim... „Iţi trimeţ capul, plin de deşărtăciuni, al lui Gritti..."

ŞMIL

Nu ştiu dacă a fost vr'odată mai deşert ca acum!

PETRU RAREŞ

Când a urmărit ca, din cămătar veneţian, să 'şi pue pe cap coroana lui Matiaş Cor-

www.dacoromanica.ro

vin... (Citește). „Iți trimit capul, plin de deșertăciuni, al lui Gritti; fă și tu copiilor lui ce-am făcut eu tatălui lor..."

ELENA DOAMNA, cu milă.

Păcat! Sunt tineri!

GENUNEA

Nalți și subțiri!

OANA

Ca două făclii stinse sau care se vor stinge!

PETRU RAREȘ, se uită la femei, apoi citește.

... „A căzut capul aceluia care vroià să fie craiul Ungariei, să cază și capetele acelora cari au voit să fie..."

OANA

Ce să fie?

PETRU RAREȘ

Să vă spue Matiaș!

VIST. MATIAȘ

Am acì scrisul Vlădichii de Lund, împuternicitul Kesarului Carol. (Scoate scrisoarea). In

www.dacoromanica.ro

ea glăsueşte Kesarul. (Citeşte)... „Băgaţi de seamă că Poarta urmăreşte să pue craiu Ungariei pe sluga sa Gritti şi pe copii lui Voevozi...“

ELENA DOAMNA

Unde?

VIST. MATIAŞ, citeşte.

„...Pe Andrea în Muntenia şi pe Antonio în Moldova...“

TOŢI.

A! a!

LOG. BALOŞ

Să vie călâul!

VORN. GROZA

Călâul sunt eu!

PETRU RAREŞ

Nu, nici sabie, nici braţ moldovenesc... Luaţi-le fearele... Andrea, Antonio, intraţi aici... (Le arată peştera)... Daţi-le două cuţite... Meştere zidar astupă intrarea...

ANDREA

Ah! Dio mio!

www.dacoromanica.ro

ANTONIO

Madonna mia aiutaci!

Se coboară în peşteră.

PETRU RAREŞ

Şi de vi se va urî cu viaţa, or când puteţi murì... Şi spuneţi Dolchii că nu i-am tăeat, nu i-am spânzurat, nu i-am tras în ţeapă, nu i-am otrăvit şi nu i-am înnecat...

Toţi pleacă capul. Zidarul lucrează.

---

www.dacoromanica.ro

ACTUL III

O dumbravă de stejari aproape de vărsarea Cirimuşului în Prut. In faţă o rarişte. Un cort. In depărtare se văd malurile Prutului. Trunchi de copaci răsturnaţi.

SCENA I

GENUNEA, UN OSTAŞ rănit, CORBEA, mai târziu ŞMIL.

GENUNEA, c'o carte de rugăciuni

Dau să mă rog şi mi-alunecă ochii pe rânduri... Gândul, la mâinele lui aspre care mângâe aşà de potolit... O Doamne, îndură-te, apără şi păzeşte pe Domnul ţării...

UN OSTAŞ, rănit vine din stânga.

O lecuţă de vin...

GENUNEA

Indată... (Ii dă ulcica). Te doare?

OSTAŞUL

Nu mă doare... Mă iea cu sfârşeală dela lingurea... Mulţumim...

Se duce. Corbea vine din dreapta.

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

A! Corbea... Ear d-ta?

CORBEA, răsuflă repede.

Ear...

GENUNEA

Cauţi pe Domn?

CORBEA

Nu... nu pe Domn...

GENUNEA

Pe Vornic?

CORBEA

Nici pe Vornic...

GENUNEA

Pe tata?

CORBEA

Nici pe logofătul Baloş...

GENUNEA

Ei, pe cine cauţi?

CORBEA

Caut pe cineva... M'a trimes...

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Cin'te-a trimis?

CORBEA

Am uitat cine m'a trimes...

GENUNEA, surâzând.

Suflì ca un cal dupe ce-a ridicat, la deal, o povară...

CORBEA

Da, suflu, mai greu ca armăsarul care mă duse 'n spinare.

GENUNEA

Stai... (I-arată un copac). Să-ţi dau niţel vin...

CORBEA

Mulţumim, stau...

GENUNEA

Poftim, bea...

CORBEA, aduce oala la gură.

Am băut, mulţumim...

GENUNEA

Ai venit repede?

www.dacoromanica.ro

CORBEA

Foarte repede...

GENUNEA

De departe?

CORBEA

O, de departe...

GENUNEA

Din cotrò?

CORBEA

Din colò... ba nu, dela apus... nici dela apus...

GENUNEA, surâzând.

Ăi fi venind de undeva...

CORBEA

Mi-am uitat ca pământul... Să mă odihnesc... Mi-a luat Dumnezeu minţile...

GENUNEA, pune mâna pe mâna-lui.

Ce căldură ai!

CORBEA

Da, am căldură...

GENUNEA

Şi cum ţi să bate inima!

www.dacoromanica.ro

CORBEA

Da, îmi bate...

GENUNEA

Să te fi certat Domnul?

CORBEA

Niciodată nu m'a certat Domnul...

GENUNEA

Par'că eşişi din bătălie...

CORBEA

In bătălie n'am inimă...

GENUNEA

Ei, ce ţi s'a întâmplat?

CORBEA

O, nimic.

GENUNEA, privindu-l lung.

Corbeo, şi alaltăeri nu ştiiai de unde vii şi ţi să bătea inima...

CORBEA

Alaltăeri?... Am venit încet... şi d'odată o trudă din senin...

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Alaltăeri... bine... Dar azi?... Fiindcă venişi repede şi de departe?

CORBEA

Să vede... Stai Nunea!... De ce nu stai?

GENUNEA

D-ta eşti ostenit, eu nu sunt ostenită...

CORBEA

Stai... fiind-că... nu eşti ostenită...

GENUNEA, surâzând.

Mai departe or mai aproape?

CORBEA

Unde vrei, Nunea...

GENUNEA

Ciudat!... D-tale ţi-e frică de războiu.?

CORBEA

Mie?... O, nu!

GENUNEA

Dar, îţi place?

CORBEA

Nu ştiu... De'i place Domnului îmi place şi mie...

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Atunci... povesteşte-mi cum te-ai bătut la Feldioara...

CORBEA

M'am bătut cum se bate...

GENUNEA

Spune-mi, peste câţi ostaşi erai, cum i-ai dus, cum ai luat prapurul crăesc, cum ai fost rănit, unde, cine te-a îngrijit... aşà...

CORBEA

Să fi avut ca la o sută. Eu mergeam înainte şi ei dupe mine, până am ajuns la ăl cu prapurul. L-am pălit şi i-am luat prapurul. Vornicul Groza mi-a zis: „Ce faci Corbeo?“ — „Ce să fac?“ M'a înşfăcat şi... Nu mai ştiu... M'am pomenit într'un cort oblojit la genuchiu stâng, la umărul drept şi la cap... Şi m'a îngrijit Dumnezeu... Nu ştiu să povestesc...

GENUNEA, râzând.

Spune-mi un basm...

www.dacoromanica.ro

CORBEA

Basmul e ce s'a întâmplat altora, şi eu nu ştiu să înşir ce mi s'a întâmplat mie...

GENUNEA, râzând.

Nu ştii nici-unul?

CORBEA

Ba... aş ştì unul...

GENUNEA

E, spune-mi-l...

CORBEA

Aş ştì unul... c'o fată frumoasă, frumoasă, de îngheţau apele, şi c'un băeat nalt şi urât...

GENUNEA

Dacă erà nalt nu erà urât...

CORBEA

...care să băteà cu zmeii şi cu săcuii...

GENUNEA, râzând.

Cu cine?

CORBEA

...cu zmeii şi cu... muma-pădurii... şi'i biruià...

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

A, dacă se bătea şi'i bătea nu era urât...

CORBEA

...căci iubià pe fata frumoasă-frumoasă... şi ea nu-l iubià...

GENUNEA

Ce proastă!

CORBEA

...şi nici nu aflase că băeatul o iubià...

GENUNEA

Ce neroadă!

CORBEA

...şi băeatul nu'i spuneà...

GENUNEA

Ce prost!

CORBEA

...că 'i erà frică...

GENUNEA

O! ce nerod!

www.dacoromanica.ro

CORBEA

... până a murit mai mult vrând ca nevrând...

GENUNEA

Săracul!

CORBEA

Şi fata aflând de câte se petrecuseră a plâns... a plâns... Şi-atât.

GENUNEA

Săraca! Şi de ce'i erà, lui, frică să'i spue?

CORBEA

Vezi că ea erà de neam şi el un biet ţăran ajuns dupe multe şi multe...

GENUNEA

Şi dacă erà ţăran? Erà viteaz, nu erà de rând.

CORBEA

Ş'aveà mâinile aspre şi pârlite, ş'ale ei erau albe şi rumene...

GENUNEA

Ş'ale Domnului sunt aspre... şi sunt aşà de bune că toată ziua le-aş sărutà...

www.dacoromanica.ro

CORBEA, *tresărind.*

Și el bănuià că ea iubeà pe altul...

GENUNEA

Cum iubià pe altul?

CORBEA

Cum să iubește...

GENUNEA

Cine'i spusese?

CORBEA

Nimeni... Simțise el...

GENUNEA

Și ea erà iubită de ăl pe care 'l iubià?

CORBEA

Nu știu....

GENUNEA

Ce tristă poveste!

CORBEA

Dacă nu știu alta mai veselă... Te rog, dă-mi o lecuță de vin...

Genunea să duce să-i aducă. Corbea se uită dupe ea.

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Poftim, Corbea... Nu bei?

CORBEA

Nu... nu mi-e sete...

GENUNEA

Ziseşi că...

CORBEA, emoţionat.

Mi s'a părut... Se va sfârşì curând...

GENUNEA

Ce să se sfârşească?

CORBEA

Povestea mea...

GENUNEA

Nu s'a sfârşit?

CORBEA

Nu încă... Mai e...

GENUNEA

N'a pierit el? Nu l-a plâns ea? Ce mai e?

S'aude zgomot. Vine Mogârdiciu şi Sandomir

www.dacoromanica.ro

SCENA II

GENUNEA, CORBEA, SANDOMIR și MOGÂRDICIU.
Mai târziu ȘMIL.

Mogârdiciu și Sandomir vin din partea stângă. Se opresc puțin și privesc la Genunea și Corbea. Mogârdiciu e cu o cicatrice proaspătă.

MOGÂRDICIU, lui Sandomir.

Frumoasă de pică, o icoană... Sărutăm dreapta.

SANDOMIR

Și p'a stângă...

MOGÂRDICIU

P'amândouă...

GENUNEA

Din cotrò?

MOGÂRDICIU

D'acì, de lângă dumbravă... (Lui Corbea). Și tu, ce te plimbi așà?

CORBEA

Așà mă plimb eu...

MOGÂRDICIU

Eu de ce nu mă plimb?

www.dacoromanica.ro

GENUNEA, râzând.

Apoi d-ta eşti...

MOGÂRDICIU

Sunt... de ce să nu fiu? Ce te uiţi aşà?... Nu'mi şade bine?... Cam răzbuzată crestătura asta... Că mi-a zis doftorul Şmil: „nu pune muna că nu eşti cupil. A! o să te faci urât ca dracu!" — „Ei, par'c'ar fi obrazul lui Vodă!" zic eu. — „Şi dacă n'o să fie... nu e al d-tale?" — „Şi dacă e al meu, ce?" zic eu. Că Maria mi-a spus: „no, că nu face gnignica, că borbatul să nu hie mai slut ca ducă-se'n-pustii." (Sandomir şi Genunea râd). Şi Maria e ţeapănă, şi grasă, e dintr'o „slană" cum zice ea.

GENUNEA, râzând.

Cine e Maria?

MOGÂRDICIU, arătând pe Sandomir.

Să-ţi spue el, că el ştie...

SANDOMIR, râzând.

Iubita lui...

GENUNEA

Aşaaa... aşà bădiţă Mogârdiciu?

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

Ba vezi că nu... Dacă m'a ales ea pe mine! Ca un mal... Din ea ai tăià şi-ai face patru ca d-ta...

GENUNEA, râzând.

Ş'o iubeşti ?

MOGÂRDICIU

Cum să nu ?... S'ar puteà ?... Şi anul ăsta i-am scris... Maria, lângă Feldioara, la Zierer sasul, cu anul băgată...

GENUNEA, râde.

Şi de când n'ai văzut-o ?

MOGÂRDICIU

Merge p'al şaptelea...

GENUNEA râzând.

De şapte ani ?... Şi-ţi scrie ?

MOGÂRDICIU

Niciodată!

GENUNEA, râzând.

S'o fi măritat ?

MOGÂRDICIU

Treaba ei...

www.dacoromanica.ro

GENUNEA râzând.

O fi murit?

MOGÂRDICIU

Dumnezeu s'o erte!

GENUNEA, râzând.

Atunci, cum o iubeşti?

MOGÂRDICIU

Eacă, eacă, eacă... Ce râzi? Ce e de râs?... Eacă bine!... De câte-ori îmi cade câte-o puică în palmă, eu mă gândesc la Maria şi mi să pare...

CORBEA, aspru.

Mogârdiciu!

MOGÂRDICIU

Ei, asta e! Genunea a venit cu noi ş'a noastră e... S'a deprins ea, că multe a auzit...

GENUNEA

Şi rugăciuni, şi sudălmi...

MOGÂRDICIU, scoate un petec de piele.

Sandomir, ea uită-te tu... bine-oi fi scris?

www.dacoromanica.ro

SANDOMIR

„Dagă Maie tot gasă eşti, să nu te mai îngaşi“ (Râde). Lipsesc toate râţele...

MOGÂRDICIU

Eacă... Eacă... Şi ce râdeţi?... (Genunei). Eu râz de râţa dumitale?... Ia citeşte Corbea... or tu nu ştii să citeşti?

CORBEA

Am învăţat şi eu...

SANDOMIR

De când?

MOGÂRDICIU

De când iubeşte... Corbea... e bălae, smeadă sau roşcodană? Vădană sau fată mare?

CORBEA

Te ţii de fleacuri... om bătrân...

MOGÂRDICIU

Eu, bătrân?... Acum să văz pe Maria şi grozav aş întinerì!... Nu te supărà Corbeo, că viaţa oştaşului ce e? Ca fulgul pe apă,

www.dacoromanica.ro

ca frunzele codrului... Vine toamna... rânduri-rânduri se scutură... Şi ne vine rândul şi noă... De n'am şăguì ne-am alege cu zile pustii, şi-am închide ochii fără pic de mângâere... Adu mâna... Tu eşti trist... Nu ştiu ce ai... Te-ai schimbat... Inainte nu vorbiai şi erai vesel... Acum vorbeşti şi suferi...

CORBEA, trist, îi dă mâna.

Să ne ertăm, Mogârdiciu...

MOGÂRDICIU

Să ne ertăm? De ce să ne ertăm?

GENUNEA

De ce să vă ertaţi?... I-ai făcut ceva? Ţi-a făcut ceva?

CORBEA

Iubirea e tăria oştirii...

SANDOMIR

Are dreptate... Eu iubesc pe vitejii mei şi mă bat voios, ostaşii mei pe mine şi mă scot din nevoi...

MOGÂRDICIU

Vodă nu fu p'aici?

www.dacoromanica.ro

GENUNEA, îngrijată.

De eri s'a dus cu nişte isvoade şi n'a mai venit...

MOGÂRDICIU

Scoate isvoade? Pregăteşte nunta!

CORBEA, tresărind

Unde mi-s minţile?... Pe Domn căutam...

Ese repede prin stânga.

GENUNEA

Ciudat... bietul Corbea!

SANDOMIR

Ca şi cum n'ar fi în minţile lui...

GENUNEA

Şi mi-a spus o poveste tristă, tristă... Un băeat care iubeà pe o fată, şi nu-i spuneà, şi 'i erà frică... Povestea nu erà tristă, el erà trist... De v'aş spune-o, aţi râde...

MOGÂRDICIU

Eu bănuesc c'ar fi...

GENUNEA

Ce bănueşti, Mogârdiciu?

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

Dumneata, mă întrebi?

GENUNEA, pe gânduri.

De ce, nu?

MOGÂRDICIU

Să mă încredinţez eu, şi 'ţi spui...

GENUNEA

Să te încredinţezi?... Nu s'a sfârşit povestea lui?... Ah! tristă fu povestea pe care mi-o spuse.

S'aude sgomot. Şmil intră prin dreapta. Genunea îi ese înainte.

MOGÂRDICIU

Mă, Sandomir... Corbea iubeşte pe sor-ta!

SANDOMIR

Oare?.., Aşà să fie?

GENUNEA

Şmil...

ŞMIL

Nunea...

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Ai mulţi?

ŞMIL

Dela hărţa din urmă vr'o douăzeci... Eu nu ştiu ce le fac, că li se-închid rănile ca şi cum ai cârpì o rochie ruptă...

GENUNEA

Să te sărut, Şmil...

ŞMIL

Şi de ce să mă săruţi? Iu sunt bătrân... Iu să te sărut pe d-ta...

GENUNEA

Că'i îngrijeşti bine... (Il sărută).

ŞMIL

Intră fără să se vaete... Unul cu mâna ruptă, altul cu falca sdrelită... Şi es fluerând... P'un biet... cum îi zice... aşà... iunac, l'au adus leorcă de sânge... coastele rupte... măruntaele borşite... Şi n'a scos un oftat... L'am îngrijit — nu zic bine, nu zic rău — cât am putut, cât am ştiut... N'a vrut Dumnezeu... Eri-noapte mi-a zis: „Şezi la capul meu şi-aprinde o ească“. Am aprins.

www.dacoromanica.ro

A mişcat buzele ca şi cum s'ar rugà... S'a închinat ca voi... A întors capul... A răsuflat adânc... Şi 'şi-a dat sufletul... O! viteji sunt moldovenii cum n'am mai văzut!... Şi Mogârdiciu a fost pe la mine... o ho! ho!

MOGÂRDICIU, imitând pe Şmil.

Şi Mogârdiciu a fost pe la mine...

ŞMIL

Al dracului ca cupilul lui tat-său...

MOGÂRDICIU

Ca cupilul lui tat-său...

ŞMIL

Cum mă mişcam de lângă el, el cu muna haţ! (Să ciupeşte de obraz).

MOGÂRDICIU

El cu muna haţ!

MOGÂRDICIU

Par'că'l mâncà ceva... Până s'a făcut ca un drac!

ŞMIL

Taci! că mi-aminteşti de Maria!

www.dacoromanica.ro

ŞMIL

Ce Marie?

MOGÂRDICIU

Ce, nu ştii?... Braşoveanca, de... lângă Feldioara... la Zierer sasu... bogată cu anu...

ŞMIL

Bagă-te tu la dracu cu anu, nu cu luna...

SANDOMIR, râzând.

Nu te supărà, Şmil...

GENUNEA, râzând.

Aşà e Mogârdiciu, vesel şi nebun...

ŞMIL

El s'a făcut mai urât ca dracu... Nu mă pot uità la el!

MOGÂRDICIU, să repede şi iea pe Şmil în braţe.

Şmilică, neică...

ŞMIL

Lasă-mă, lasă-mă... Să nu spui la cineva că te-am îngrijit iu...

MOGÂRDICIU

Dar, ce am bre omule?

www.dacoromanica.ro

ŞMIL

Dar ce n'ai?... Cu barba ca un ţap, cu părul necisălat, cu ochii ca de broscoi şi cu obrajii rupţi... Ai, ai, ţi-e mai mare mila de sufletul lui dac'o fi având suflet...

GENUNEA

O, Şmil, Şmil...

ŞMIL

Lasă-l Nunea, că nu m'ascultă... Să nu te mai bulnăveşti... Să te duci dracului de pomană scărnăghia dracului!... Aşà bulnav nu 'mi trebue!

MOGÂRDICIU

Dacă mă răneşte, mă?

ŞMIL

Şi tot la obrazu ăla... Intoarce tu şi p'ălălalt, c'aşia scrie la voi la evanghelie... Î... urât eşti!... Păcat că nu mai am făşii curate...

GENUNEA

Faşii curate? Stai... (Se duce şi caută în cort). Mogârdiciu ia pe Şmil de barbă.

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

Şmil... Şmilică...

ŞMIL

Că d'astea eşti un nebun bun...

GENUNEA, vine cu albituri în mâni.

Şmil... mai am două cămăşi curate... Sunt de in... Le dăruesc răniţilor tăi...

ŞMIL

Cum să poate? Dumitale nu 'ţi trebue? Şi cum să le fac?

GENUNEA, rupându-le.

Aşà!

ŞMIL, emoţionat.

O! Doamne, Doamne, îşi dă şi cămaşa de pe ea ca să aline durerile moldovenilor! Sfântă ţară în care cresc bărbaţi aşà de viteji şi femei aşà de bune!

Şmil iea cămăşile, o sărută pe frunte, şi să duce prin dreapta. S'aude buciumul.

GENUNEA

Vine, Domnul!

www.dacoromanica.ro

SCENA III

PETRU RAREŞ, log. BALOŞ, vorn. GROZA, vist. MATIAŞ, pârc. LICIU, GENUNEA, MOGÂRDICIU şi SANDOMIR.

PETRU RAREŞ, îmbrăcat în zale.

Genunea, credeai că nu mai viu? (O sărută).

GENUNEA

Mai de grab aş crede că nu m'am născut decât să crez că luceafărul dimineţei apune şi nu mai răsare, că Domnul Moldovei să duce şi nu se mai întoarce!

PETRU RAREŞ

Baloş, tu visaşi când zămislişi pe copilul ista, şi ţi-întrecuşi visul cu fiinţa ce făptuişi... Păcat că n'a fost băiat, şi-ar fi fost mai păcat să nu fie femee!

LOG. BALOŞ

...Bat-o s'o bată de copilă... Ei îi plac neodihna, frământările şi războiul...

PETRU RAREŞ, către Mogârdiciu.

Dar tu...?...Mă-ă! Ce te-ai schimbat?

MOGÂRDICIU

Aşà paiu eu, mai frumos de două zile, măria ta.

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ, surâzând.

Câţi ai?

MOGÂRDICIU

700 fără 5. Unul şi unul. Mă duc, se duc, biruim sau vecinica pomenire...

PETRU RAREŞ, făcându-le semn să lasă.

Mogârdiciu, Sandomir, fiţi gata, cu mâna pe frâe, cu picioarele în scări... (Se duc prin dreapta). Nici-o ştire dela Hatmanul Mihu?

VORN. GROZA

Nimic... S'a dat afund...

PETRU RAREŞ, îngrijat.

Cu 10.000 de oameni?... Ce să fie?... A, nimic... Boeri, când credeţi că ne vom izbì cu leşii?... Genunea, stai, du-te, cum vrei...

GENUNEA

Ascult nu numai de vorba ci şi de glasul măriei tale... (Ese prin stânga).

PETRU RAREŞ

E, când?

LOG. BALOŞ

Mâine, poimâne...

www.dacoromanica.ro

HAT. GROZA

Sabia gata, am şters-o de sângele d'acum două săptămâni...

VIST. MATIAŞ

Dupe isvoadele măriei tale, ce chibzueşti?

PETRU RAREŞ

Eu am întocmit isvodul, dar bătălia n'atârnă de buzduganul meu.

VIST. MATIAŞ

N'aş crede că cercetaşii măriei tale să nu-ţi fi adus veşti pe care noi nu le cunoaştem...

PETRU RAREŞ

Eri eşii din tabără, cu noaptea 'n cap, şi mă întorsei pe dâra pe care am tras-o dela Obertin... eh!... încoà. Luai pe Corbea. Intâlnii un sat. Ardeà. Nici-un om. Trecui câmpia cu bălării cât cânepa. Al doilea sat. Cenuşe rece. Nici-un om. Urmele noastre le suflase vântul. Satele pârjolite arătau pe unde trecuserăm. Mă oprii. Corbea descălecă. Urechia, la pământ. — „Parcă'mi slomneşte". Şi scutură din cap. Descălecai, şi ascultai şi

www.dacoromanica.ro

eu. Nimic. Mă uitai la Corbea. Un surâs de pe altă lume. „Măria ta, ţi-aduc ştiri de te întorci înapoi“. — „Bine“. Dispărù ca o săgeată. Mă întorsei. Il aşteptai, dincoace de Prut, toată noaptea. Impiedicai calul. Mă pusei pe brânci. Şi dus a fost... Privii la stele până'mi căzù ploapele şi adormii... Azi-dimineaţă mă deşteptai, mă uitai, nimic. Mă închinai pentru sufletul lui Corbea... Pinteni calului... Măsurai încă o dată câmpul unde ar fi să steà bătălia... Ei, când ne vom bate?

VORN. GROZA

Când porunceşti, măria ta!

PETRU RAREŞ

Chiar acum!... Nu e un ceas de când venì Corbea...

VORN. GROZA

A venit? O! săracu!

PETRU RAREŞ

Nu credeam ochilor. — „Corbea?“ — „Da, măria ta, şi leşii s'apropie, sunt la o poştă d'aici...“ — „Câţi să fie?“ — „Ca la şapte mii“.

www.dacoromanica.ro

„Toţi călări?“ — „Toţi în fier şi pe cai mari“. — „Puşcaşi au?“. — „Nu“. — „Să-i momim... Pe cin' să trimeţ c'o momeală bună?“. — „Pe mine!“ — „Tu? Ostenit şi galben... nu se poate!“ — „Sunt roşu şi se poate!“ Vorbì răstit. Mă uitai lung. „Crede-mă, măria ta, să poate!“ De data asta, rugător. — „Bine! iea 500 de călăreţi sprinteni, eşi înaintea leşilor şi momeşte-i. Inaintezi cu gândul de fugă; nu te-apropii prea mult, să nu te-învălue; te desfăşuri şi te strângi; o iei îndărăt, şi iar te 'ntorci... Ş'aşà 'i-aduci pân" la povârnişul văii, şi îţi dai drumul pe supt perdeaua pădurei“. „Am înţeles“. Şi se făcù nevăzut.

VORN. GROZA

O! Sireacu!

PETRU RAREŞ

La stânga pădurea de stejari; la dreapta, rosătură, bahnă, mocirlă, stufiş, baltă; în fund pădurice şi mărăciniş dese ca târnul... Acì, piota cu arcurile... Câţi avem?

VORN. GROZA

O mie cinci sute.

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Numeri şi pe morţi...

VORN. GROZA

Am împlinit golurile...

PETRU RAREŞ

Da?

VORN. GROZA

Vezi bine!

PETRU RAREŞ

Vitejii, cu cai de frâu, să se strecoare prin pădurea de stejari pân' la culmea dealului care coboară oblu. Acolo s'aştepte pe leşii cari vor da de vale; să încalece, şi să cază în coasta şi-în spatele lor. Asta e treabă de om, şi viclean, şi viteaz, şi hotărît. Ce gândim cu răceală, să făptuiască cu căldură... Ce credeţi?

VORN. GROZA

Logofătul Baloş, e şi viteaz. şi hotărît.

LOG. BALOŞ

Ba, vornicul Groza. Cred ostaşii în el, mai mult decât în mine. Să poruncească, eu mă

www.dacoromanica.ro

supui. Voi chibzuiţi, eu mă bat. Voi praştie, eu piatră.

PETRU RAREŞ

Biine!... Groza iea p'ai lui Sandomir, p'ai lui Cremene, p'ai lui Burlă şi p'ai Spânului, 1800 de viteji. Tu, să pai mai mult decât să fi, şi să nu fii decât în clipa hotărîtoare. Pârcălabul Liciu să rânduiască arcaşii în pădurice, şi să plouă săgeţile, dar...

PÂRC. LICIU

Ca ploaia dela munte... Să răpăe şi să se oprească, şi iar să răpăe, şi iar să se oprească...

PETRU RAREŞ

Aşà, bătrâne, aşà tătucă, aşà...

LOG. BALOŞ

Rămân, ai lui Mogârdiciu...

PETRU RAREŞ

Şi eu, ce să fac?

LOG. BALOŞ

Ai chibzuit... să stai d'o parte...

www.dacoromanica.ro

VORN. GROZA

Eu şi cu Baloş le cădem în spate şi 'i vânturăm la vale, între pădure şi bahnă, şi'i ducem până la fund. Acì Liciu îi împroaşcă cu săgeţile. Vor căutà scăpare. Rosătura de oi le stă deschisă. Vor năpădì cu caii lor greoi în bahnă, în mocirlă, în stuhăraiu, în baltă...

PETRU RAREŞ

Leşii ar puteà să mai facă două învârtituri: una spre pădure — la dreapta lor cum vin — alta în potriva ta...

VORN. GROZA

In pădure sunt topiţi... Liciu...

PÂRC. LICIU

Scot arcaşi din crâng, învârtindu-i ca o poartă care s'ar închide... Arcurile jos... Mâna pe toporişti... Ei călări, abea strecurându-se prin pădure, noi pe jos, dupe copaci, alergând, lovind, în coaste, în spate...

PETRU RAREŞ, lui Groza.

Să nu se-întoarcă împotriva ta...

VORN. GROZA

Nu se poate!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Lupii, încolţiţi, năpustesc asupra vânătorilor...

VORN. GROZA

Nu se poate!

PETRU RAREŞ

Să zicem că s'ar puteà...

VORN. GROZA

Nu zic!

PETRU RAREŞ

Bagă de seamă, Groza, bagă de seamă!

VORN. GROZA

Pornit, şi prin ziduri! Ii sparg şi'i risipesc, în pădure sau în bahnă!

VIST. MATIAŞ, supărat.

Bine, voi bine, dar eu?

PETRU RAREŞ

Tu, Mogârdiciu, să rămâneţi... rămâiu şi eu!... (Către Baloş şi Groza). Şi să daţi chiote. Chiotul, aprinde închipuirea; omul pare mai

www.dacoromanica.ro

mare, oamenii par mai mulţi, sporeşte crezul şi dă biruinţă!

LOG. BALOŞ, trage sabia.

Bu-bu-bu...

PETRU RAREŞ

Acum să jurăm (Toţi trag săbiile şi le încrucişează) pe apă, pe pâine, pe soare şi pe s-ta Troiţă, că vom luptà, nu ca boerii Moldovei, ci ca fiarele Libanului!

TOŢI

Jurăm!

PETRU RAREŞ

Un ceas, de când se duse Corbea... Matiaş, să vie Mogârdiciu... (Matiaş ese prin stânga). Voi... (Se duc prin dreapta).

LOG. BALOŞ, dintre copaci.

Bu-bu-buuu!

PETRU RAREŞ

O! neamul bubuiugilor... Căci n'are Moldova boeri numai ca tine şi ţărani numai ca Corbea!

www.dacoromanica.ro

SCENA IV

PETRU RAREȘ, GENUNEA, mai în urmă ȘMIL și MOGÂRDICIU.

GENUNEA, vine repede din dreapta.

Doamne...

PETRU RAREȘ, o sărută.

Ce sunt măririle și slava alăturea de farmecile tale? Amăgiri... deșertăciuni...

GENUNEA

O, Doamne!

PETRU RAREȘ, dus pe gânduri.

Și când mă gândesc ca d'atâteaori am strâns în brațele mele această comoară, mâinele mele nu s'au poleit? Nu s'a scuturat nimic din podoaba ta asupra bărbăţiii mele?... Așà ar gândì, având-te aici, orice tânăr... eu sunt ostaș și Domn!... Groza să strecoară prin pădure... Cine ţi-a dăruit ochi și luminile care picură, încotrò se duc, două rotocoale mai senine ca cerul și mai albastre ca floarea inului?

GENUNEA

O, bată-i focul de ochi...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ, pe gânduri.

Liciu împânzeşte crângul...

GENUNEA

Ce zici, măria ta?

PETRU RAREŞ

Zic că tu eşti cel mai frumos copil din lume, şi, d'ai aveà aripi, ai sburà în văzduh!... Vin, ai?

GENUNEA, repede.

Să'ţi dau?

PETRU RAREŞ

Corbea încăerându-se, apropie încăerarea...

GENUNEA

Cum?

PETRU RAREŞ

Zic, să dai răniţilor, să prinză la inimă...

GENUNEA, cu bărdaca în mână.

Am dat la câţi au venit... Bea...

PETRU RAREŞ

Fereşte-te să nu'ţi sorb şi mâna... (Bea) Sandomir, nu aşà de repede...

www.dacoromanica.ro

GENUNEA, uitându-se împrejur.

Sandomir?... Nu'l văz pe Sandomir...

PETRU RAREŞ

Şi-ar trebuì ca ochii tăi să pătrunză codrii şi zidurile... frumuseţea lor să netezească calea şi mângâerea lor s'apropie totul... Mai de grab, Matiaş!

GENUNEA

Ce ai, măria ta? Vorbeşti şi te gândeşti...

PETRU RAREŞ

Să vorbesc pe negândite?

GENUNEA

Vreau să zic că te fură gândurile...

PETRU RAREŞ

Mă gândesc că omul nu ştie când îi vine ceasul... N'auzi un ropot de cai?

GENUNEA, cu frică.

Nu... nu auz...

PETRU RAREŞ

O mişună prin pădure, şi crengi rupte, şi frunze călcate?

www.dacoromanica.ro

GENUNEA, ascultă.

De loc...

PETRU RAREŞ

Pune urechia la pământ... sau nu... Obrajii tăi s'ar coborî mai jos ca tălpile mele şi Dumnezeu a pus obrajii tăi mai presus de scaunul pe care stau eu... (Tresărind). Nu'i vezi?

GENUNEA, înfricoşată.

O! măria ta, ce ai?

PETRU RAREŞ

Ostenit... Ast-noapte n'am dormit...

GENUNEA, îi sărută mâna şi i-o mângâe

Culcă-te o leacă, măria ta...

PETRU RAREŞ

Să mă culc?... Tocmai când norodul îmi strigă: „sus, că eşti Domn!“...

GENUNEA, o trec lăcrămile.

Aş vreà... dar nu mai vreau nimic...

PETRU RAREŞ

Ba să vrei ceva: să biruim! (Genunea tresare. Mogârdiciu vine din dreapta). Ai venit?

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU, concentrat.

Am...

PETRU RAREŞ

Caii, odihniţi ?

MOGÂRDICIU

Mâncaţi, odiniţi, înşeoaţi.

PETRU RAREŞ

Poruncă să încalece...

MOGÂRDICIU

Puruncit.

PETRU RAREŞ

Caii mei...

MOGÂRDICIU

Pregătiţi...

PETRU RAREŞ

Să-i aducă.

MOGÂRDICIU

Adus.

PETRU RAREŞ

Patru ?

MOGÂRDICIU

Patru.

PETRU RAREŞ

Să te ţii gata, să pornim...

www.dacoromanica.ro

GENUNEA, *chinuită de griji.*

Unde, Mogârdiciu?

MOGÂRDICIU, *uitându-se repede la Domn.*

La nuntă.

GENUNEA

Ce nuntă?

MOGÂRDICIU

A mea!

GENUNEA, *supărată.*

Altădată spuneai, glumeai, acum: patru? patru!... ai? am!... Și fața cruntă...

PETRU RAREȘ

Ca la nunta lui...

MOGÂRDICIU

Mă cunună Vodă!

GENUNEA

De ce așà de scurți și de repezi la cuvânt?

MOGÂRDICIU

Mă grăbesc, ca la nuntă, n'am vreme...

PETRU RAREȘ

Pleacă și să m'aștepți.

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

Cu bine, măria ta!

PETRU RAREŞ

Să deà Dumnezeu!

MOGÂRDICIU

Amin! (Se duce repede prin dreapta).

GENUNEA

O! doamne, crezi că sunt copil?

Şmil vine din stânga.

PETRU RAREŞ

Şmil, nu prea ai de lucru...

ŞMIL

Dacă împărăţeşti şi peste lei şi peste miei... Sănătoşi? lei!... Răniţi? miei!... Ii leg? Iar smei... Unul nu mai e în cortul de adăpost... De ce s'au grăbit?

PETRU RAREŞ

Ca la nuntă... Cunun pe Mogârdiciu...

ŞMIL, râzând.

O, frumos ginere... n'am ce zice...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

O, viteaz soldat!

ŞMIL

Să nu'şi sperie mireasa...

PETRU RAREŞ

O iea cu binişorul... De nu?... Repede, în goana calului. Şi să face frumos, că o mie de oameni întorc capul dupe el! De zece ori am chefuit la nunta lui Mogârdiciu!

ŞMIL

Ce spui?... D'atâtea ori s'a însurat?

GENUNEA

Şi se'nsoară şi Mogârdiciu, şi Cremene, şi Sandomir, şi Baloş...

ŞMIL

O!

GENUNEA

... şi vornicu Groza, şi vistiernicul Matiaş...

ŞMIL

Alei!

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

... şi pârcălabul Liciu...

ŞMIL

Şi moşneagul cela?

GENUNEA

... şi măria sa Petru-Vodă...

ŞMIL, râzând.

Oameni însuraţi şi bătrâni... Incai, la voi, n'o să se ştie care să fie socru, ginerele or tatăl? Sandomir şi logofătul Baloş! Ei, şi dacă s'ar zăpăcì miresele? Are să intre fata la tata şi mama la băiat... A, se pricep ele mai bine... Să duc amândouă la Sandomir... (Incet Genunii). La ce ascultă?

GENUNEA

Să înceapă lăutarii...

ŞMIL

Ei, nu zice fleacuri, Nunea... Ce vorbeşti aşà, fără să râzi?

PETRU RAREŞ

Ascultaţi...

www.dacoromanica.ro

ŞMIL

Eacă-ascult...

PETRU RAREŞ

N'auziţi nimic?

GENUNEA

Nimic...

PETRU RAREŞ

Un vuet ca de mare răscolită... Oh! d'ar izbutì Corbea...

GENUNEA

Corbea?

PETRU RAREŞ

... să'i vâre ca-într'o albie...

GENUNEA, pe gânduri.

Povestea nu s'a sfârşit?

PETRU RAREŞ

... l'aş face spătar...

GENUNEA, inspirată.

Va izbutì, măria ta!... Povestea nu s'a isprăvit!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Ah!... Pocuţia este a mea!

ŞMIL

Nu eşti, măria ta, Petru Vodă... şi d-ta, Nunea, fata lui Baloş?... Eu nu vă înţeleg!

PETRU RAREŞ

Ia!... O răpăială!

GENUNEA

Da, da...

ŞMIL

E vântul, măria ta!

PETRU RAREŞ

Ce vânt?...

ŞMIL, la o parte.

Şi fata şi Vodă, să juri că n'ar fi în minţele lor... Doi nebuni... La asta nu mă pricep...

GENUNEA

S'ar auzì şi glasuri...

PETRU RAREŞ

Nu încă...

www.dacoromanica.ro

ŞMIL

Aude şi glasuri... dar când o auzì şi măria sa?

PETRU RAREŞ, pune urechia la pământ.

Ascultă, Nunea!

GENUNEA, pune urechia la pământ.

Ascult!

ŞMIL

E, vorbiţi ca oamenii...

PETRU RAREŞ

Ai auzit?

GENUNEA

Auzit!

PETRU RAREŞ

Strigătile alor noştri au început...

ŞMIL

Vântul, măria ta, clatină codrul...

PETRU RAREŞ

O, Şmil, un copil pricepù, şi pe tine nu te taie capul!... Ce vânt? Nu vezi? Copacii ca de piatră...

www.dacoromanica.ro

ŞMIL

Ce să fie?... Să fie bătălie?... Ai lui Mogârdiciu nu se mişcă... Şi nu-i auz: „alelei!... doină! doină!“

GENUNEA, tresărind.

A! Sabia, măria ta!

PETRU RAREŞ

Prea de vreme!

ŞMIL, auzind zgomotul bătălii în depărtare.

O! ce neghiob Şmil, ce neghiob!... Mai limpede ce vorbiau ei şi iu să nu-i pricep! (Speriat). Iea sabia, măria ta, de ce stai!

PETRU RAREŞ

Ca să birui! (Se închină. Genunea se închină şi ea. Şmil, privindu-i cu spaimă, se ia dupe ei, începe crucea, şi se opreşte). Nunea, Sabia!

GENUNEA, se repede în cort şi-i aduce sabia lui St. c. M.

Sabia lui Hristos!

PETRU RAREŞ, iea sabia şi o trage afară.

O! d'ar preţuì ea în mâna mea tânără încă cât preţuià în mâna lui de bătrân, ar fi destul

www.dacoromanica.ro

s'o arăt, şi biruinţa să plutească asupra ostaşilor noştri!... Ce mormăi Şmil?

ŞMIL

Ca norocul să nu se despartă de prapurul Moldovii şi glasul Măriei tale să sune ca tubele care dărâmară zidurile Ierihonului!

PETRU RAREŞ

Nunea, coiful! (Ii dă coiful). Oţel mort, vei scânteià de mânie ca să străluceşti de bucurie! (Genunea dă să sărute pe Rareş). N'am vreme! Ah! de ce Dumnezeu nu făcù pe om ca sufletul din el! Vă las, mă duc, sbor! (Ese repede prin dreapta, şi se aude strigând). E! Mogârdiciu! Mogârdiciu!

MOGÂRDICIU, s'aude şi nu se vede.

Aici!

PETRU RAREŞ

Calul!

MOGÂRDICIU

Pe Ţinteş?

PETRU RAREŞ

Fă-te Vijelie, Ţinteş, şi haiti!

www.dacoromanica.ro

SCENA V

GENUNEA, ŞMIL, doui ostaşi răniţi, un moment PETRU RAREŞ. S'aude ţipete topite într'un vaet. Cât durează această scenă, durează şi ropotul bătălii.

GENUNEA, ascultând.

Pământul de s'ar despicà, n'ar geme aşà de crâncen!

ŞMIL

De n'ar nemerì şi p'aici!

GENUNEA

Ţie frică?

ŞMIL

Frică? De mine, nu... de dumneata, dà...

GENUNEA, scoate un pumnal.

De mine? Sunt pregătită...

ŞMIL

Nu te jucà că taie...

GENUNEA

Dac'ar tăià numai, ar fi o jucărie...

ŞMIL

Ei, ce vorbeşti aşà?... Are să birue Domnul...

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

S'a întărit urletul... „Bu-bu-bu!“ Ai tatii!... Şi vaete... Şi vaete...

ŞMIL

Nu mai ascultà Nunea... Ce-o fi să fie... Omul care îşi închipue feţele primejdiei trece de mai multe ori prin aceeaşi primejdie...

GENUNEA, ascultând.

A! şi „doină, doină“... sunt ai Domnului!

Cade în genuchi şi se roagă.

ŞMIL

Aşà mai bine... Mă simt supt aripa unui cheruvim...

GENUNEA

O, apără şi izbăveşte, Doamne, pe Domnul Moldovii!

ŞMIL

Pe Baloş, nu? Pe Sandomir, nu?

GENUNEA

Şi pe Sandomir că e mândru şi mi-e frate, şi pe Baloş că e stâlp d'al ţării şi mi-e tată...

www.dacoromanica.ro

ŞMIL

Pe cine ai vrea tu să apere mai întâiu?...

GENUNEA, să gândeşte şi oftează.

Pe Domn!

ŞMIL

Cum să nu-l apere când are astfel de ţară!

GENUNEA, ascultând.

A! ce clocoteşte aşà... Auzi?...

ŞMIL

Aş vrea să fiu surd... să fiu earba pe care o calci în picioare... să nu mă fi născut sau să fi murit de mult!

GENUNEA, cu emoţie şi entusiasm.

E Domnul în mijloc lor!... Il văz!... Ah! îl văz, Şmil! (Işi acoperă ochii). Ca o urgie ce potopeşte lumea înaintea ei!

ŞMIL

Ce trosneşte aşà?

GENUNEA

Ţi s'a părut...

www.dacoromanica.ro

ŞMIL, tremurând.

Stai Genunea... Cine'i-acolo?... (Genunea trage pumnalul. Intră un ostaş rănit). Ce cauţi?... Ce vrei?... A! eşti d'ai noştri, eşti moldovean...

ÎNTÂIUL OSTAŞ

O picătură de apă...

GENUNEA, c'o ulcică.

O leacă vin... Bea... Ei, ce e? Spune!

ÎNTÂIUL OSTAŞ

Eacă-oi spune... Sânge şi măcel...

GENUNEA

Pe domn l'ai văzut?

ÎNTÂIUL OSTAŞ

Cum să-l văz?... Ca un fulger... Cine să-l vază?

GENUNEA

E, ce mai e?

ÎNTÂIUL OSTAŞ

N'am spus?

www.dacoromanica.ro

ŞMIL

Ce se petrece, mă omule? Biruim noi or leşii?

ÎNTÂIUL OSTAŞ

Ei, pe dracu leşii...

ŞMIL

Dar tu n'ai văzut nimic?

ÎNTÂIUL OSTAŞ

Ce să văz?... Am văzut când am dărâmat de pe cal pe trei leşi... p'al patrulea, care m'a doborît, nu l-am văzut... Ş'apoi m'au sărit caii, şi s'a mutat bătălia mai departe... Atâta...

S'aude din nou trosnind.

ŞMIL, **tresărind.**

Genunea!

GENUNEA

Smil!

ÎNTÂIUL OSTAŞ

N'aveţi teamă... Nu năpustesc leşii... cine să'i lase?

Intră un al doilea ostaş rănit.

www.dacoromanica.ro

AL DOILEA OSTAŞ

O lecuţă de apă... Mă frig de sete...

GENUNEA, îi întinde ulcica.

Vin... să prinzi puteri...

AL DOILEA OSTAŞ

Puteri am... mâna dreaptă n'o mai simţ din umăr...

GENUNEA

Ei, ce e?

AL DOILEA OSTAŞ

Ce să fie?... Eacă snopim pe leşi...

GENUNEA

Pe domn l'ai văzut?

AL DOILEA OSTAŞ

Văzut... Dacă am fi toţi ca el numai Moldove ar fi pe lume...

GENUNEA

Cum e?

AL DOILEA OSTAŞ

Sănătos l-am lăsat...

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Spune ceva, flăcăule!

AL DOILEA OSTAŞ

Iacă-oi spune... Dupe ce duserăm pe leşi cu momeala până pe fruntea tăpşanului, de unde începe o vale oablă, ferirăm la dreapta... Leşii năpustiţi dădură la vale... Rotocolirăm cu ai Vornicului Groza, şi ceata noastră o luă înainte cu miaşul nostru. Il cunoşteţi?... Cine să nu-l cunoască?... Ţipà ca un armăsar care nânchiază...

GENUNEA

Cine e căpitanul vostru?

AL DOILEA OSTAŞ

Cin'să fie... Corbea!

GENUNEA

Corbea? Povestea nu s'a sfârşit!... Abia a început şi se va sfârşì cu bine!... Ii voi da eu curaj celui mai viteaz dintre copiii neamului!

ŞMIL, celui dintâi ostaş.

Să te leg?

www.dacoromanica.ro

ÎNTÂIUL OSTAŞ

Par'că mă doare?

ŞMIL

Pe voi nu vă doare niciodată...

ÎNTÂIUL OSTAŞ

Pe copiii, ce pe noi?

ŞMIL

Nu vrei să-ţi treacă?

ÎNTÂIUL OSTAŞ

Cum nu... N'auzi că e de lucru?

GENUNEA, către al doilea ostaş.

Si pe urmă?

AL DOILEA OSTAŞ

Pe urmă, mă pomenii cu una sdravănă că nu mai văzui înaintea ochilor... Calul se învârtì supt mine şi căzù mototol la pământ... Ei s'au dus ca austrul care sună pădurile pe rând... Şi nemerii la d-voastră...

ŞMIL

Ii ascult şi nu văz bătălia...

www.dacoromanica.ro

AL DOILEA OSTAŞ

Vedem unde ne batem... Ce să vedem?

GENUNEA, cu nerăbdare.

Zici c'ai văzut pe Domn...

AL DOILEA OSTAŞ

Da... El trecù ca un duh, şi dupe el ostaşii ca o haită de lupi... Până să-l văz, se făcù nevăzut...

ŞMIL

Adu mâna...

AL DOILEA OSTAŞ

La ce?

ŞMIL

Să ţi-o leg...

AL DOILEA OSTAŞ

Nu pot s'o ridic...

ŞMIL

De durere?

AL DOILEA OSTAŞ

N'o mai simţ... Altfel, aş stà eu aici?

ŞMIL

Să ţi-o văz...

www.dacoromanica.ro

AL DOILEA OSTAŞ

Ce să vezi? Un ciolan mort... D'o vrea Dumnezeu să'ndreaptă ea şi-aşà... Mă duc, să privesc dacă nu mai pot...

ÎNTÂIUL OSTAŞ

Mă, verişcane, oi găsì eu vr'un cal, mă?

AL DOILEA OSTAŞ

Cum să nu... Mai mulţi oameni morţi ca gloabele... Prinde şi tu unul...

Ostaşii es prin stânga.

ŞMIL

Unde vă duceţi? Ce sunteţi nebuni?

GENUNEA, speriată.

Ce urlă aşà?

ŞMIL

Bătălia...

GENUNEA

Nu, Şmil, nu... N'auzi?

ŞMIL, spăimântat.

Da!... Ce să fie?

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Un glas de om, ca de uriaş! (Se aude Rareş mugind. Apare în stânga plin de sânge). Ah! Domnul! (Face câţi-va paşi şi se opreşte de spaimă).

PETRU RAREŞ

Mai bine mâna decât calul!... Ce staţi?... Un moşneag şi-o fată tânără!... D'aţi aveà suflet, n'aţi privì la Domn ca la un câine!...

GENUNEA, cu spaimă.

P'aici te-ai dus cu Mogârdiciu...

ŞMIL, înlemnit.

P'aici sunt caii domneşti...

PETRU RAREŞ, ca scos din fire.

Calul!... Te fac bucăţi şi stârvul corbilor!
Dispare la dreapta. S'aude Petru Rareş şi nu se mai vede. Genunea şi Şmil revin.

GENUNEA

Oh! cum erà la faţă!

ŞMIL

Cum erà?

GENUNEA

Roşu-vânăt...

www.dacoromanica.ro

ŞMIL

L'ai văzut?

GENUNEA

Da... Şi ce glas!

ŞMIL

Iu l-am înţeles dar nu l-am auzit!

GENUNEA

Mi se bate inima...

ŞMIL

A mea nu mai bate...

GENUNEA

Dădù de cai, înhaţă unul, încalecă, mugì şi nevăzut...

ŞMIL

N'am văzut, n'am auzit, nu ştiu... A venit, s'a dus... ca visele grozave...

GENUNEA

Nu ne mai cunoşteà...

ŞMIL

Ce să cunoască!... Numai c'un gând, cu

www.dacoromanica.ro

unul singur, numai c'o voinţă, cu una singură... In el perise lumea, numai biruinţa trăià!

GENUNEA, ascultă.

Trosnesc loviturile ca crăcile uscate supt picioarele mistreţilor... O! şi mare păreà!

ŞMIL

El? Cum trebue să fie la măcel!

GENUNEA

Şi ce puteri năprasnice!

ŞMIL

Când a zis „te fac bucăţi" eu m'am văzut... Capul la răsărit, mâinile la apus şi picioarele la dracu! (Tresare şi se strânge în Genunea). Ear cineva...

GENUNEA

În goană... Să nu se fi-întâmplat çeva Domnului!

ŞMIL

Ce să i se-întâmple?

GENUNEA

Mai întrebi?

www.dacoromanica.ro

ŞMIL

Aşà e... Dar nu crez... Cine să 'l apropie?

GENUNEA

Zi: Doamne fereşte!

ŞMIL

Şi dacă-oi zice, ce?

Vine un soldat greu rănit. Se clatină.

GENUNEA

Ce e? Vorbeşte!... Niţel vin...

Ostaşul scutură din cap.

ŞMIL

Ce ai? Unde eşti lovit?

GENUNEA

Ce s'a întâmplat... căci s'a întâmplat ceva de pe înfăţişarea ta...

OSTAŞUL, se clatină.

Am învins!

Cade şi moare.

GENUNEA, cu lacrămile în ochi.

Ai învins!

Se pleacă şi-l sărută.

www.dacoromanica.ro

ȘMIL

Toţi câţi mor înving şi sufletul lor scapă de chinul vieţii!

S'aude buciume în depărtare. Vuetul bătălii descreşte, se stinge. S'aud buciume în apropiere. Vin din stânga Petru Rareş, vorn. Groza, log. Baloş, pârc. Liciu, vist. Matiaş cu veştmintele rupte şi pline de sânge. Dupe ei Mogârdiciu şi Sandomir duc pe targă pe Corbea. Viteji voinici şi iunaci

SCENA VI

PETRU RAREŞ, log. BALOŞ, vorn. GROZA, pârc. LICIU, vist. MATIAŞ, GENUNEA, ȘMIL, MOGÂRDICIU, SANDOMIR şi CORBEA întins pe o targă de frunze.

PETRU RAREŞ

Cu voia lui Dumnezeu, cu norocul nostru şi cu ostaşii mei, am biruit! In numele tatălui, ş'al fiului ş'al s-tului duh, amin! (Se închină toţi). Am biruit noi cari trăim, cei răniţi, şi mai ales cei care au murit, fie-le ţărâna uşoară or-unde ar dormì!

VORN. GROZA, închinându-se.

In numele tatălui, ş'al fiului, ş'al sfântului duh, amin!

PETRU RAREŞ

Și de vor fi având copii, pe copii d'a drep-

www.dacoromanica.ro

tul viteji îi fac, că de pe urma părinţilor sunt să steà în scări de fier, şi de pe urma faptelor lor se vor înălţà la cinul dregătoriilor obşteşti şi se vor boerì, că de vor pierì ei, şi mai sus să salte pe urmaşii lor... Şi pururea ţara să se primenească întru puterile ei de viaţă!

PÂRC. LICIU, se închină

Numele tatălui, ş'al fiului, ş'al sfântului duh, amin!

PETRU RAREŞ

Mi-am răcorit sufletul meu ars la Obertin... Pocuţia este a mea... Şi pe d'asupra drepturile noastre am pus a treià oară pecetea Domniei mele, muiată în sângele boerilor leşeşti!... Zac peste o mie în valea Cirimuşului, înnecaţi în baltă de două ori p'atât, şi ce mai prisoseşte... prinşi şi risipiţi... Cei cari vor ajunge în Polonia vor aveà de povestit: mânia olahului şi vitejia ostaşilor lui!... V'aţi purtat ca nişte voevozi... Şi tu Groza, şi tu Baloş, şi tu Liciu, şi tu Matiaş...

VIST. MATIAŞ

Noi nu ştim de ce ne-am minunà mai mult în faţa Domnului nostru... De chibzuiala cu

www.dacoromanica.ro

care a întocmit bătălia, au de măreţia cu care a făptuit biruinţa? Fie ca numele Voevodului Petru să-l pomenească lumea pân'la sfârşitul veacurilor! Numele tatălui ş'al fiului, ş'al sfântului duh, amin.

Intră Mogârdiciu şi Sandomir, ducând pe targă pe Corbea care zace întins.

PETRU RAREŞ

Ah! îl uitasem... pe cel mai viteaz dintre noi toţi!

MOGÂRDICIU

I-am adus, măria ta... Cremene mort şi Corbea luptându-se cu moartea!

GENUNEA

Corbea! **(Işi face drum spre el şi începe să plângă).**

PETRU RAREŞ

Corbea, Corbea!... Şmil!

ŞMIL

Aici Doamne!

PETRU RAREŞ

Vistieria mea... dacă scapi pe Corbea!...

www.dacoromanica.ro

A doua oară intrasem în vultoare. Un zid de leşi mi se făcù înainte; să-i rup cu calul; cu neputinţă; izbesc; sar scântee; cad, alţii le iau locul şi eu stau pe loc; mă înfruntă; mă încolţesc.... Crezui că pământul se crapă şi mă înghite de viu!... Când, auzii un vâjiit. Corbea trecù, şi-i sparse... In zadar îl strigai. Ca şi cum ar fi căutat moartea, care fugeà de el, se izbì într'un buluc de duşmani... Şi-l văzui cu ochii mei, căzând de pe cal ca un turn... O! atunci spulberai pe leşi... Prea târziu... Corbea zăceà cu faţa în sus...

GENUNEA, sdrobită de durere.

Ca şi cum ar fi căutat moartea, Doamne? (S'aruncă pe Corbea. Ii iea capul binişor în mâini). Nu! o! nu... povestea nu s'a sfârşit... mai e... mai e... şi mai frumoasă!...

LOG. BALOŞ

Bietul flăcău!

SARDOMIR

Tată... iubeà pe Genunea!

LOG. BALOŞ

A! (Ii cade capul pe umărul lui Sandomir).

www.dacoromanica.ro

GENUNEA, plângând.

De ce nu mi-ai spus...? O! ţăran viteaz!... Inaintea ta îngenuchiă fata de boer... Mai e... o! mai e poveste şi d'aci înainte...

CORBEA, se deşteaptă o clipă.

Nunea!... Măria ta!... Ertaţi-mă...

PETRU RAREŞ

Şmil, să 'ţi văz ştiinţa!

ŞMIL

Ştiinţa mea să pleacă în faţa morţii!

CORBEA, c'o răsuflare grea.

De ce plângi, Nunea?... Nu mi-e greu să mor... Am biruit!... Şi mâinile tale sunt aşà de bune!... O! Poveste... poveste... Ooo! (Inchide ochii şi moare).

GENUNEA

Eu l-am omorât, fără să vreau, fără să ştiu!... Şi povestea s'a încheiat!...
Cade asupra lui Corbea.

VIST. MATIAŞ

O iscoadă, măria ta.

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Să vie încoà. (Intră iscoada). Cine te-a trimes?... Ce vrei?... Să ne sporeşti bucuria c'am biruit, or durerea c'am perdut pe cel mai viteaz dintre noi?...

ISCOADA

Hatmanul Mihu, s'a întors în Suceava...

PETRU RAREŞ

De ce?

ISCOADA

...vin turcii!

TOŢI, tresărind.

Turcii?

PETRU RAREŞ

Să vie!... o-ho-ho-ho!

---

www.dacoromanica.ro

ACTUL IV

O sală a castelului din Suceava îmbrăcată în stejar vechiu. Tavanul cu grinzi groase. Policioare de jur împrejur cu lucruri din ţară, din Italia, din Persia şi din Arabia. O masă mare şi scaune în formă de strană. Cele trebuincioase de scris. In mijlocul sălei spânzură un policandru cu lumânări groase de ceară, încondeiate cu verde şi cu roşu. Pe pereţi portretele Voevozilor Petru Muşat, Alexandru-cel-Bun, Ştefan-cel-Mare şi Bogdan. Intrare în dreapta şi în fund.

SCENA I

OANA, GENUNEA şi ŞMIL.

OANA

De două zile vorbeşte puţin şi aspru...

ŞMIL

Puţine are el pe cap al lui? Oamenii vorbesc multe când n'au nimic de spus.

GENUNEA

De mă vede surâde trist. M'apucă de mâini,

www.dacoromanica.ro

clatină din cap. „Eh-hei, Nunea, Nunea... Du-te Nunea... Am treabă."

ŞMIL

Şi dacă are treabă? Vrei să zică: „Vin-o încoà Nunea, că am treabă?"

OANA

Turcii au să cază negură asupra ţării...

GENUNEA

Nu e asta... Când a mai fost aşà de posomorât înainte de războiu? Şi să plimbă şi tace... Şi nimeni nu ştie ce se petrece în el...

ŞMIL

O! ho-ho! tu ştii ce se petrece într'un bondar?

GENUNEA

Nu.

ŞMIL

Ş'ai vrea să ştii ce se petrece în capul Domnului? Adică, cum, să fie Domnul mai puţin ca un bondar?

www.dacoromanica.ro

OANA

Bolnav?... Mănâncă ca şi mai nainte... Şi rănile i s'au închis... Nici nu erau adânci...

ŞMIL

...Rănile nu'i erau adânci? Dar cât vreai să fie?... Şmil, tu nu eşti doftor, Oana e doftor!

OANA

A, nu Şmil, nu... Ast-noapte — târziu — l-am auzit strigând. Am sărit în vârful picioarelor. M'am strecurat pe ceardacul de lângă odaea lui de culcare. Am ascultat. L'am auzit: „Nu, nu, nu se poate!“ Ce nu se poate?..! Nu ştiu...

GENUNEA

Să nu se coacă ceva?

ŞMIL

Ce să se coacă? Un bostan?

GENUNEA

Ei, Şmil... Unii boeri...

OANA

Boeri?

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Bănuesc...

ŞMIL

Şi ce să vrea boerii?

GENUNEA

Nu ştiu...

ŞMIL

Nu ştii care boeri... nu ştii ce vor... Atunci ce ştii?

OANA

Erai pe Cirimuş... Ce-a făcut dupe biruinţă?

GENUNEA

Vorbì boerilor ca din carte. Mulţumì lui Dumnezeu. Inalţă pe ostaşi în cinuri. Şi când aduse pe Corbea... (O inneacă emoţia), pe pat de ramuri... O! Corbea, Corbea, căci n'ai trăit!

ŞMIL

Săracul Corbea... ca un stejar verde lovit de trăsnet!

OANA

De ce lăcrămezi, Genunea?

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Ce viteaz a perdut Moldova!

ŞMIL

Şi dumneata, Nunea, şi dumneata...

OANA

Ei, ce-a zis pe urmă?

GENUNEA

Cine?

OANA

Domnul...

GENUNEA, perdută în amintiri.

Domnul?... A, da... Vise stinse d'apururea!... Şi-a dat sufletul, lumea se învălui în neguri...

ŞMIL

Ah! mi-e milă de Nunea...

OANA

Ce spui?

GENUNEA, tresărind.

Că soarele scânteià, şi că Domnul, auzind că vin turcii, a răcnit şi s'a pus pe râs, şi-a

www.dacoromanica.ro

pornit spre Suceava... Și nu mai e nici pe departe din ce erà...

ŞMIL

Adevărat, ca grâul frumos care tânjeşte de ploae!

GENUNEA

Eu am descusut pe tata...

ŞMIL

In loc să'l coasă ea'l descoase... Şi să mai ai un copil aşà urât, aşà c'un păr, aşà c'o faţă... Logofătul Baloş n'aveà ce cioplì când te-a făcut pe tine...

GENUNEA

M'am rugat... M'am făcut că plâng... şi tata... In zadar. „Nunea, Nunea, tu vrei să'mi calc cuvântul?“ — „Dat, Domnului? — „Da.“ — „Atuncea, nu!“

SCENA II

OANA, GENUNEA, ŞMIL şi PETRU RAREŞ, la urmă SANDOMIR.

PETRU RAREŞ, se opreşte în uşa din fund şi vorbeşte cu Despotovna.

PETRU RAREŞ

Eleno, nu fii copil... Nu mă face să vorbesc de geaba... N'am nimic...

www.dacoromanica.ro

OANA

Nimic!

PETRU RAREŞ

Pregăteşte de plecare... Tu, copii şi Şmil...

ŞMIL

Eu? Să plec? Unde?

PETRU RAREŞ

Până la amiază să porniţi la Ciceu...

ŞMIL

La Ciceu?... Fie şi la Ciceu...

GENUNEA

El rămâne?... Nu e primejdie...

PETRU RAREŞ, vine spre grupul din faţă.

A!... Şi voi?... Ce faci Oană?

OANA

Vorbiam cu Genunea...

PETRU RAREŞ, pe gânduri.

Vorbeai... Şi ce vorbeai?

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Povesteam bătălia dela Cirimuş...

PETRU RAREŞ

Adevărat, Şmil?

ŞMIL

Aproape adevărat...

PETRU RAREŞ, Genunei.

Numai atât?

GENUNEA

Atât...

PETRU RAREŞ

Adevărat, Şmil?

ŞMIL

Să ne închipuim c'ar fi adevărat...

GENUNEA

Şi venì vorba de Corbea...

PETRU RAREŞ

A! Corbea mi-ar fi fost de folos... Şi mie şi ţie...

GENUNEA

Mie?

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Amândurora... Şi n'aţi mai vorbit alt-ceva?

GENUNEA, *cu îndrăzneală.*

Ba da, Măria ta... Eu întrebam pe Oana şi Oana pe mine, ca ce-i fi având măria ta de te-ai schimbat? Nu mai eşti cum erai...

ŞMIL

Ei, adevărat!

PETRU RAREŞ

Hî... Şi cum eram, când eram?

GENUNEA

Voios şi de câte-ori ne-întâlniai...

PETRU RAREŞ

...De câte-ori vă-întâlniam...?

GENUNEA

...ne...

PETRU RAREŞ

Ei, spune!

GENUNEA

... ne sărutai...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

O, să vă sărut şi-acum... Na, eacă... (Le sărută). Eşti mulţumită?

ŞMIL

De ce nu?

GENUNEA

Nu!

ŞMIL, surâzând.

Da, ce să-ţi facă?

GENUNEA

Altă-dată...

PETRU RAREŞ

A fost ca niciodată... Şi va fi iar ca totdeauna... (O sărută de mai multe ori). O, dar tu te-ai făcut mare... (Surâzând).

ŞMIL, râzând.

Şi ce-are a face?

PETRU RAREŞ

Şi eu îmbătrânesc...

ŞMIL

Dar ce vrei să mori de tânăr?

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Vezi, Oană, ce copil rău şi alintat? (Le iea de mână). D'aş şti că-mi micşorez grijele vi le-aş spune, dar ştiu că le-aş sporì, mâhnindu-vă şi pe voi... Lucruri trecătoare... Să treacă... şi iar voi fi cum am fost...

ŞMIL

Ei, acum v'a lămurit, Domnul!

OANA

Facă-se voia ta, frate!

GENUNEA

Eu mă rog luceafărului de dimineaţă să vie iarăşi şi luceafărul m'ascultă, şi mâne când s'o crăpà de ziuă va scânteià iar la apus ca cel mai frumos diamant al cerului...

ŞMIL

Ca din psalmi vorbeşte!

PETRU RAREŞ

A, nu se poate!

Oana tresare aducându-şi aminte de vorbele din somn ale lui Petru Rareş.

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Ce să nu se poată, măria ta?

PETRU RAREŞ

Pod peste mare şi scară la Dumnezeu...

ŞMIL

E, ai aflat?

PETRU RAREŞ, pe gânduri.

Duceţi-vă...

Es prin dreapta.

PETRU RAREŞ

Şmil, tu crezi în Dumnezeu?

ŞMIL

Cum să nu crez?

PETRU RAREŞ

Şi'n răsplată ce va venì?

ŞMIL

Astă?... Nu ştiu ce să zic... Să fie aşà!...

PETRU RAREŞ

Nu te sfii, Şmil...

ŞMIL

Eacă nu m'oi sfii...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Crezi tu că Dumnezeu ar răbdà nepedepsite pe slugile necredincioase stăpânului lor?

ŞMIL

Necredincioase?... Ş'apoi de ce să nu le pedepsească stăpânul lor? Vreai să se facă Dumnezeu sluga stăpânului lor?

PETRU RAREŞ

Pe lumea cealaltă. Şmil...

ŞMIL

Dacă pe lumea asta stăpânul le ceartă cu băţul, ce are să facă Dumnezeu pe lumea cealaltă? Cineva îţi scoate un ochi, îi scoţi şi tu un ochiu. Dumnezeu să-i scoaţă şi p'ălălalt? Să rămâe orb? Ar fi nedrept şi reu. Ar fi cum sunt oamenii. Şi eu îl crez dreptatea însăşi, bunătatea însăşi, izvorul milostiv al tutulor harurilor de pe pământ!

PETRU RAREŞ

Dar dacă sluga necredincioasă scapă nepedepsită de mâna stăpânului?

ŞMIL

Dumnezeu are să zică stăpânului: „Pentru

www.dacoromanica.ro

ce n'ai pedepsit-o la vreme?... Iu am altă treabă..."

PETRU RAREŞ

Da, Şmil, da! stăpânul e vinovat că n'a deschis ochii la vreme... Sunt bolnav, Şmil, bolnav...

ŞMIL, îl pipăe.

Bolnav? Şi pentru ce nu mi-ai spus?... Ce ai?

PETRU RAREŞ

Nu acolò!

ŞMIL

Bine, bine, ştiu iu...

PETRU RAREŞ

Să te văz...

ŞMIL, surâzând.

N'ai nimic!

PETRU RAREŞ

Sufletul mi-e bolnav, Şmil.

ŞMIL

Astă?... Doftorul Baloş, doftorul Groza, cu paloşele lor... Iu n'am ce să fac sufletului...

Intră Sandomir prin fund.

www.dacoromanica.ro

SANDOMIR

Maria ta... (Ii dă o carte).

PETRU RAREŞ

Dela logofătul Baloş? (Citeşte). Turcii au trecut Dunărea...

ŞMIL

A!

PETRU RAREŞ

... leşii aproape să năvălească... muntenii şi ei... O! mai sunteţi? Vă încape moşia Moldovii!

ŞMIL, speriat.

Da un'să încapă?... Maria ta, ai zis să plec?

PETRU RAREŞ

Cu doamna la Ciceu...

ŞMIL, înfricoşat.

Ori-unde...

Domnul îi face semn să iasă. Şmil ese prin dreapta. In timpul acesta intră Mogârdiciu prin fund, prăfuit şi abea răsuflând.

SCENA III

PETRU RAREŞ şi MOGÂRDICIU

PETRU RAREŞ

Ai aflat?

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

Aflat, măria ta.

PETRU RAREŞ

Eh...

MOGÂRDICIU

Mă repezii la Miroslăveşti. Acolo am dăscusut nişte ţigani. Cu câteva smochine şi cu câţiva zloţi, tot. Craşneş nu e bolnav şi n'a fost bolnav...

PETRU RAREŞ

A! Și n'a fost bolnav...?

MOGÂRDICIU

Două zile, dupe ce s'a întors cu oastea Hatmanului Mihu, a plecat înfăşurat în mai multe bunzi la Miroslăveşti, făcându-se că e bolnav...

PETRU RAREŞ

Făcându-se bolnav...

MOGÂRDICIU

Acolo a picat şi pan Cosma, şi amândoi au tulit-o spre Novograd, ducând dupe ei mai mulţi boeri de ţară...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Mai mulţi boeri?

MOGÂRDICIU

Şi au dat de vale...

PETRU RAREŞ

Crasneş, Cosma, prietenii Mihului, adună boeri de ţară şi pornęsc... drept la Dunăre!

MOGÂRDICIU

La Dunăre? Ferească Dumnezeu!

PETRU RAREŞ

Trec Dunărea la Obliciţa şi cad cu frunţile 'n tină înaintea padişahului Soliman!

MOGÂRDICIU

Atunci, pe cine vând?

PETRU RAREŞ

Pe mine!

MOGÂRDICIU

Pe... măria ta?... O!...

PETRU RAREŞ

Pe Ştefan-cel-Mare, pe Alexandru-cel-Bun,

www.dacoromanica.ro

pe Petru Muşat, pe Bogdan descălecătorul de ţară, pe tine, pe viteji, pe iunaci, pe voinici, pe morţi şi pe vii, pe cei cari sunt ţărână la Bistriţa, oase la Putna, şi pe cei cari vor închide ochii la Pobrata, şi pe urmaşii mei, ş'ai lui Groza, şi-ai lui Baloş, şi-ai lui Matiaş, ş'ai lui Liciu, ş'ai Danciului, şi pe tot neamul care să-închină întru Hristos ca buni şi drepţi credincioşi creştini!

MOGÂRDICIU, dă 'n genuchi.

Eartă-mă, Doamne...

PETRU RAREŞ

De ce?

MOGÂRDICIU

Asta, nu se poate!

PETRU RAREŞ

A! de câte ori n'am zis eu ca şi tine!

MOGÂRDICIU, se ridică în picioare.

Atunci... s'alerg să le dau de urmă...

FETRU RAREŞ

Le-am dat de urmă înainte ca s'o facă!... Mogârdiciu, nimic, nimărui... Câţi ostaşi ai?

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

Două sute...

PETRU RAREŞ

Puţini!

MOGÂRDICIU

Puţini da buni! Porunceşte-le să moară şi...

PETRU RAREŞ

Le poruncesc să trăiască!... Tu cu Sandomir, fiţi p'acì... Când se va strânge sfatul, închideţi porţile şi trageţi zăvoarele...

MOGÂRDICIU

Să trăeşti, măria ta... (Dă să iasă prin fund).

PETRU RAREŞ

Ştiu eu?

MOGÂRDICIU, se 'ntoarce.

Iată, colea, ce vorbă! (Ii sărută mâna). Crasneş şi Cosma sunt doui, douăzeci, şi noi suntem ca pusderia, şi creştem ca codrii, şi ne umflăm ca apele... Zi să vie ţara, şi va duduì muntele de plăeşi, şi se va clătì valea de joseni... spovediţi, împărtăşiţi, pregătiţi să deà ortul popii împrejurul măriei tale!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Bine, Mogârdiciu, bine... E, acum du-te şi fă ce ţi-am spus. (Mogârdiciu ese prin fund). O, norod bun, supus şi viteaz! De n'ar fi, şi n'ar fi fost, unii boeri închipuiţi, şi pizmaşi şi vânzători, am fi fost una, o apă şi-un pământ, toţi câţi ne coborîm dela Râm, de-o parte şi de alta a muntelui, din pustele Ungariei şi până în talazurile Mării!... Ah!... visurile mele!...

Intră prin fund, Baloş Matiaş şi Liciu.

SCENA IV

PETRU RAREŞ, log. BALOŞ, vist. MATIAŞ, pârc. LICIU şi mai târziu chelarul HÂREA.

PETRU RAREŞ

E, lăsaţi focului plecăciunile... Ce e?

LOG. BALOŞ

Crasneş...

PETRU RAREŞ

Ştiu... Crasneş şi Cosma, şi cu mai mulţi boeri de ţară, se duc... Unde?

LOG. BALOŞ

S'apropie de Novograd...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

E?

LOG. BALOŞ

Nu ştiu...

PETRU RAREŞ, c'un râs nervos.

O! ho! ho! Lăsaţi'i boeri, lăsaţi'i să se ducă... Lui Soliman îi plac horturile...

VIST. MATIAŞ

Lui Soliman?

PÂRC. LICIU

Dar, hatmanul Mihu mi-a...

PETRU RAREŞ

Hat. Mihu?... A fost harnic, viteaz, dar e sgârcit şi are avere. Sgârcitul a fost, nu mai e om. E scos din omenire. Nici-o nădejde să nu pui pe el. Hatmanul Mihu a fost strângător, s'a făcut apucător şi-a ajuns sgârcit. Păcatul a fost muşiţă, muşiţa a trecut în vierme, şi viermele s'a prefăcut în gâză... Ascultaţi-mă, hatmanul Mihu, ştie de urma lui Crasneş şi-a lui Cozma... Veţi vedeà... Şi nu zic c'ar fi au n'ar fi... vr'o apropiere... între retragerea lui Mihu, fără po-

www.dacoromanica.ro

runca mea şi fuga lui Crasneş şi-a lui Cozma...
Vom vedeà...

Intră repede prin fund chelarul Hârea.

CHELARUL HÂREA, emoţionat.

Măria ta...

PETRU RAREŞ

Vorbeşte... ce ai?

CHEL. HÂREA, suflând des.

Am pregătit rădvanul...

PETRU RAREŞ

Ei bine, şi d'aia intraşi ca un vânt?

CHEL. HÂREA

Nu, maria ta... da, maria ta...

PETRU RAREŞ

Nu, da... ce e cu tine?

CHEL. HÂREA

Ce să fie...

PETRU RAREŞ

Doamna e bine?

CHEL. HÂREA

Sănătoasă...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Coconii, bine?

CHEL. HÂREA

Sănătoşi...

PETRU RAREŞ

E sagă de nebun saga ta, Hârea!... Mă vezi acì cu boerii...

CHEL. HÂREA

Ii văz, măria ta... Şi nu credeam c'au să fie...

PETRU RAREŞ

Şi dacă sunt?

CHEL. HÂREA

Aş fi dorit să nu fie...

PETRU RAREŞ, perzând răbdarea.

Ci spune-odată ce-ai de spus!

CHEL. HÂREA, şi mai emoţionat.

Spui, măria ta!

PETRU RAREŞ

Ei, începi...

CHEL. HÂREA

Să încep, măria ta...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ, pune mâna pe sabie.

Incepi sau...

CHEL. HÂREA

Da, da, da... la... la... la urechiă, măria ta...

PETRU RAREŞ, surâzând nervos.

Hî!... Mă ertaţi, boeri...

LOG. BALOŞ

Doamne, să ne tragem noi...

PETRU RAREŞ

Nu, staţi... E...

CHEL. HÂREA, îi tremură mâinele.

Nu îndrăznesc...

PETRU RAREŞ

Indrăzneşte! (Hârea îi spune ceva la urechie). Cum-cum?... Cine?... El?... Şi ce-a zis?... L'ai văzut... Tu?... Pe el?

CHEL. HÂREA

Da, măria ta!

PETRU RAREŞ

Şi l-ai auzit, tu?

www.dacoromanica.ro

CHEL. HÂREA

Cu urechile mele!

PETRU RAREŞ, revoltat, trage sabia.

Oh! câinele!

Boerii speriaţi se reped la Domn.

LOG. BALOŞ

Ce e, măria ta?

PETRU RAREŞ, stăpânindu-se.

Eh!... nimicuri!... Hârea... (Ii face semn să iasă). Să vorbesc Doamnei... Să mergem... Să mă-îmbrac... In odăjdii să cuvine să chibzuim soarta ţării...

Es repede prin dreapta.

SCENA V

HATMANUL MIHU, pan TROTUŞANU, postelnicul ALBOTĂ, spătarul ŞANDRU şi mai mulţi boeri din Sfat, vin din fund. Vorbesc încet.

TROTUŞANU, după ce se uită în toate părţile.

Nu e nimeni.

POST. ALBOTĂ

Am venit prea de vreme.

HAT. MIHU

A, nu!

www.dacoromanica.ro

SPĂT. ŞANDRU

Şi, inimă, boeri...

HAT. MIHU

Cine s'o iea mai întâiu?

POST. ALBOTĂ

D-ta... (Arată p'un boer. Boerul tace). D-ta... (Arată p'un al doilea. Boerul tace). Ei, dar cine?

TROTUŞANU

Să-i vorbim verde... Eu n'am de ce mă teme... N'am nici o dregătorie... Sunt în Sfat, dar sfatul meu nu-l ascultă... Din nenorocire, azi, l'o asculta, nu l'o asculta... va trebuì să se supue...

POST. ALBOTĂ

Şi leşii, şi tătarii, şi muntenii, şi turcii...

HAT. MIHU

Ce să facem împotriva tutulor?

POST. ALBOTĂ

Ce-am jurat cu mâna pe evanghelie...

SPĂT. ŞANDRU

Ţara e'n primejdie de nu ne vom împotrivì...

www.dacoromanica.ro

TROTUŞANU

Chiar Domnului!

HAT. MIHU

Impotriva tuturor, ar fi o nebunie! Ş'am îmbătrânit şi eu... Cu cât se înmulţesc ani cu atât ai mai puţin... eh!... Dela început „bună ziua măria ta"... Numai atât...

TOŢI

Da, da!

S'aude Domnul venind din dreapta.

SCENA VI

PETRU RAREŞ, log. BALOŞ, hat. MIHU, pârc. LICIU, vist. MATIAŞ, post. ALBOTĂ, spăt. ŞANDRU, ceilalţi boeri de sfat, şi mai în urmă vorn. GROZA şi un copil de casă

Inprejurul lui Petru Rareş stau log. Baloş, pârc. Liciu şi vist. Matiaş

TOŢI. Unii zic bună ziua, alţii să trăeşti măria ta.

— Bună ziua, măria ta! Să trăeşti măria ta!

PETRU RAREŞ, concentrat.

Bună...? Bună să vă fie inima... şi toate inimile bune să trăiască... Am zis să trăiţi cu toţii, căci am zis să trăiască toate inimile

www.dacoromanica.ro

bune... (Se uită la ei. Caută cu ochii). Ah, ce păcat că nu sunteţi...

HAT. MIHU

Prea puţini lipsesc, măria ta...

PETRU RAREŞ

Azi când trebue să luăm o hotărîre... hotărârea... căci una este!... Tocmai azi nu văz pe Crasneş... nici pe Cosma... De Crasneş aveam nevoie... Unde e?

SPĂT. ŞANDRU

E bòlnav, măria ta.

PETRU RAREŞ

Unde e, am întrebat, n'am întrebat ce are...

POST. ALBOTĂ

La moşia sa, la Miroslăveşti...

PETRU RAREŞ

Departe d'aici?

HAT. MIHU

Ca la două-trei zile de drum, de nu s'or fi desfundat drumurile...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Şi ce are?

SPĂT. ŞANDRU

Lingoare, măria ta.

PETRU RAREŞ

L'ai văzut, tu?

SPĂT. ŞANDRU

Nu, mi-a spus postelnicul Albotă.

PETRU RAREŞ, lui Albotă.

L-ai văzut d-ta?

POST. ALBOTĂ

Nu, mi-a spus Hatmanul Mihu.

PETRU RARES, *zâmbind.*

A!... Şi dumitale, hatmane Mihu, ţi-a spus logofătul Trotuşanu...

TROTUŞANU

Ba eu, nu, măria ta... Nu l-am văzut...

HAT. MIHU

Eu l-am văzut... Era cu trei dulame de urs în spinare şi dârdâia...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

De ce s'a dus? Doftorul Şmil l-ar fi căutat...

HAT. MIHU

Nu crede în doftori...

PETRU RAREŞ

Nu s'a mai cătat cu Şmil?

VIST. MATIAŞ

Ş'acum două luni...

Grupul boerilor de lângă Rareş se privesc între ei şi'şi exprimă indignarea contra hatmanului Mihu.

HAT. MIHU, **încurcat.**

Aşà mi-a spus, că ar fi având, la moşie, o babă meşteriţă...

PETRU RAREŞ

N'ar fi bine să-i trimeţ pe doftorul Şmil?

HAT. MIHU, **tresărind.**

De... cu drumurile astea... trei-patru nopţi prin păduri... şi Şmil... fricos...

PETRU RAREŞ

Şmil fricos?... Nu-u-u!... Nu e fricos omul

www.dacoromanica.ro

de treabă... Şi Şmil e un om de treabă... Fricos e omul care ascunde... (Se opreşte şi-l priveşte). Şi Şmil n'ascunde decât ceeace nu ştie... Nu, nu, să-i trimeţ pe Şmil...

Bate'n palme. Mihu se schimbă la faţă. Vine din fund un copil de casă.

COPILUL DE CASĂ

Porunciţi!

PETRU RAREŞ

Te-am chemat... ca să te'ntorci înapoi... (Copilul de casă vrea să iasă). A, cine ţi-a făcut ţie vestmintele astea?

COPILUL DE CASĂ

Croitorii leşi...

PETRU RAREŞ

Imi spusese, alde Ivan, că strânge în spate...

COPILUL DE CASĂ

Ba nu, îmi vin bine, măria ta...

PETRU RAREŞ

E... (Ii face semn să iasă). Hatmane... (Hatmanul tresare) te-ai sfătuit cu el?

www.dacoromanica.ro

HAT. MIHU, încurcat.

Sfătuit?... Nu... Am vorbit...

PETRU RAREŞ

Va să zică, nu moare...

HAT. MIHU

Nu...

PETRU RAREŞ

Păcat!... Adică-ar fi fost păcat... Eu am auzit... Cine mi-a spus, cine mi-a spus...? că apa de Dunăre se dă la lungoare!

Priveşte ţintă pe Hat. Mihu, care se îngălbeneşte.

HAT. MIHU

De Dunăre?... N'am auzit...

PETRU RAREŞ

Ei, ai auzit, ai auzit... de Dunăre... O! şi turcii tocmai când e bolnav Craşneş năvălesc! (Se deschide uşa din fund şi nu intră nimeni). Poftim! Uşa se deschide fără s'o deschiză cineva?... O veste bună va intrà pe uşa ceia... (Matiaş o închide). E! să hotărîm!... D'aţi fi copii v'aş ascunde primejdia. Turcii, fără să-i îndârjim, vin dârji. Muntenii şi tătarii pornesc din po-

www.dacoromanica.ro

runca Sultanului. Leşi şi litvani sunt la trei zile de Hotin. Ungurii nu-mi răspund. Ţarul, din fundul Moscovei, îmi îndrugă cuvinte de dragoste când mi-ar arde de puterea lui. Dela miază-noapte, miază-zi, răsărit şi apus, ameniţaţi cu cotropirea. Ce să facem? O! mai trăiţi vremile bătrâne şi zilele de slavă dela Baia şi dela Podul Nalt, fiţi moldoveni neaoşi, şi vorbiţi!

SPĂT. ŞANDRU

Adevărat... că turcii sunt 150.000, măria ta?

PETRU RAREŞ

Adevărat...

SPĂT. ŞANDRU

Că Soliman însăşi a pornit năvălirea?

PETRU RAREŞ

Adevărat!

SPĂT. ŞANDRU

Că leşii şi litvanii ar fi vr'o 50.000?

PETRU RAREŞ

Adevărat!

www.dacoromanica.ro

SPĂT. ŞANDRU

Că muntenii au 10.000?

PETRU RAREŞ

Adevărat!

SPĂT. ŞANDRU

Că tătarii ar fi vr'o 40.000?

PETRU RAREŞ

Adevărat!

SPĂT. ŞANDRU

Şi nouă, ajutor, de nicăeri?

PETRU RAREŞ

Adevărat!

SPĂT. ŞANDRU

Atunci...

PETRU RAREŞ

Atunci?

SPĂT. ŞANDRU

?...

PETRU RAREŞ, cu energie.

Bine, spătare!

HAT. MIHU

Incotrò am face faţă, spatele şi coastele

www.dacoromanica.ro

noastre ar fi deschise muntenilor, tătarilor şi leşilor, or tătarilor, turcilor şi muntenilor... Incotrò ne-am întoarce, peirea!... Și cu câtă oaste?

PETRU RAREŞ

Cu câtă ai mai lăsat, Hatmane!

HAT. MIHU

Eu?

PÂRC. LICIU

Da, da!

HAT. MIHU, lui Liciu.

Bătrân neputincios!

PÂRC. LICIU, trage sabia.

Eşti mai tânăr cu 10 ani, am douăzeci de răni mai mult...

PETRU RAREŞ

Liciu!... Ţî!... Când sabia vorbeşte încetează sfatul... Ţî!...

Liciu se dă la o parte supărat.

HAT. MIHU

Ș'apoi cine nu vede că ne vor strică ţara, că copii şi nevestele noastre vor fi robite, că moşiile noastre vor fi arse...

www.dacoromanica.ro

LOG. BALOŞ

Să arză!

PETRU RAREŞ

E!... Ţî!... E!

HAT. MIHU

... şi averea strânsă risipită!

PETRU RAREŞ

E, atunci?

HAT. MIHU

?...

PETRU RAREŞ, cu energie.

Bine, Hatmane!

TROTUŞANU

Mai bine n'am fi fost decât am fi, măria ta. Nefiind, am fi tina ce călcăm în picioare, sau aburul ce se pierde în văzduh, or întunericul care învălue lumea... N'am simţì, n'am vreà, n'am suferì, în nimicul care să-întinde printre lucrurile închipuite...

PETRU RAREŞ, cu nerăbdare.

Ei, lasă sofiile aistea... Ai fi un om de

www.dacoromanica.ro

treabă de nu te-ar fi stricat învăţăturile grecești...

TROTUŞANU, atins.

Prea bine... Hî... Ţara e mică, măria ta, şi din codrul boerilor n'a mai rămas decât câţiva seminceri. Supt seminceri se ridică codrul, dar stejarii sunt mărunţi, că abià dau şi sunt cosiţi de războae... Ţara e săracă... Ţara e sărăcită!...

PETRU RAREŞ, concentrat.

Am înţeïes...

TROTUŞANU

Că d'ai vreà să ridici...

PETRU RAREŞ

Bine, bine, n'aş ridicà...

VIST. MATIAŞ, către Baloş.

Ce, Dumnezeu, toţi la fel?

LOG. BALOŞ

Toţi!

POST. BALOTĂ

Eu, măria ta... de mi-ai cere capul...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

N'am ce face cu el!

POST. BALOTĂ

... de mi-ai cere averea...

PETRU RAREŞ

N'am ce face cu ea!

POST. BALOTĂ

... de mi-ai cere cinstea...

PETRU RAREŞ

Jertfa aceasta n'am cerut'o nimănui...

POST. BALOTĂ

... ţi le-aş da... dar de mi-ai cere viaţa, averea şi cinstea ţării... nu ţi le-aş da, măria ta, că nu sunt ale mele...

PETRU RAREŞ

Bine, bine, postelnice!

LOG. BALOŞ

Oh! ca şi ceilalţi!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

A!... să mă ertaţi, feţe de boeri de sfat... până acum mi-aţi mărturisit frica voastră...

HAT. MIHU

Frica?

PETRU RAREŞ

Da, frica!... Dar, părerea voastră, nu...

HAT. MIHU

Să închinăm ţara, până-o trece vijelia!

PÂRC. LICIU

A!

PETRU RAREŞ

Şi cui s'o închinăm?... Şi la turci, şi la leşi, şi la tătari, şi la munteni?... O! Moldovo, frunte şi genuchi să ai, ca să te târască boerii la picioarele tuturor tâlharilor care te jefuesc! (Intră Groza, cu vestmintele prăfuite, pe uşa din fund). Groza! Nu v'am spus eu? Vestea bună!

VORN. GROZA, priveşte sfatul şi pe Domn.

Ce e asta, măria ta?

PETRU RAREŞ

Veste bună! Te cunosc dupe faţă...

www.dacoromanica.ro

VORN. GROZA

D'ar fi a voastră ca a mea...

PETRU RAREŞ

Spune Groza, dar mai repede...

VORN. GROZA

Tătarii ardeau satele d'alungul Nistrului şi erau gata să s'arunce asupra Moldovii. Intr'o noapte căzui în spatele lor cu 6.000 de ostaşi. Câţi dormiau acolo au adormit de veci. Câţi povesteau, acolo şi-a sfârşit povestea. Arsei corturile. Pe robi i-am strâns supt Soroca, şi i-am pornit încoa... Am primit poruncă, dela măria ta, să viu şi-am venit... Ei, măria voastră, ce faceţi? Mă uit... feţele schimbate... Hatmanul Mihu parc'ar pândì un duşman aşà mi-aruncă căutăturile...

PETRU RAREŞ, prefăcându-se.

Boerii vor să ne batem şi cu turcii, şi cu leşii, şi cu litvani...

VORN. GROZA

Şi nu vrei, măria ta?... Pe moaşe-mea... că nu mi-a tăiat urechile, când mă născui, să nu fi auzit ce auzii!

www.dacoromanica.ro

LOG. BALOŞ

O! Groza, Groza!

VORN. GROZA, îşi iea sabia cu mâhnire.

Şi-o mai port la brâu?... Ţine-o, măria ta, mi-ai dat-o când m'ai făcut vornic ţi-o întorc când nu mai sunt nimic! Şi să mi-o pui lâng'a bătrânului Ştefan, aşa cum e, udă de sângele tătarilor, însemnată cu sângele leşilor, a saşilor, a nemţilor şi-a secuilor! (O aruncă).

VIST. MATIAŞ

Ce faci, Groza?

VORN. GROZA

Mă duc la călugărie, poate-oi afla de ce pe prapurul Moldovii stă sfântul Gheorghe, căci nu mai ştiu!

PÂRC. LICIU

Aşteaptă, Groza!

VORN. GROZA

O! şi, măria ta, eşti vesel?... Vai! nu mai am domn!... Mă eartă, măria ta, mă înăbuş aici!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Dar sunt... 150.000 de turci!

VORN. GROZA

Cin'i numără?... Ş'am să mor de 150.000 de ori? O! cu cine vorbesc? Tu, eşti Petru al Răreşoaii, fiul drept al lui Ştefan-cel-Mare, şi voevodul Moldovei?

LOG. BALOŞ

O! Groza!

VORN. GROZA, biruit de durere.

Vă cer ertare! Fie-vă milă de mine, un biet ostaş, un biet năuc, ajuns la vreme de bătrâneţe pe gura copiilor şi de râsul lumii!... De când sunt n'am plâns! (Plânge). Lăsaţi-mă să plâng... uiu-iu... păcatele mele, măiculiţă!

LOG. BALOŞ, mustrător către Petru Rareş.

Măria ta...

PETRU RAREŞ

Ei, boeri, ce ziceţi?... Şi ce-aţi zice dacă i-aş spune adevărul?

VORN. GROZA

Adevărul?... Care adevăr?

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ, scârbit, arătând spre grupul Mihului.

Boerilor le e frică, nu Domnului!

VORN. GROZA

Ce e?... Na! (Le dă cu tifla). Am pentru cine murì, am cu cine trăì!

Imbrăţişază pe Petru Rareş.

PETRU RAREŞ

E, apropiaţi-vă şi ascultaţi. Să judecăm. Cu cine să ne batem?... Pe tătari i-a zdrobit Groza...

HAT. MIHU

Tătarii se vor face la loc.

VORN. GROZA, cu mânie.

Ce?

PETRU RAREŞ

Ţî!... Groza!... Să zicem că da, dar le trebue vreme. Va să zică, de-ocamdată, linişte la răsărit. Cu leşii merge altfel. Sunt la porunca lui Tarnovski. Il cunosc, mă cunoaşte. M'a bătut odată, l'am bătut de trei ori. Vrem pacea, şi unul şi altul. Şi pacea pe care ne-o dă Tarnovski este aceea a lui Ştefan-cel-Mare. Nu ne umileşte. Va să zică

www.dacoromanica.ro

la miază-noapte linişte. Secuì vor sta cuminte. Ştiu ce-au pătimit dela mine şi din mâinile lui Groza.

VORN. GROZA

Că n'am îmbătrânit destul! Mai e ceva vârtute în oasele astea!

PETRU RAREŞ

Va să zică şi la apus, peste munte, linişte. Muntenii se vor învârti pe la Crăciuna, se vor face că vin în ajutorul turcilor de teama Sultanului. Am scris voevodului Radu. El nu uită că s'a suit în scaun cu sprijinul meu, şi că turcii vor sta ce vor sta şi se vor întoarce îndărăt, ear Moldova va sta pe loc prietenă au duşmană Munteniei. Şi Radu mi-a răspuns ca unui frate mai mare. Va să zică la miază-zi nu e decât puterea Padişahului.

TROTUŞANU

150.000... he-he!

PETRU RAREŞ

Turcii au nevoe de o lună şi jumătate până s'ajungă aici! Drumuri grele, necunoscute, ape, păduri ca peria... In vremea asta, noi,

www.dacoromanica.ro

n'am putea strânge 40.000 de ostaşi călări pe cai mici şi iuţi?

HAT. MIHU

Nu, nu putem, măria ta.

PÂRC. LICIU

Şi de ce nu?

HAT. MIHU

A sărăcit ţara.

VORN. GROZA

Şi te-ai îmbogăţit, tu!

PETRU RAREŞ

Ei, ţî, Groza!... Am fi avut 15.000, şi nu ne-am fi îngrijit decât de rămăşiţă, dacă hatmanul Mihu n'ar fi trimes pe ostaşi pe la casele lor...

HAT. MIHU

De nu s'ar fi dus fără voia mea...

VORN. GROZA

Şi tu eşti hatman?

HAT. MIHU

Sunt! Şi pe Ştefan l'au părăsit ostaşii în ajunul bătălii dela Războeni!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Bine, 40.000, nu, dar 30.000? Dar, 20.000?

HAT. MIHU

Şi ce să facem cu 20.000?

VORN. GROZA

Să murim pentru Ţară, Lege şi Domn!

PETRU RAREŞ

Douăzeci de mii de ostaşi hotărâţi va dà Moldova la chemarea Domnului ei! Vom aprinde focurile, vom trage clopotele, vom trimite pe vătămani cu porunca şi pe pristavi să strige că Petru e la ananghie... şi ţara, căreia i-am pus judeţi cinstiţi, va fi dreaptă cu soarta ei şi-a alesului ei. Din 20.000 de ostaşi, rup eu 7.000 şi mă cobor ca vântul unde au bulucit turcii. Ii chinuesc, nu'i las să doarmă, nici să mănânce, nici să se roage. Năvălind ca la bătălie şi înturnându-ne ca de spaimă; făcându-ne nevăzuţi, şi eşind la miezul nopţii ca stafiile; în mâna lor şi 'n mâna codrului; nicăeri şi pretu tin denea... Aşà să'i târăsc până la munte, flămânzi şi nedormiţi! Voiu arde satele pe unde

www.dacoromanica.ro

au să se verse; voiu trage oamenii în sus; voiu otrăvì fântânele; voiu pustii, şi nu voiu lăsà în urmă decât pe bătrânii şireţi care să le rătăcească căile. O! cunosc ţara ca'n palmă, cu drumurile cu ascunzătorile, cu întunecimele, cu văgăunile, cu apele, cu pământurile tari şi cu fâneţile ce-acoperă pământurile care înghit pe călăreţi, şi pe puşcaşi, şi pe cărăuşi cu poverile lor! Eram mic, când mă luă Ştefan-cel-Mare în desaga dela oblâncul şeii, şi'mi zise: „bagă de seamă băete, bagă de seamă, c'ai să fii ostaş... şi cu ce vezi vei biruì nu numai cu ce vei fi". Şi şuerà cântece vechi, şi râdea, şi codrii sunau de hohotul lui... Nu ştiam că mi-erà tată, când mă învăţà să cunosc pământul din care eşim cu toţii!

VORN. GROZA

Vom apărà moşia urmaşilor noştri!

VIST. MATIAŞ

C'aşà zice Vodă!

PÂRC. LICIU

Şi vorbele lui ca picăturile de ceară dela picioarele Preacuratei!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Voi, mă veţi aşteptà în cetatea Neamţului cu 13.000 de suflete. Viu, ne unim, şi-în sus. Lăsăm la dreapta Războeni, şi pe apa Pipirigului în sus, spre Dolea, până unde se închide valea. Dărâmăm copacii şi ridicăm o cetate. Acì se vor înfundà turcii aduşi de hărtaşii noştri. Şi ne vom izbì cu ei care nu'şi vor desfăşurà oastea din pricina locului. De nu vor luà cetatea, vor fi biruiţi, de vor lua-o, câţi din noi vom scăpà, ne vom suì la munte şi vom coborî în albia Bistriţei. Vom stà pitulaţi, la pândă, hoţeşte, şi ne vom arătà iarăşi, când ei se vor scurge. Ii vom lovì pe furiş, îi vom repezì în bahne şi'n iazuri, îi vom înghesuì la Dunăre, ş'o vor trece, mai de grab la 'ntors decât la năvălire... (Emoţionat). Aşà să ne ajute Dumnezeu, mântuitorul, ca să scăpăm ţara de furnicaiul păgânilor!

Baloş, Groza, Matiaş şi Liciu, care în tot timpul aprobă pe Domn, se închină. Ceilalţi boeri stau în cumpănă.

HAT. MIHU

Dar, nu încăputăm nici 20.000, măria ta.

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ, emoţiunea creşte.

Cum?... Atât să se fi sleit puterile Moldovei sau să fi săcătuit vlaga din voi? Cenuşe să fie amintirile vechii slăviri? Nu vă trageţi din Ştibor, din Cânde, din Dobrul, din Gangur, din Gotcă, din Dajbod, din Oana, din Gherman, din Boldur, din Arbore şi din Cărăbăţ năpraznicul? Sufletul lor să fi pierit înainte d'a murì şi să nu fi trecut nimic urmaşilor lor? Şi cu ei să se fi înmormântat credinţa şi mândria, aceste puteri pe cari se sprijină neamurile cari vor să trăiască?... A! nu vă închipuiţi că turcii vor cruţà hoiturile plecate în ţărână! Vor trece peste voi cum trec tătarii peste bălăriile pustiului! Vă vor robì, pe voi şi copiii voştri, şi cu femeile voastre vor împodobì haremurile dela Stambul! Vor arde casele voastre, vor dărâmà cetăţile şi vor preface în geamii bisericile creştineşti în cari s'au închinat părinţii, moşii şi strămoşii voştri!... De vă e teamă... vă voiu arătà eu ce uşor e să mori în rândurile vitejilor!... D'aveţi altă socoteală... alta!... întoarce-vă-ţi, până mai e vreme, şi vă voiu primì cu dragostea cu care domnul nostru

www.dacoromanica.ro

Isus Hristos a primit oile cele rătăcite!... Şi, ce voiţi să fac eu?

HAT. MIHU, abia îndrăznind.

Ce vom face şi noi...

PETRU RAREŞ, izbucneşte.

Oh! a murit, a murit Petru Rareş!... Şi, el, n'a fost fratele lui Bogdan, n'a fost fiul lui Ştefan-cel-Mare, n'a fost strănepotul lui Alexaneru-cel-Bun, nici urmaşul Muşatinilor! V'a minţit, v'a înşelat, şi, voi, ca nişte copii aţi crezut în basmele pe care vi le-a spus el...

VORN. GROZA

Măria ta!

LOG. BALOŞ

Măria ta!

PETRU RAREŞ

Aduceţi coroana cea cu cinci ramuri a Moldovei şi pune-ţi-o pe capul hatmanului Mihu, şi cu ea în cap să cază la picioarele Padişahului!... O! căci vă cunosc aşà de târziu! (Pune mâna pe sabie). Un sgârcit, un arbănaş, un mueratic, o minte goală plină cu întunericimi greceşti, un îngânfat, un beţiv, un netot,

www.dacoromanica.ro

un prost... o ceată de nimic... Unii fricoşi... şi-alţii... vânzători!

VORN. GROZA, trage sabia.

Vânzători?

PETRU RAREŞ

Ascultaţi!... Tu, hatmane, ai zis că Crahnеş a plecat bolnav la moşie, că i-ai vorbit... Aşà e?... Aşà e?

HAT. MIHU, plecând capul.

Da...

PETRU RAREŞ

E, Craşneş a plecat tiptil din Suceava, mai sănătos ca mine şi ca voi... Tu, hatmane, n'ai voit să trimeţ pe doftor la el la moşie... Aşà e... Aşà e? (Pune mâna pe sabie).

HAT. MIHU, umilit.

Da...

PETRU RAREŞ

Ştiţi de ce?... Fiindcă nu e la moşie!

VORN. GROZA

Dar unde e?

PETRU RAREŞ

La Soliman să i se-închine!

Baloş, Groza, Matiaş, Liciu şi Trotuşanu, scot un „a! a!“ de scârbă.

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Ascultaţi, însfârşit... Hatmanul m'a părăsit pe când mă băteam cu leşii; s'a întors la Suceava; a stricat oastea peste care-l pusesem; a spăimântat-o; şi i-a dat drumul păstrând abea 2000 din 10000 de viteji şi de voinici. Şi astăzi a mai risipit încă 1000, rămâind numai c'o mie supt zidurile castelului, toţi credincioşii şi juraţii să fie ai lui... (Mihu vrea să tăgăduiască). Nu e aşà?... Nu e aşà?.. Chelarul Hîrea te-a auzit punând la cale cele ce-ai făptuit... (Il apucă mânia). Şi pământul nu se cască, să te înghiţă de viu?

Petru Rareş trage sabia, o învârteşte pe d'asupra lui Mihu, şi-l izbeşte la ureche. Mihu tresare şi pune mâna unde la izbit. Sângile-i curge

MAI MULŢI BOERI, spăimântaţi.

A! a!

PETRU RAREŞ

Cu sabia lui Ştefan-cel-Mare l-am crestat la urechiă ca să se cunoască că nu e din neamul moldovenesc!... Ah! prieteni credincioşi... Moldova piere cu zile, căci boerii nu vor nici să biruiască, nici să fie biruiţi!

---

www.dacoromanica.ro

ACTUL V

Munţi înalţi, precipiţii rupte; stânci rostogolite; nu e nici o cărare; masivul din faţă pe alte masivuri. In fund se vede cerul albastru şi limpede, tăiat de ascuţişurile munţilor.

SCENA I

OANA, GENUNEA, HÂREA pe masivul din faţă; spre dreapta PĔTRU RAREŞ, dormind pe o stâncă c'un sucman supt căpătâiu, cu sabia pe piept, cu opinci în picioare şi cu o pălărie de plăeş aruncată într'o parte.

GENUNEA

Doarme...

OANA

Somnul drepţilor...

HÂREA

Ş'al prigoniţilor.

GENUNEA

De patru nopţi n'a închis ochii...

www.dacoromanica.ro

HÂREA

De patru nopţi n'a închis ochii?

GENUNEA

De câte ori zicea: „aici odihnim, ne-au perdut copoii urma“, ne aşezăm jos, rupţi de oboseală, şi adormiam. Eu, visam. Şi când visurile să-încruntau mă deşteptam... Unde e castelul? Unde e Corbea? Unde e Domnul? Cine a suflat şi i-a risipit?... Vedeam pe Domn, şi simţiam soarta neînduplecată şi pedeapsa noastră cumplită. Şi lacrămile 'mi curgeau binişor, că de m'apuca suspinele le sugrumam şi le înghiţeam în mine. Şi de amărăciunea lor sufletul meu să otrăvia, şi uitam, o clipă, pe cine plâng şi de ce plâng... Dar, un glas ars, mă trezia din această toropială... „Plângi, Nunea?“ Tăceam. Şi earăşi: „Poţi să plângi? Eu nu pot.“ Intindeam mâna şi el mi-o lua în mâinile lui. „Adormi, Doamne!“ — „Dacă aş putea... Să nu deşteptăm pe ceilalţi.“ Nu mai zicea nimic. In întunericul nopţii două văpăi se stingeau şi s'aprindeau până se albia luceafărul dimineţii şi s'afunda în răvărsatul zorilor...

www.dacoromanica.ro

OANA

Ființă nefericită, ş'aş fi putut să fiu cea mai fericită!... Fata lui Ştefan-cel-Mare, fără să ştiu, când aflai apuse soarele Moldovei... Sora lui Petru Rareş, fără să ştiu, când aflai îl înghiţi surghiumul şi străinătatea... Dădaca nepotului meu, când ajunse mare ucise pe soţul meu... Dupe o viaţă întreagă Petru se întoarse... Ii puseră coroana pe cap şi-l suiră în scaun... Şi acum, eată-l, flămând, însetat, izgonit şi întins pe peatră... Ah! spuneţi-mi, cât aş fi fost de fericită şi cât sunt de nefericită?

HÂREA

De care să-mi fie mai milă? De Oana care suferă de lovituri adevărate sau de Genunea care îndură pe cele închipuite ca şi cum ar fi adevărate? De Oana care a albit în dureri sau de Genunea care abia a început durerile?

GENUNEA

De Oana mai mult căci multe a suferit...

OANA

De Nunea mai mult căci multe are să sufere...

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Eu sunt tânără şi pot răbda...

OANA

Eu sunt albă, nu mai am puteri, şi 'n curând voi închide ochii... Eu sunt la sfârşitul şi tu la începutul necazurilor...

HÂREA

Duhul răsvrătirei ca o molimă, dela boeri la ţărani. Că zise Domnul: „V'aţi săturat de mine, oameni buni? Să găsim altul mai norocos, dar nu vă lăsaţi să vă birue, stând cu mâinile în sân.“ Şi, prostimea, înteţită de cei de sus, răspunse: „Ci ca ho! că nu ne mai batem!“...

GENUNEA, arătând pe Petru Rareş.

Să învârti. Să nu-l trezim. Uitaţi-vă la el... Mâinile julite... cucue pe frunte... opincile sparte... In locul coroanei cu cinci ramuri, o pălărie de plăeş cât roata carului, în locul buzduganului domnesc o ramură de fag cioplită din bardă... Doar sabia... pe care să pue o mână tremurătoare... şi în care încleştă pumnul lui de oţel d'odinioară... Cum şi-o

www.dacoromanica.ro

strânge la pept... o odihneşte pe sufletul lui de viteaz!... Nu mai plânge, Oană...

OANA

Ştiu că nu-mi folosesc lacrămile... Aceasta am învăţat-o de demult...

GENUNEA

Şi eu o învăţ acuma şi par'că aş fi ştiut-o de când lumea...

HÂREA

Or că ţi-i plânge pe cea d'întâiu durere or că ţi-i plânge pe cea din urmă, lacrămile sunt d'o potrivă de amari, de nu sunt prefăcute... Să nu se deştepte Domnul...

GENUNEA

Odihna îi face bine...

HÂREA

Un om care s'a odihnit pe scaunul domniei, nicăeri nu mai găseşte odihnă, ci pretutindeni puteri noui să'şi plângă norocul...

OANA

Eu nu blestem pe cei răi...

www.dacoromanica.ro

HÂREA

Dumneata eşti bună Doamnă...

GENUNEA

Şi cu ce s'alege din bunătatea ei?

OANA

Taci, Nunea, nu mânia pe Dumnezeu...

GENUNEA

Şi ce mi-ar mai face mânia lui?

OANA

Să nu deà Dumnezeu cât poate răbdà omul...

GENUNEA

Mai mult n'aş mai răbdà...

HÂREA

Şi ce-ai face, Nunea?

GENUNEA

Ştiu eu?

OANA

Ea nu ştie şi e un mare bine... O! d'ar

www.dacoromanica.ro

ştì omul, de mai nainte, câte i se va întâmplà, omenirea s'ar stinge...

GENUNEA

Pentru doi mi-aş fi pus viaţa... Unul mă iubeà pe ascuns, pe altul îl iubesc pe faţă... Unul mi-a mărturisit înainte d'a murì — şi n'am putut să'l scap — ş'o parte din inima mea mi-am îngropat'o alături... Pe celălalt îl iubeam ca o roabă în strălucirea lui de sfânt, şi ca o roabă, fără puteri, îl privesc odihnindu-se pe stâncă ca un vultur căzut din lumina văzduhului... Eu am fost pripită... La mine durerea n'aşteaptă vechimea... (Şi-acoperă faţa).

OANA

Mititica! Şi-încotrò logofătul Baloş şi Mogârdiciu ?

HÂREA

Se lăsară, pe coastă la vale, cu ciutura, s'aducă apă dela un şipot ce ţâşneşte din munte...

GENUNEA

Hârea... vezi, nu vin?...

Hârea se duce pe coasta din stânga.

www.dacoromanica.ro

HÂREA

Eacă... vin... Logofătul Baloş înainte şi dupe el Mogârdiciu, apăsând pe piciorul stâng şi ridicând din umărul drept par'c'ar dà brânci cuiva...

OANA

Mogârdiciu?... Minunat suflet!

GENUNEA

Şi vesel totdeauna...

HÂREA

E, de câteori nu plânge pe ascuns... Şi te face să zâmbeşti şi-atunci. — „Ce, plângi, Mogârdiciu?" — „Ba vezi că nu!" — „De ce?" — „Mă-întrebi de ce? N'am de ce? Mai bine mă omorà Ştefăniţă când mi-erà frică de moarte, decât să nu mor când mi-e frică să trăesc... De ce nu mă strânse de gât Maria cu mâinile ei ca buturile de porc!... Aş fi închis ochii... şi eah! (Scoate limba) şi n'ajungeam să jelesc pe bunătat' de Domn prin văgăunile săcueşti..."

GENUNEA

Om de credinţă şi credincios...

www.dacoromanica.ro

SCENA II

OANA, GENUNEA, HÂREA, log. BALOŞ
şi MOGÂRDICIU.

MOGÂRDICIU

Sosirăm şi noi... Eu cu căuşul gol şi marele logofăt cu ciutura plină...

LOG. BALOŞ

Până i-am luat-o din mână... A trebuit să-i spui că eu sunt logofătul Baloş şi el Mogârdiciu...

MOGÂRDICIU

Mieaşul Mogârdiciu, stăpâne... Şi d'a veni iar Domnul de còlo... maică, maică!

LOG. BALOŞ

Ar fi vărsat-o pân'aici...

MOGÂRDICIU

De ce?

LOG. BALOŞ

De... Şi el abia 'şi târăşte piciorul...

MOGÂRDICIU

Şi care ostaş se ţinea dupe mine?

www.dacoromanica.ro

LOG. BALOŞ

Da, da, dar pe cal...

MOGÂRDICIU

Este!... Î... că mă făcù mama într'o doară... Doarme Domnul?... Să doarmă... îi face bine... Că de mă făcea mama de plin, întreceam şi pe Groza... Ea, ca femee, s'a sgârcit d'un crac... Doarme Domnul?... Las'să doarmă... A mai dormit Domnul cu capul pe piatră dar când se deştepta se simţia Domn... Să nu se deştepte... (Să desbracă d'o haină). Ia să şezi dumneata, jupâneasă Oană, pe sucmanul ăsta... că de odineşti o leacă îmi trece şi mie...

OANA

Mulţumim Mogârdiciu...

MOGÂRDICIU, se desbracă şi de a două haină şi rămâne în cămaşe.

Şi dumneata, Nunea moşului, p'astălaltă...

GENUNEA

Mulţumim Mogârdiciu, nu... Dumneata să rămâi în cămaşe?

MOGÂRDICIU

De câte-ori n'am rămas eu şi fără cămaşe...

www.dacoromanica.ro

şi mi-era bine!... Şezi, te rog, că-mi iea cu mâna... Aşà... Uite, Nunea, când ne prinde din senin aceiaşi peişte, ne facem mai buni, mai de-o potrivă, ca nişte fraţi, şi ajutorul ori-cui ne micşorează necazul...

GENUNEA, arătând lângă ea.

Şi dumneata coleà...

MOGÂRDICIU

Acolò, Nunea, acolò?

GENUNEA, î-arată poala.

Şi să pui capul aici...

MOGÂRDICIU

Eu să pui capul acòlo?

GENUNEA

Nu ne simţim ca nişte fraţi?

MOGÂRDICIU, surâde şi se uită la Baloş.

De...

LOG. BALOŞ

De ce, nu?

MOGÂRDICIU

Vrei să rămâiu într'o urechiă?

www.dacoromanica.ro

HÂREA

Te întorci şi p'ailaltă...

MOGÂRDICIU

Aşà... să nu mai auz de nici una... Ce să facem? Să zicem că glumim şi noi...

OANA

Da, Mogârdiciu, da...

MOGÂRDICIU

Că de s'o deştepta Domnul ca eri... ne trimete la urma noastră... Şi frigurile nu-l mai lasă...

GENUNEA

Eri n'a dormit... şi de patru zile în şir...

MOGÂRDICIU

Nu închideà ochii, Nunea?

GENUNEA

Ba da... ca să dormim noi...

MOGÂRDICIU

Şi eu care dormeam dus... Să cunoaşte ţăranul...

www.dacoromanica.ro

OANA

Ţăran, boer, un suflet este...

MOGÂRDICIU

Dacă n'ai abur ca câinele de Mihu...

OANA

Dumnezeu să-i erte păcatele...

MOGÂRDICIU

Dumnezeu să facă una ca asta?... He, d'a venì ear Domn... alà de colea... Adu-l, Doamne... Să mă văz ear călare... şi de l'aş ertà... să fiu eu Mihu şi el Mogârdiciu!

Petru Rareş se'nvârteşte şi scoate un gemăt.

OANA

Ia!

Sar în picioare şi se apropie de Rareş.

GENUNEA

Visează... Aşà striga pe Cirimuş...

OANA

Omul de fapte cu visele s'a ales... Inainte ce visa deştept i se izbândia, acum ce visează în somn doar în somn să i se izbândească...

www.dacoromanica.ro

LOG. BALOŞ

Se scutură...

HÂREA

Se deşteaptă...

MOGÂRDICIU

Haiti!

PETRU RAREŞ, se deşteaptă şi se uită în toate părţile.

Unde sunt?

MOGÂRDICIU

Stăpâne....

PETRU RAREŞ

Eu, stăpân?... O, nu mai stăpânesc nimic!... Ştiu unde sunt... Repede se'ntoarce faţa visului de te prigoneşte urgia cerească!... Ce puţin dură arătările închipuirei ca şi doamna mea... Mi-e sete... o sete care nu se potoleşte...

OANA

Poftim, frate, căuşul cu apă proaspătă.

PETRU RAREŞ, făcându-se că glumeşte.

Nu tu, Oană, paharnicul Mogârdiciu...

MOGÂRDICIU

Mă făcuşi paharnic?... (aparte) S'a odihnit...

www.dacoromanica.ro

Să vedem... Ţine, Doamne, potirul săpat în argint, cu o mireasă adormită şi c'un drac de copilaş şiret săgetând-o, pe care ţi-l trimese Ferdinand, craiul Ungariei şi fratele Chesarului Carol...

PETRU RAREŞ, ia cauşul şi soarbe.

Apă rece, vorbe calde, inimă bună... Stai Baloş...

LOG. BALOŞ

Să stau, măria ta.

PETRU RAREŞ, supărat.

Hî, măria ta!... Nunea, ce frumoasă eşti!

GENUNEA

Aşi, zici, măria ta...

PETRU RAREŞ

Şi tu?

GENUNEA

Ce, măria ta?

PETRU RAREŞ

Ce urîtă eşti, Nunea!

GENUNEA

Dacă, şi sunt roaba măriei tale!

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Nu mai sunt robi de când m'am desrobit de Domnie...

MOGÂRDICIU

Ear se'ncurcă iţele... Să m'amestec... Dormişi o lecuţă...

PETRU RAREŞ

Dormii şi-mi pare rău că n'am adormit...

MOGÂRDICIU

Hî-hî... cum nu? (Incet). Ce uitătură are, şi ce glas ca şi cum ar eşì dintr'o peşteră... Mă zăpăceşte... (Tare). Cerul fără pic de nori...

PETRU RAREŞ

Eu fără pic de putere şi tu fără pic de minte...

HÂREA

Cu Mogârdiciu ai dreptate, cu măria ta...

PETRU RAREŞ

Măria ta, Hâreo!

LOG. BALOŞ, lui Hârea.

Dă-te la o parte...

www.dacoromanica.ro

OANA

Mai odihnește-te, frate... Drum lung și greu...

MOGÂRDICIU

Și opincile sparte... De două zile mă rog să le schimbe cu ale mele...

PETRU RAREȘ

De mi le-ai dà fără să le scoți din picioare, bine...

MOGÂRDICIU

Să ți le dau cu picioarele...

PETRU RAREȘ

Și mâinile, și capul... Să fiu Mogârdiciu sadea... N'aș mai aveà vedenii... Ce strigà bătrâna Dolca când părăsii castelul?

LOG. BALOȘ

Nu știu, măria ta.

MOGÂRDICIU

O vraiște, că nu se mai auzeà nimic... Eu, călare, cu sabia scoasă... „loc, loc, dobitoacelor că trece Vodă...“

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Că fuge Vodă... ah!

GENUNEA

Când trecui pe lângă ea, strigà, ca scoasă din fire...

PETRU RAREŞ

E, e...

GENUNEA

...„N'am să mor până nu s'o întoarce... Il scapă pescarii, că e d'ai lor...“

PETRU RAREŞ, repede.

Să îngrijiţi de Dolca... Să n'o doară nimic!

MOGÂRDICIU

N'ai grijă, măria ta... Ce s'o mai doară?

PETRU RAREŞ

N'a zis ea, acum patru ani, că „mă voiu întoarce şi biruitor şi biruit?“

MOGÂRDICIU

Aşà e...

PETRU RAREŞ

Tu nu erai acòlo...

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

A... a... așà e...

OANA

Par'c'a zis...

GENUNEA

Da... da...

PETRU RAREȘ

Voi erați acolò... Și cum mă 'ntorsei de pe Cirimuș?... O! dar e mai ușor să ghicești nenorocirile celui mai norocos om decât o clipă de fericire a celui bătut de urgia soartii!... Sunt o amintire din ceeace am fost, și'n curând se va șterge din minte orice amintire... Nu sunt pe munte, ci în fund, la poalele muntelui... Nu'l urc căci m'am rostogolit din vărful lui... Am fost om și norocul m'a făcut și mai om... Mă dor mâinile, picioarele, fruntea... Mâinile îmi tremură, picioarele abià mă mai țin și supt frunte nu mai am nimic!

GENUNEA

D'atâtea zile de când umbli prin munți...

PETRU RAREȘ, îl tremură frigurile.

Mai mult voi simțiți greutatea trupului

www.dacoromanica.ro

meu... O! d'aţi cunoaşte pe aceea a sufletului meu!... Când pustiul mă-împresură, eu nu mai eram!... Strângeţi-vă împrejurul meu, umpleţi golul, înmulţiţi-vă că vin vedeniile deşarte şi mă turtesc fără milă!... Nunea, adu mâna ta...

GENUNEA

P'amândouă, măria ta...

PETRU RAREŞ

Si tu, Oană...

OANA

Ţi-aş da fiinţa mea întreagă dacă-aş ştì că din nimicirea ei ai aflà vr'o slabă mângâere!

PETRU RAREŞ

Şi p'a ta, Mogârdiciu...

MOGÂRDICIU

A mea? E cam roasă, şi cu bătături...

PETRU RAREŞ

De mult ce-ai bătut cu ea... (Ii cată în palmă). Tu ai să mori de moarte bună...

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

Cu sabia 'n mână şi pe cal... Hî-hî... Să mă slujească Vlădica din Vad... şi să mă plângă Maria din Feldioara, dacă n'or fi jelit'o alţii pe ea...

PETRU RAREŞ, Genunii.

Tu ai să te măriţi c'un spătar...

GENUNEA

Ca Şandru?... Oh!...

PETRU RAREŞ

Ba nu... c'un mieaş de viteji...

GENUNEA

O! bietul Corbea!

PETRU RAREŞ

O, biată Nunea! Şi l'ai fi iubit?

GENUNEA

L'aş fi iubit!

PETRU RAREŞ

Cât de mult?

www.dacoromanica.ro

GENUNEA

Cât iubeà el pe Domn şi pe ţară!

PETRU RAREŞ

O! l'ai fi iubit mult... Hârea, un căuş de apă...

HÂREA

Poftim, Doamne...

PETRU RAREŞ, dupe ce beà.

Mulţumim... şi să mulţumeşti şi tu maicătei că te-a făcut om de credinţă... Eşti ca un paloş bun care nu cade din mâna pe care-a încăput... Baloş... (Il tremură frigurile).

LOG. BALOŞ

Măria ta?

PETRU RAREŞ

Ce vrei?

LOG. BALOŞ

Ce vrea, măria ta.

PETRU RAREŞ, se ridică pe coasta din dreapta.

Eu?... Nimic... Ce vreau nu se poate şi ce se poate nu vreau... Vezi tu colò, departe,

www.dacoromanica.ro

departe... cât cuprinzi cu ochii... şi mai departe... unde joacă zarea şi s'amestecă faţa cerului cu a pământului... şi mai departe... dincolò de Siret şi de Prut, până'n malurile Nistrului?...

LOG. BALOŞ

Văz, măria ta...

PETRU RAREŞ

Ce vezi?

LOG. BALOŞ

Trâmbe de dealuri şi câmpii ce se pierd în pustiităţi...

PETRU RAREŞ, îl sgudue frigurile.

Eu văz cetăţi, oraşe şi sate, dealuri şi văi, şi păduri şi codri, şi livezi şi ape prinse în opusturi, şi râuri slobode curgând în mare... şi corăbii cu catarguri înalte şi ascuţite, şi furnicai de oameni... şi de vite... şi peste toate soarele, apunând, întinde poleiul său uşor şi nemărginit! (Oana şi Genunea pleacă capul şi plâng). Văz Moldova, Baloş, pe care am iubit'o, am apărat'o, am slujit'o, am înţeles'o în ce-a fost şi ce va să fie, căci sunt copilul unui viteaz zămislit în clipele de iubire cu

www.dacoromanica.ro

Maria, soţia majerului Rareş... In mine sunt speţele muşatinilor şi speţele norodului topite într'una... In mine au fost... Nu vezi un mormânt? Incotrò te uiţi?... La mine?... Acì e sicriul gol... Acolò e sufletul meu şi peste el toarnă ţărână şi'l acoperă de veci!... Oh! daţi-mi'l pe el şi mă luaţi pe mine! Din el aţi mâncat, v'aţi adăpat şi v'aţi îmbogăţit, pentru ce vă lepădaţi de el şi pentru ce'l batjocoriţi?../. Ce-a fost lumină, şi putere de jertfă şi de 'nălţare, ce-a fost vecinic, acolò a rămas, în prada năimiţilor, ce e slăbiciune, putregaiu şi trecător adus'am cu mine pe vârfuri de piatră uscată... Şi nu mi-aţi lăsat decât amintirea frumoasă a vremilor mari pentru ca să simţ cât e de cumplită ruşinea căderii!

OANA

Măria ta!

GENUNEA

Măria ta!

MOGÂRDICIU, dându-şi cu pumnii în cap.

Mai bine mă strângeà de gât Maria...

LOG. BALOŞ

O lecuţă de apă, măria ta...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Acum-mi dai apă? Dupe ce m'am mistuit? Ce-a rămas din mine? Câteva grinzi negre... încolò, scrum... Ţi să pare c'ar mai eşì fum? E cenuşa învârtită de vânturi... Am cap, ca să port pălărie, iar nu coroană; am ochi ca să plâng, nu ca să văz; am mâini ca să mi-le frâng, iar nu să poruncesc; am picioare ca s'alunec, iar nu ca să'ncalec; am umeri ca să anin sucmanul acesta, iar nu să port mantia domnească; vorbesc ca să'mi povestesc nenorocirile, iar nu ca să cârmuesc oştile şi norodul; şi am sabie nu ca s'o trag, ci ca să sprijin pe ea hoitul netrebnic al copilului lui Stefan-cel-Mare...

MOGÂRDICIU

Lasă-te jos puţinel, măria ta...

PETRU RAREŞ

Nu sunt destul de jos? Cât să mă pogor? Că d'ar încăleca munţii unii peste alţii şi eu aş încăleca pe d'asupra lor, tot m'aş simţì adâncit în pământ cât ar fi dela pământ până la vârful munţilor!

MOGÂRDICIU

Să te odihneşti, Măria ta...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Să se odihnească cine trăeşte, morţii n'au nevoe de odihnă!... (Genunea plângând îi sărută mâinile). Tu ?... Săruţi închipuirea ta, sărutând mâinele care împărţeau peirea şi binefacerile!

GENUNEA

Ş'acum mă mângâe ca şi altă dată...

PETRU RAREŞ

Crezi tu ?

GENUNEA

Cum crez într'unul Dumnezeu cel de o fiinţă şi nedespărţită!

PETRU RAREŞ, iluminat.

Căci eu purced dela tatăl, şi cine e împotriva mea împotriva lui este, şi tatăl e viu şi cine mă izbeşte izbeşte pe tatăl, şi cine izbeşte pe tatăl ridică mâna împotriva neamului, şi mâna i se usucă şi cade 'n ţărână...

LOG. BALOŞ, cu lacrămile în ochi.

Stai, măria ta!

PETRU RAREŞ

Cum de nu s'a uscat mâinile lor ridicate

www.dacoromanica.ro

împotriva mea, şi-a tatălui meu, şi-a străbunilor mei?... Oh! am friguri, Oană... friguri Genunea... Aici ne vom despărţì...

MOGÂRDICIU

Şi eu să rămâi singur?

PETRU RAREŞ

Cine? tu sau eu?

MOGÂRDICIU

Şi eu şi Măria ta... Şi unde să mă duc şi un' să te duci?

PETRU RAREŞ

Tu încolo şi eu încoace... Tu 'n Moldova şi eu în secuime. Tu să mănânci azimă caldă frământată cu apă dela fântâna din Suceava, şi eu, de-oi mai fi, să roz pâinea uscată a străinului muiată cu lacrămile mele amari!

GENUNEA

Să mă despart? Niciodată!... Când te-'i despărţì, măria ta, de sabie...

Petru Rareş o priveşte lung şi face o mişcare din cap ca şi cum ar zice „bine."

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Uf! mi-e cald!... Vă sunt Domn, or umbra caraghioasă a fostului Domn?

LOG. BALOŞ

Ne-ai fost, ne eşti, ne vei fi!

PETRU RAREŞ

Aşà... Suntem la sfat... Tu, Baloş, ce să fii? Ce eşti, afară dacă nu 'mi-ai luà locul... A! grozav te-ai păcălì!... Tu, să-mi fii spătar...

MOGÂRDICIU

Eu? Spătar şchiop?

PETRU RAREŞ

Tu, Oană, vornic... Tu, Genunea... logofăt e tat-tău... să fii hatman şi portar al Sucevei...

GENUNEA

In locul lui...

PETRU RAREŞ

Da...

GENUNEA

Mai bine ostaş ca hatman...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Ostaşii nu intră'n sfat...

GENUNEA

Paharnic...

PETRU RAREŞ

Prea bine, paharnic... Inainte de sfat... Paharnice, dă-mi un pahar de Tokai...

GENUNEA, îi dă cu milă cauşul cu apă.

Poftim, măria ta!

PETRU RAREŞ, gustă.

Vinul tău e apă goală, şi paharul tău e de lemn scobit ca şghiabul din care s'adapă vitele. Apa ta e vie şi răcoritoare şi căuşul miroase a brad proaspăt de lângă Suceava! Niciodată apa n'a fost mai bună ca cel mai bun vin, şi căuşul mai frumos lucrat ca cornul de aur al Chesarului, căci nici-un stăpânitor al pământului n'a fost slujit de un paharnic c'o inimă mai bună, c'un chip mai luminos şi c'o mână mai fermecătoare... Ah!... e cald... am căldură...

GENUNEA, rugător.

Spală-te pe obraji, măria ta... eu îţi torn...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Tu ?... Toarnă-mi... (Se spală).

GENUNEA

Şi pe gât, pe dupe urechi... aşà...

PETRU RAREŞ

Dă-mi, paharnice, un ştergar cu mărginile alese 'n fir de aur...

GENUNEA, caută.

Nu găsesc, măria ta...

PETRU RAREŞ

Nu e un ştergar în tot castelul Sucevii ?

GENUNEA, îşi ia broboada dela gât.

A! am găsit!

PETRU RARES, se sterge.

Nici smirna, nici tămâia din Arabia, n'ar mirosì aşà de aromitor ca ştergarul tău, paharnice... Miroase a fân cosit... Ah! miroase a Moldova! (Il trec lacrămile).

Toţi plâng.

GENUNEA

Fie-ţi milă...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Aş vrea să vă fac să râdeţi... O! mi-e milă de voi! Soarta nemiloasă mă face că ori unde m'oi întoarce să storc lacrămi... De n'aţi fi aici, din stâncile reci ar ţâşnì lacrămi fierbinţi!... Să deschidem sfatul... Despre ce erà vorba?

OANA

Să fim cu tine, frate, ori să te lăsăm singur în pustietăţile acestea?

PETRU RAREŞ

A! da! Sfatul a început... V'aţi spus părerea... Să mi-o dau şi eu p'a mea... Baloş, ca mai mare şi mai vechiu în sfat, ce trage părerea Domnului?

LOG. BALOŞ

E hotărâtoare.

PETRU RAREŞ

In orice pricină?

LOG. BALOŞ

Totdeauna.

PETRU RAREŞ

Aţi auzit? (Toţi pleacă capul în jos). S'apucaţi

www.dacoromanica.ro

încolo şi încoa!... A! să mai văz Moldova o dată, înainte d'a mă despărţì... (Se ridică mai sus). Da, văz fumurile din hornurile colibelor înălţându-se spre cer, auz doina spusă din frunză şi talanca turmelor ce se întorc dela păşune, dar nici săbiile să lumineze ca fulgerul, nici săgeţile să piue aruncatę din arcuri, nici lăncile grele ale iunacilor, nici coasele gloatelor amorţite, nu mai auz!... Peiştea s'a întins în locul strigătului de biruinţă!... Căci mi-aţi umilit Moldova să n'o mai cunosc!... Care din două mă zgudue aşà de straşnic: rîvna de a domnì ori iubirea de ţară?... Ah! aş vrea să fiu vornic, spătar, căpitan, sutaş... ostaş să fiu numai să fiu în Suceava!... Şi nu sunt nimic... nimic... nimic!... Un biet bătrân cerşind adăpost munţilor, o podoabă închipuită de om în care sălăşluià un suflet tare ce rătăceşte pe trâmbele albăstrii şi se pierde'n pâclele pustietăţilor!... D'acum, Doamne, fă ce vrei cu mine! (Cade în genuchi, şi toţi ceilalţi. Se roagă încet). Sculaţi-vă. Am zis rugăciunea, mulţumind celui de sus de harurile ce-a trimes asupra noastră... Şi buzele au minţit, obicinuite să spue adevărul... Şi tu (îşi ia sabia) care ai desfăcut calea biruinţii supt trei domnii (o sărută) piei

www.dacoromanica.ro

în prăpastie slugă credincioasă! (O aruncă în prăpastie). Din negurile unde te-ai dus va țâșnì apa bolborosind poveștile trecutului și urmașii auzindu-le vor crede că aud basme!... S'a dus și ziua de azi, și nu ne-a fost mai ușoară ca ziua de ieri... Soarele a apus... Intunericul se lasă... Să-mi iau rămas bun dela voi... Să mă iertați... O! O! Oană! Nunea! Ce, plângeți?... Ah! veniți încoà... să vă sărut (Il trec lacrămile). E, e... va trece... (Le sărută).

OANA

Să te duci sănătos și să te'ntorci sănătos, frate!

PETRU RAREȘ, sărutând pe Genunea.

Cum, tu nu-mi spui nimic?

GENUNEA, o înneacă plânsul.

Nu pot... oh! că nu pot...

PETRU RAREȘ, lăcrămând.

Ar trebuì să fiu de piatră... Baloș... (Il sărută) să ne vedem sănătoși dacă ne vom mai vedea...

LOG. BALOȘ, plângând.

Ne vom vedea, ne vom vedea, măria ta...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Hârea... Mogârdiciu. (Ii sărută).

MOGÂRDICIU, îşi şterge lacrămile.

Poi, poi, pe mine nu mă iei?... Să se ducă ei încolo şi noi încoace... Da, da, măria ta, că tot aruncaşi sabia în prăpastie... Să-ţi fiu eu sabie... De ce nu?... Că mie mi-a spus o ţigancă din ghioc... „ei, că tu ai s'ajungi sabia Domnului..."

PETRU RAREŞ

Ai s'ajungi, dar n'ai să fii, ai ajuns dar nu eşti...

MOGÂRDICIU

Noapte... scorburi... cerbi... urşi... şi ursul e-al dracului, deşì e fecior de popă...

PETRU RAREŞ

Ei, şì dacă-ar fi urşi?

MOGÂRDICIU

Măria ta te-ai face mort şi eu viu... Ursul nu mănâncă mortăciuni...

PETRU RAREŞ

Mort sunt între vii... Destul Mogârdiciu... (Il sărută).

www.dacoromanica.ro

MOGÂRDICIU

Păi, păi, eu, nu te-am sărutat...

PETRU RAREŞ

Sărută... Nu miros a pământ?... Vecinica mea pomenire!

GENUNEA, o podideşte plânsul.

Ah! măria ta...

PETRU RAREŞ

Nunea, ce e, Nunea?

GENUNEA

Când s'o crăpa de ziuă şi s'or stinge stelele, voi pândì luceafărul meu de dimineaţă şi-l voi ruga să ne 'ntoarcă printre stelele noastre pe luceafărul nostru dădător de viaţă şi de lumină...

PETRU RAREŞ

In genunea apelor întinse şi fără fund se frânge faţa luceafărului scânteetor... Vin vânturile, şi apa se încreţeşte, şi faţa luceafărului tremură, să rupe 'n jos şi se duce, se duce nesfârşit... Apa se turbură, talazurile cresc, şi luceafărul nu se mai vede... D'aş fi stat

www.dacoromanica.ro

eu oglindit în inimile tuturor ca inima ta, Genunea, nici o vijelie nu m'ar fi smuls din inima Moldovii! (O sărută). Du-te... Duceţi-vă... Şi luaţi seama la brazii pe care i-am însemnat eu... Să nu vă perdeţi...

LOG. BALOŞ

De noi te îngrijeşti?

PETRU RAREŞ

Eu sunt perdut...

Să despart şi pleacă.

SCENA III

PETRU RAREŞ, singur.

PETRU RAREŞ, pleacă încet.

Se rupse şi firul de paiajen care mă mai lega de Moldova... Singur, singurătăţii... Descurca-voi drumurile ce duc la Ciceu?... Ş'acolo ce m'aşteaptă? Doi copii mici şi biata mea soţie... Cum ridici şi pogori, Doamne, din nimic la mărire şi din trufie la umilinţă! (S'aude un sgomot). A!... Cruţă-mă, mântuitorule, să nu simţ frica de oameni şi de fiare! Sunt fără apărare... Pe paloşul bătrânului Ştefan nimeni nu va mai pune mâna...

www.dacoromanica.ro

A!... Da... mi-e frică... mi-e frică... cu toate că nu mai am la ce să mai ţiu... Ş'aş fi jurat că nu voi cerca această ruşine... (Să nărue petrele'n depărtare). Ce-o fi?... A, or ce-ar fi... (Punând piciorul p'o peatră, alunecă şi cade. Nu se mai vede. S'aude dintre brazi). O! mi-e frică şi să tac şi să strig! (Vine repede pe al doilea picior de munte). Cine e? Ce vreţi?... Auz şoapte!...

SCENA IV

PETRU RAREŞ şi CINCI PESCARI.

ÎNTÂIUL PESCAR

Cine eşti? Şi ce vrei?

PETRU RAREŞ, spăimântat.

Tu, ce vrei? Tu, cine eşti?

ÎNTÂIUL PESCAR

Om bun... (Se apropie).

PETRU RAREŞ

Poţi să fii om bun şi de departe...

ÎNTÂIUL PESCAR

Cum tremură?... N'am la mine decât cuţitul ăsta... De ce te sperii?

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Cuţitul?... In mâinele tale ar fi o primejdie, în mâinile mele un fir de earbă...

INT. PESCAR, i-aruncă cuţitul.

Na, ţi-l dau, dacă ţi-e frică...

PETRU RAREŞ

Mi-l dai?... Să vede că eşti om bun...

ÎNTÂIUL PESCAR

Nu ţi-am spus?... Dar, tu, cine eşti?

PETRU RAREŞ

Sunt o pâlpâire din soarele Moldovii care s'a stins... o surcea care n'a sărit departe de buştean, un biet creştin care a fost un stăpân straşnic...

ÎNTÂIUL PESCAR

Aveai valoace şi măji multe...

PETRU RAREŞ

Ce măji?... Sunt maje, şi mama a avut multe maji...

ÎNTÂIUL PESCAR

Pre legea mea... nu înţeleg nimica, verişcane.

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ

Nici eu nu 'nţeleg... De ce mă 'ntrebi de măji?

ÎNTÂIUL PESCAR

De, ca pescarul... În ce-aş preţuì stăpânirea pe care ai perdut-o?

PETRU RAREŞ, încremenit.

Tu, eşti pescar?

ÎNTÂIUL PESCAR

Da, pescar... De ce te minunezi?... Suntem aci vr'o cinci...

PETRU RAREŞ

Sunteţi pescari?

ÎNTÂIUL PESCAR

Suntem, vezi bine...

PETRU RAREŞ

Dacă sunteţi pescari, ce căutaţi pe vârful muntelui?

ÎNTÂIUL PESCAR

Păi, acì, puţin mai la vale, e un iezer în munte, şi pescuim şi noi mrene şi ţipari...

www.dacoromanica.ro

PETRU RAREŞ, cu bucurie.

Sunteţi pescari?... O, Dolca, şi eu niciodată n'am crezut în vedeniile tale!

ÎNTÂIUL PESCAR

Ce bucurie te prinse fără veste... Ciudat om trebue să fii!... O! şi eşti sângerat la mână, şi lovit... Cine să fii dumneata?

PETRU RAREŞ

Sunteţi moldoveni?

ÎNTÂIUL PESCAR

Dupe lege şi dupe limbă tot aià am fi .. dar noi suntem ardeleni... Eacă crucea.. O facem ca ei...

PETRU RAREŞ

Chiamă-i încoa...

ÎNTÂIUL PESAR

Să-i chem... Mă!... uiu-iu... Veniţi încoà... cu d'ale gurii... mă...

PETRU RAREŞ

Da, că sunt hămesit de foame...

www.dacoromanica.ro

ÎNTÂIUL PESCAR

Ăi mâncà ce-om mâncà şi noi... pită rece... peşte fript...

PETRU RAREŞ

Ce-o da Dumnezeu...

ÎNTÂIUL PESCAR

Ei, că dupe vestmântul ăl de desupt... ai fi om de obraz...

PETRU RAREŞ

Am fost!

Vin şi ceilalţi patru pescari cu merindele pe cari le aşează jos.

ÎNTÂIUL PESCAR

Eacă, mă, un om rătăcit pe munte...

AL DOILEA PESCAR

Bună seara, vere...

PETRU RAREŞ

Mulţumim d-voastră, vere.

AL TREILEA PESCAR

Mâine, când s'o albì de ziuă, ne-o fi şi el de vr'un ajutor...

www.dacoromanica.ro

AL PATRULEA PESCAR

Stai jos, ce nu stai...

AL CINCILEA PESCAR

Eacă, aşà, ca mine...

PETRU RAREŞ

Cam ce să prindeţi voi pe peşte?

ÎNTÂIUL PESCAR

E, acolea, nişte oameni sărmani... Cât să ne-înţolim şi noi... mai cu coatele rupte, mai cu opincile sparte... Ce să facem?

PETRU RAREŞ

Ştiţi voi cât face un galben?

AL DOILEA PESCAR

Ei, ştim... Da dracu la văzut?

PETRU RAREŞ

Il cunoaşteţi dacă l'aţi vedeà?

Pescarii fac ochii mari.

AL DOILEA PESCAR

Eu, nu...

www.dacoromanica.ro

AL PATRULEA PESCAR

Eu, mă... c'am văzut patru, l'alde popa Dima din Vărcăuţi...

PETRU RAREŞ

Erà ca ista?

AL PATRULEA PESCAR

Ca ăsta... tocmai... leit-poleit!

ÎNTÂIUL PESCAR

Să'l văz şi eu...

AL TREILEA PESCAR

Şi eu...

AL DOILEA PESCAR

Ad'şi mie... Î-î... frumos ban... şi e de aur!

PETRU RAREŞ, scoate o pungă.

A voastră e toată, dă m'ăţi trece, fără să mă simţă nimeni, până la castelul baronului Feldici... Sunt şaptezeci...

Pescarii rămân cu gurile căscate.

ÎNTÂIUL PESCAR

Saptezeci?

www.dacoromanica.ro

AL PATRULEA PESCAR

Doamne, doamne, doamne... (Se închină).

PETRU RAREŞ

Oameni buni, eu sunt Petru Rareş, până eri Voevodul Moldovii şi-al Secuimii.

ÎNTÂIUL PESCAR

Petru Voevodul?

AL DOILEA PESCAR

Cel care spăimântă Braşoul?

AL TREILEA PESCAR

Cel care...

Pescarii cad în genuchi înaintea lui Petru Rareş.

ÎNTÂIUL PESCAR

Eartă-ne, măria ta, eartă-ne...

PETRU RAREŞ

Nu mi-aţi greşit cu nimic... De ce să vă ert?...

ÎNTÂIUL PESCAR

Te trecem, şi n'are să ştie nici cucul... Te

www.dacoromanica.ro

desbrăcăm pe tine (arată p'al treilea pescar) şi îmbrăcăm pe măria sa... Ii punem în spinare o maje... Şi'l trecem...

PETRU RAREŞ

Mulţumescu-ţi ţie, Impărate ceresc, că ai aprins soarele, să se coacă grâul... luna, să străbatem cărăruşile... stelele, să împodobească cerul... şi o rază de nădejde în sufletul oropsitului tău rob Petru feciorul Rareşoaii ş'al lui Ştefan-cel-Sfânt!

CORTINA

www.dacoromanica.ro

In editura Librăriei SOCEC & Co., București

se găsesc următoarele opere de DELAVRANCEA

Sultănica	Lei 2.—
Hagi-Tudose	„ 3.—
Paraziții	„ 1.50
Intre vis și viață	„ 3.—
Liniște. — Trubadurul	„ 2.—
Apus de Soare, dramă în IV acte	„ 2.—
Viforul, dramă în IV acte	„ 2.50

www.dacoromanica.ro